

WIJKEN
IN UITVOERING 2012

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Alkmaar	6
Overdie	8
Amersfoort	10
Kruiskamp	12
Amsterdam	14
Noord	16
Oost	18
West	20
Zuidoost	22
Nieuw-West	24
Arnhem	26
Arnhemse Broek	28
Klarendal	30
Malburgen	32
Presikhaaf	34
Den Haag	36
Transvaal	38
Schilderswijk	40
Stations- en Rivierenbuurt	42
Zuidwest44	
Deventer	46
Rivierenwijk	48
Dordrecht	50
Wielenwijk en Crabbehof	52
Eindhoven	54
De Bennekel	56
Woensel-West	58
Doornakkers	60
Enschede	62
Velve-Lindenhof	64

Groningen	66	40+ WIJKEN	121
Korrewegwijk en De Hoogte	68	Almelo, Ossenkoppelerhoek	122
Heerlen 70		Almere, Kruidenwijk, Stedenwijk, Staatsliedenwijk en het Centrum	124
Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig	72	Amersfoort, Liendert	126
Leeuwarden	74	Amsterdam, Venserpolder	128
Heechterp-Schieringen	76	Bergen op Zoom, Gageldonk	130
Maastricht	78	Breda, Haagse Beemden	132
Noordoost	80	Capelle a/d IJssel, De Hoeken en Hoven/Wiekslag	134
Nijmegen	82	Culemborg, Terweijde	136
Hatert	84	Delft, Buitenhof	138
Rotterdam	86	Delfzijl, Noord	140
Bergpolder	88	Den Bosch, Boschveld	142
Noord	90	Den Bosch, Hambaken	144
Oud Zuid	92	Ede, Veldhuizen A	146
Overschie	94	Emmen, Emmermeer	148
Vreewijk	96	Enschede, Wesselerbrink Noord	150
West	98	Gouda, Gouda-Oost	152
Zuidelijke Tuinsteden	100	Haarlem, Boerhaavewijk	154
Schiedam	102	Haarlem, Zomerzone	156
Nieuwland	104	Heerlen, Passart	158
Utrecht	106	Helmond, Helmond-West	160
Kanaleneiland	108	Hengelo, Berflo Es	162
Ondiep	110	Hoogezand-Sappemeer, Gorecht-West	164
Overvecht	112	IJsselstein, IJsselveld-Oost	166
Zuilen-Oost	114	Leerdam, Leerdam-West	168
Zaanstad	116	Leiden, Slaaghwijk	170
Nieuw Poelenburg	118	Leidschendam-Voorburg, Prinsenhof	172
		Lelystad, Boswijk-Zuid	174
		Roermond, Donderberg	176
		Rosendaal, Kalsdonk	178
		TASs, Sittard-Geleen	180
		Tilburg, Kruidenbuurt	182
		Veenendaal, JES	184
		Venlo, Leutherberg en Vogelhut	186
		Venray, Brukske	188
		Vlaardingen, Babberspolder	190
		Zoetermeer, Palenstein	192
		Zwolle, Diezerpoort	194

Voorwoord voortgangsrapportage 2012

Dit is de vijfde jaarlijkse editie van het magazine 'Wijken in uitvoering' over het verbeteren van de woon- en leefomgeving in de aandachtswijken. Voor de 40 aandachtswijken betekent dit dat we in 2012 halverwege de afgesproken termijn van 10 jaar zijn waarin het rijk steun heeft toegezegd bij de aanpak van de achterstanden.

De ontwikkelingen in de aandachtswijken levert een gedifferentieerd beeld op. Er worden over de hele linie mooie resultaten geboekt, zoals de hoogspanningslijnen die onder de grond komen in de wijk Limmel-Nazareth in Maastricht waardoor buurten weer in verbinding met elkaar komen te staan. Het prachtig gerestaureerde VMBO Trajectum College in de Utrechtse wijk Overvecht is een mooi voorbeeld van een school die goed samenwerkt met de ondernemingsvereniging waardoor jongeren stage kunnen lopen, het vak leren en daardoor vooruitzicht hebben op een baan.

In de Amersfoortse wijk Kruiskamp zijn over de afgelopen jaren zulke goede resultaten behaald, dat de gemeente en bewoners voorstellen om Kruiswijk niet meer als aandachtswijk aan te merken. We zien deze ontwikkeling in meer steden. Daar staat tegenover dat in sommige andere wijken de problemen taaier blijken dan eerder werd gedacht. Daar wordt meer focus aangebracht en is extra inzet nodig.

De kennis die is opgedaan bij de "achter de voordeur aanpak" is aan andere steden waaronder de 40+ wijken overgedragen en wordt daar toegepast. Ook is volop aandacht voor de gezondheid in de wijk. Buurt- en wijkgericht werken is in verschillende steden in de organisatie geborgd. Met de opgedane ervaringen van afgelopen jaren zijn nieuwe en effectievere werkwijzen geïntroduceerd.

In dit magazine kunt u lezen dat het vanzelfsprekender is geworden dat gemeenten hun bewoners betrekken bij wat er gedaan moet worden in de wijk. Bewoners, professionals en bestuurders zijn samen aan het werk om hun wijk beter te maken.

Samen aan de achterstanden werken is vaak de sleutel tot succes. Het is daarom verheugend dat meer dan 700 medewerkers van een grote organisatie van financiële dienstverlening zich op vrijwillige basis in zetten voor mensen die grote problemen hebben met hun financiële zelfredzaamheid. Ze helpen de bewoners hun thuisadministratie op orde te krijgen en leren ze beter met hun geld om te gaan.

We zien een opgaande lijn. Maar om de echte problemen op te lossen en de leefbaarheid daadwerkelijk te verbeteren, is een commitment van de partners voor de 10 jaar nodig.

Met dank voor uw inzet.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Mevrouw mr. drs. J.W.E. Spies

De collegewisseling in 2011 heeft gezorgd voor een focus op Buurtgericht Samenwerken. Dat betekent: minder sturing van bovenaf en meer initiatief bij burgers. En afbouw van integrale wijkaanpak naar de vernieuwende aanpak van het Buurtgericht Samenwerken.

De prioriteiten van het Buurtgericht Samenwerken zijn:

1. Behouden van de leefbaarheid en veiligheid in de wijken: flexibele, snelle inzet in situaties die daarom vragen, bijvoorbeeld jeugdoverlast. Met behulp van de Verwijsindex kunnen professionals tijdig signaleren, eenduidig handelen en hun acties op elkaar afstemmen (dit past bij het uitgangspunt van het Centrum voor Jeugd en Gezin: 'Eén gezin – één plan').
2. Investeren in kwetsbare buurten (Wij de Wijk). Het college wil blijvend aandacht houden voor kwetsbare buurten. Het college wijst de aandachtsgebieden voor een bepaalde periode aan. Steun is tijdelijk.
3. Bewonersonderneming: ruimte voor eigen initiatief van bewoners en ondersteuning indien dit gewenst wordt. Burgers krijgen meer ruimte en vertrouwen, bijvoorbeeld voor het beheer van buurtcentra, kleinschalige woonvoorzieningen en de openbare ruimte.
4. Communicatie en digitalisering: doorontwikkelen van het digitaal indienen van meldingen en initiatieven door middel van bijvoorbeeld Verbeter de Buurt en het stimuleren van interactieve media.

Overgangsjaar

Door de verandering van wijkaanpak naar Buurtgericht Samenwerken is 2012 een overgangsjaar. De inhoudelijke focus in Overdie ligt op werk, wijk economie en leren en opleiden. Werk en inkomen zijn voor een deel de sleutel naar sociale stijging met uitzicht op verbetering van de persoonlijke situatie en de gezinssituatie. Andere wijzigingen:

- De projecten Sport in de wijk, Ouderkamers en Bruggenbouwers worden afgebouwd.
- De tweede wijkagent blijft in principe gehandhaafd.
- De wijkraden worden ondersteund bij het opzetten van bewonersondernemingen.

Speerpunten

Op fysiek gebied waren er de volgende speerpunten:

- herinrichting openbare buitenruimte (loopt door tot 2018);
- oplevering appartementencomplex noordzij;
- Geert Groteplein met gezondheidscentrum in de plint;
- voorbereiding bouw appartementen en (welzijns)voorzieningen oostzijde Geert Groteplein;
- woningbouw Spieghelbuurt;
- voorbereiding bouw brede school aan Spieghelplein.

Door de wijkaanpak Overdie te verbinden met het (reguliere) Buurtgericht Samenwerken, blijft bestuurlijke aandacht voor de wijk gegarandeerd.

ENTREE

TEN **DE ENTREE**
ALKMAAR NIEUWZUID.

Inlichtingen
Egyp Bouw en Klink
(072) 57 23 736
BouwFonds Opleiding 431
(023) 53 06 630

naar nieuwn Zuid.nl

TS **Inlichtingen**
Egyp Bouw en Klink
(072) 57 21 695

MARTIJN DE WIT
VLOEREN

van der graaf

Alkmaar

Overdie

De wijkaanpak Overdie bestaat uit een veelheid aan projecten, activiteiten en maatregelen. Eind 2011 hebben de samenwerkende partijen in Overdie daarom geconstateerd dat er meer focus wenselijk is om de gepleegde inspanningen te verbinden met de (hoofd)doelstellingen van de wijkaanpak. In Overdie ligt de focus op werk, wijkeconomie, leren en opleiden. Ook is er veel aandacht voor de woningmarkt. Zo is de renovatie van huurwoningen voor het grootste deel gereed. Wel is de crisis op de woningmarkt duidelijk voelbaar. Daardoor lopen projecten vertraging op en zijn sommige plannen niet haalbaar in de huidige vorm.

Bouw en renovatie

Het Oranjehuis – een open blijf-van-mijn-lijfhuis en steunpunt voor slachtoffers van huiselijk geweld – is feestelijk geopend en in gebruik genomen. Ook de nieuwe huizen aan de Hoofdstraat rond het Oranjehuis worden naar volle tevredenheid bewoond.

De flats aan de Ommering zijn gerenoveerd. De groenstrook achter de flats is opgeknapt en er zijn speeltoestellen, een wandelpad en veel groen gekomen. De bewoners gebruiken de groenstrook intensief.

De tweede fase van revitalisering van het park Oosterhout is afgerond. Het park heeft een meer open uitstraling gekregen en beschikt nu over een avonturenheuvel, een ijsvogelwand en een evenemententerrein. Reacties zijn positief en bewoners gebruiken het park meer dan voorheen. Ook wordt het

park gebruikt voor (culturele) evenementen, zoals 'Verborgen schatten van Overdie'. Theatergezelschap 'De Karavaan' bezoekt het park voor optredens.

Eerder signaleren

De Verwijsindex is in gebruik genomen. Doel daarvan is, door tijdig signaleren, de betrokken risicjongeren eerder in beeld te hebben. Daardoor kunnen professionals eenduidig handelen en hun acties op elkaar afstemmen. Dat past bij het uitgangspunt van het Centrum voor Jeugd en Gezin: 'Eén gezin – één plan', waarbij alle zorgvragen worden meegenomen. Professionals gebruiken de Verwijsindex steeds frequenter.

Veiligheid

Doordat in 2010 een tweede wijkagent is aangesteld, is er met grotere regelmaat een wijkagent in de wijk aanwezig.

De spreekuren van de wijkagenten worden frequent bezocht en de wijkagenten, wijkmeester, tienerwerkers en woonconsulenten bespreken regelmatig de aanpak van problemen met elkaar.

De jeugdoverlast is de afgelopen jaren aanzienlijk afgenomen, onder meer door de inzet van de tweede wijkagent en door samenwerking met het Jongeren- en Tienerwerk en de ambulante jongerenwerker van welzijnsinstelling Kern8. Hun gestructureerde en intensieve aanpak was gericht op het uit de anonimiteit halen van jongeren. Verder is vermeldenswaardig dat de buurtvaders en Kern8 samen extra openstelling van Tienerhok Foxey hebben georganiseerd.

Leren en werken

Wijkgerichte inburgering is in 2011 afgerond. Er is vooral ingezet op samenwerking met migrantenorganisaties en op implementatie van succesvolle activiteiten. Vanwege positieve resultaten is het project bezoekvrouwen in 2011 nog een jaar voortgezet. Vooral de doorverwijzing naar de WWZ-wijzer (wonen, welzijn, zorg) vanuit diverse vindplaatsen in de wijk is verbeterd. De bruggenbouwers zijn in 2011 ingezet in de flats aan de Ommering. Onder meer bewoners zijn als vrijwilligers aangesteld voor het bewaken van afspraken die bewoners met elkaar hebben gemaakt over 'schoon, heel en veilig'.

De twee ouderkamers in Overdie, in de basisscholen De Wegwijzer en St. Matthias, lopen goed. Doelstelling van de ouderkamer is het bieden van opvoed- en opgroei-ondersteuning aan ouders, en het creëren van werkervaringplekken of stageplekken (voor gastvrouwen) die een opstap bieden naar regulier werk en inburgering.

De ouderkamer is een ruimte die ingericht is voor en door ouders. Hier worden thema-ochtenden en -middagen gehouden en kunnen ouders doorverwezen worden naar instanties. Doordat ouders hier samenkomen, ontstaat er beter contact tussen basisschool en ouders.

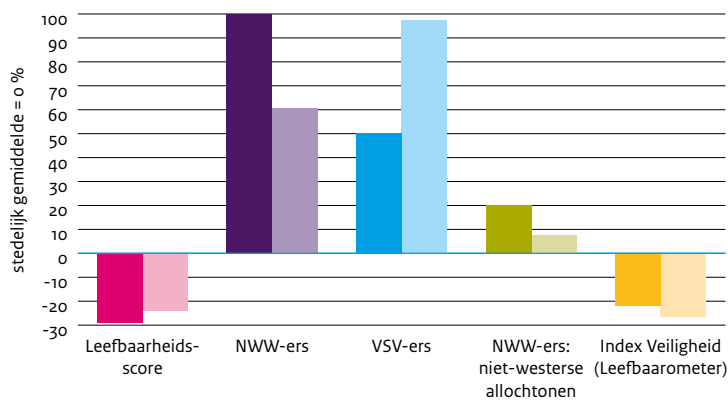
Naast begeleiding door Kern8 zijn er geschoolde vrijwillige gastvrouwen. De ouderkamers werken intensief samen met het CJG. .

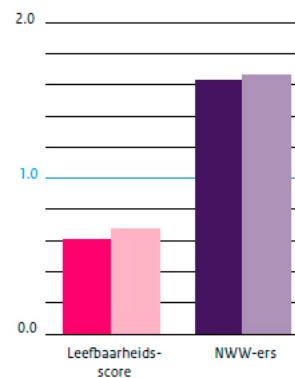
Bewonersparticipatie

De regeling bewonersinitiatieven, die bijdraagt aan het verbeteren van de sociale samenhang in de wijk, is in 2010/2011 succesvol uitgevoerd. De regiegroep in Overdie heeft in die periode 114 aanvragen toegekend. De voorstellen variëren van een excursie in de vleermuizenkelder tot lezingen en voetbaltoernooien. Verder zijn de wijkraden uit Oud- en Nieuw-Overdie volop actief en betrokken bij de wijkvernieuwing en sociale aanpak.

OVERDIE (ALKMAAR)

OUTCOME INDICATOREN MALBURG

Amersfoort

De resultaten van de Amersfoortse wijkaanpak zijn positief. Toch blijft aandacht nodig. Voor de toekomst moet daar rekening mee worden gehouden, net als met het economische tij.

Binnen Amersfoort Vernieuwt en de aandachtswijken wordt gezocht naar andere manieren van werken. Ingegeven door minder geld en een andere manier van werken vraagt de gemeente meer van organisaties en bewoners van de wijken. De nieuwe visie op welzijn is daarvan een voorbeeld.

Kruiskamp

In de wijk Kruiskamp – de aandachtswijk – gaat het steeds beter. De afgelopen jaren zijn goede resultaten geboekt. Al met al reden om voor te stellen om de wijk Kruiskamp van de lijst met 40 wijken te halen.

Dit betekent overigens niet dat Kruiskamp helemaal klaar is. Ook de komende jaren blijft er aandacht voor onderwerpen als veiligheid, opgroeien en wijkeconomie, zodat de veranderingen ook blijvend worden. Daarmee geeft Amersfoort invulling aan de resultaten en de aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Het uitgangspunt daarbij is het zoveel mogelijk benutten van de eigen kracht van bewoners. Bewoners worden gestimuleerd zelf stappen te zetten om mee te doen aan de maatschappij. Zo wordt de zelfredzaamheid bevorderd in plaats van activiteiten aan te bieden.

Amersfoort

Amersfoort

Kruiskamp

In Kruiskamp gaat het goed. De werkgelegenheid is gestegen, de veiligheid is verbeterd en de rapportcijfers voor woning, woonomgeving en sociale samenhang zijn omhoog gegaan. Bewoners van de wijk zijn meer tevreden en hebben een goed gevoel bij de toekomst, zo blijkt uit de onderzoeken.

Resultaten

- Voor woningen is het rapportcijfer gestegen van een 6,9 in 2007 naar een 7,6 in 2011. Er zijn dan ook veel inspanningen verricht: alle sloop/nieuwbouwprojecten zijn uitgevoerd of in uitvoering (ruim 700 nieuwe woningen), er is grondig gerenoveerd en er zijn huurwoningen verkocht. Dit zorgde voor een evenwichtiger verhouding huur/koopwoningen. Het aandeel sociale huurwoningen daalde van 69 naar 57 procent.
- De waardering van de woonomgeving steeg van een 6,3 naar een 6,8. De fysieke kwaliteit van de woonomgeving – hondenpoep, zwerfvuil, vernieling en graffiti – blijft een aandachtspunt.
- Op het gebied van samenleven is het cijfer gestegen van een 5,1 naar een 5,9. Investeren in buurtnetwerken werkt: bewoners zijn meer gehecht aan de buurt en het aantal mutaties is gedaald.

- De arbeidsparticipatie stijgt: er zijn minder mensen in de bijstand en minder mensen zijn werkloos. De stijging van het inkomen is in bepaalde buurten groot, maar wordt deels verklaard door de nieuwe bewoners in de nieuwbouw.
- Het gevoel van veiligheid is verbeterd, maar aandacht blijft nodig. In 2007 voelde ongeveer de helft van de bewoners zich wel eens onveilig, nu is dat één op de drie. Deze cijfers worden ondersteund door de objectieve veiligheid waar een daling van het aantal aangiftes te zien is.

Buurtbudget

Een aansprekend voorbeeld is het buurtbudget. Van de 84 aanvragen voor het buurtbudget in 2011 hebben 68 aanvragers een bijdrage gehad om hun goede en creatieve ideeën voor de wijk uit te voeren.

Voorbeelden:

- Er wordt een disco georganiseerd voor tieners en een jambee-workshop voor de jeugd.
- Er wordt een aantal trottoirs verlaagd voor ouderen met een rollator zodat het Neptunusplein beter bereikbaar wordt vanaf het Elisabeth verpleeghuis.
- Bewoners van de Van Galenstraat die hun groenstrook opknappen krijgen een bijdrage.

Vlinderpark

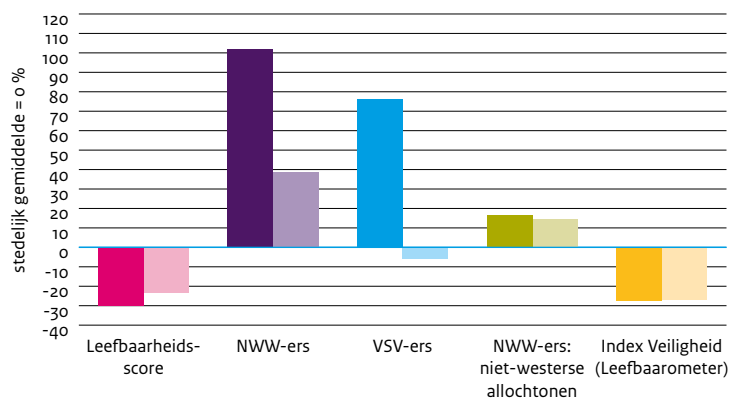
Kruiskamp is een groene ontmoetingsplek rijker: het Vlinderpark. In 2011 is samen met gebruikers en omwonenden van het park gewerkt aan een nieuw ontwerp van zowel het park als het schoolplein van ABC-school De Vlindervallei. Op basis van deze inbreng is er een ontwerp gemaakt voor een gebied waar verschillende doelgroepen elkaar kunnen ontmoeten en waar zowel kinderen als volwassenen samen kunnen sporten en spelen.

Achter de Voordeur

In 2011 is de 'Achter de Voordeur'-aanpak gecontinueerd. De teams bezochten 325 mensen en hielden bij 176 huishoudens een activerend interview. In totaal werden 29 nieuwe trajecten gestart waarbij is begonnen met het stabiliseren van de basisvoorwaarden (inkomen, wonen en de positie van kinderen in het huishouden). Daarna volgt het toeleiden naar de reguliere hulpverlening. De meeste trajecten daarvan liggen binnen het leefgebied inkomen (43 procent) en gezondheid en zorg (29 procent).

KRUISKAMP (AMERSFOORT)

De sociale cohesie en leefbaarheid in de aandachtswijken is toegenomen. Onder meer door gerichte inzet op gebiedsgericht werken, de Gezonde Wijk, de Achter de Voordeur/MPG-aanpak (in Amsterdam Noord het IBAN-project en in Amsterdam West de pilot gezinsaanpak Kolenkitbuurt) en het vormen van coalities met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. Er is sprake van zichtbare verbeteringen in de buurten van de aandachtswijken. Dat blijkt uit het oordeel van bewoners over de leefbaarheid in de aandachtswijken. Het buurtwaarderingscijfer is de afgelopen jaren substantieel gestegen.

Participatie

In Amsterdam blijkt bewonersparticipatie te werken. Er is een andere verhouding ontstaan tussen overheid en burgers: er is een nieuwe groep mensen actief geworden in de buurt, er zijn nieuwe netwerken ontstaan en de bewoners bepalen mede de buurtagenda.

Voorbeelden van initiatieven:

Meervaart community: bewoners beheren maatschappelijk vastgoed, zij doen de programmering en regelen alles wat nodig is voor het runnen van een levendig buurthuis.

- Buurttuinen in Oost, in West en in Nieuw-West: bewoners richten een deel van de openbare ruimte in als buurttuin, moestuin of speeltuin. Ze nemen het beheer op zich, verbouwen groenten, kruiden, bloemen en ze organiseren er activiteiten gericht op educatie, gezondheid en ontmoeting.
- Geef om de Jan Eef: buurtbewoners hebben na een dodelijk incident in de winkelstraat actie ondernomen om het winkelgebied weer prettig en populair te maken, samen met de ondernemers in de straat. Ze gebruiken daarvoor korte intensieve acties, bouwen netwerken van bewoners en ondernemers en proberen tijdelijk of blijvend toegang en beheer te krijgen van ruimtes aan de straat.

Proeftuin

Voor het verder vormgeven van mede-eigenaarschap en participatie van bewoners hebben de gemeente Amsterdam en het Rijk een proeftuin ingericht. De gemeente wil bewoners binnen deze proeftuin de ruimte geven om vanuit hun eigen kracht initiatieven op te zetten en te versterken. De twee werkwijzen:

- Bewonersgestuurde wijkontwikkeling
Samen met de stadsdelen wordt geïnvesteerd in competentieontwikkeling van bewoners en wordt een aanzet gegeven voor het ontwikkelen van wijkcoöperaties. Het doel hiervan is een buurt sociaal en economisch te ontwikkelen. Daarbij nemen bewoners overheidsdiensten en voorzieningen over of de diensten en voorzieningen worden aan de bewoners aanbesteed.
- Wijkondernemingen
Deze werkwijze richt zich op de al actieve bewoners, communities en (sociale) ondernemers die samen een wijkonderneming willen starten. Deze hebben een economische meerwaarde voor de wijk, maar hebben ook een verdienmodel voor de ondernemers.

Door deze werkwijzen te faciliteren en aan te jagen wil de gemeente samen met haar partners onderzoeken welke aanvullende regelingen of constructies nodig zijn om bewoners en bedrijven de ruimte te geven om hun initiatieven optimaal te kunnen ontplooiën.

Doorontwikkeling aanpak

De gemeente Amsterdam bouwt voort op de fundamenten van de Wijkenaanpak: participatie, eigenaarschap en maatwerk op buurtniveau. De focus tot 2014 ligt op doorontwikkeling van deze aanpak. Met de middelen die beschikbaar zijn leveren gemeente, corporaties en maatschappelijke instellingen maatwerk in de buurt, aangevuld met de inzet en betrokkenheid van derden (bedrijfsleven) en het mede-eigenaarschap van de bewoner.

Text overlay on the right side of the image, consisting of large, stylized, light green letters that appear to be part of a title or heading, possibly reading 'Textile' or similar.

Amsterdam

Noord

In Noord is aandacht voor bewonersinitiatieven, werk en armoedebestrijding, onderwijs en leefbaarheid.

Bewonersinitiatieven

Sinds de start van de aanpak in 2008 is aan 458 initiatieven geld toegekend. Bijna alle ingediende initiatieven zijn direct (of bij de tweede poging) goedgekeurd door de wijkdenktanks van de buurten. In de denktanks zitten, naast professionals, voornamelijk bewoners. Ondanks de aanvankelijke scepsis over deze manier van toetsen en uitvoeren, is het project nu een van de grote successen. Bewoners kunnen de verantwoording aan, weten wat goed is voor de buurt en zijn soms kritischer dan de overheid. Bovendien is de betrokkenheid van bewoners bij hun wijk toegenomen.

Werk en armoedebestrijding

Eén van de activiteiten om werkzoekenden aan scholing en werk te helpen is de opzet van een werkbedrijf. In de Van der Pekbuurt gebeurt dit samen met woningbouwcorporatie Ymere, in Vogelbuurt/IJplein met Eigen Haard. Voor kleine klusjes in de openbare ruimte kunnen bewoners een beroep doen op het werkbedrijf. Het project biedt werk aan jongeren die in de buurt wonen.

Vermeldenswaardig is ook het 'achter de voordeur'-project IBAN. Huis-aan-huisbezoeken maken de weg naar advies of hulp voor bewoners zeer laagdrempelig. Bovendien maakt een bezoek van de

bewonersadviseur de interesse van het stadsdeel in zijn bewoners duidelijk zichtbaar.

Onderwijs

Een belangrijk speerpunt binnen het thema onderwijs is het verbreden van scholen, zowel letterlijk als figuurlijk. Letterlijk gaat het om het aanpassen van de accommodatie. Dat is gebeurd bij de Mgr. Bekkerschool en is nu gaande bij de IJsbreker en Overhoeks. De scholen hebben een positieve uitstraling op de bestaande omliggende buurten. De voorzieningen in de scholen worden beter benut en trekken ouders en kinderen van buiten.

Het project Vreedzame wijk probeert de school figuurlijk te verbreden door een eenduidige pedagogisch aanpak in te voeren bij alle organisaties die werken met kinderen in de basisschoolleeftijd. Dit moet de bestaande situatie van gescheiden leefwerelden thuis en op school doorbreken.

Leefbaarheid

Het stadsdeel en de corporaties maken per gebied een buurtbeheersplan. Daarin investeert het stadsdeel in openbare ruimte en de corporaties investeren in het onderhoud van hun bezit. Daarnaast is in Noord begonnen met de opzet van een zelfbeheerpool in elke wijk. Deze pool bestaat uit vrijwilligers die op gezette tijden meehelpen met en schoonhouden van de buurt.

Ook culturele initiatieven als de Noorderparkkamer, de Tolhuistuin en de Broedstraten dragen flink bij aan het bijeenbrengen en betrekken van buurtbewoners bij hun wijk. Zij vormen niet alleen het merendeel van het publiek, maar doen ook mee aan voorstellingen of helpen als vrijwilliger bij het organiseren van activiteiten.

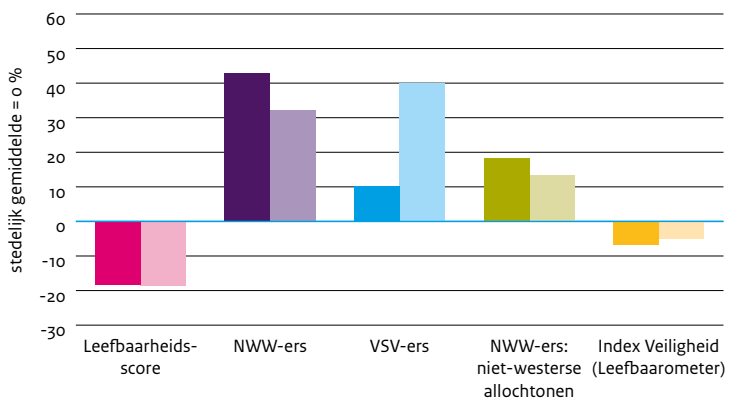
Resultaten op een rij

- De kleinschalige werkbedrijven in de Van der Pek- en Vogelbuurt/IJplein hadden de afgelopen 2 jaar 48 deelnemers. 15 deelnemers zijn positief uitgestroomd.
- Het IBAN heeft 1200 huishoudens benaderd en met 634 mensen gesproken.
- 8 van de 12 scholen in Midden-Noord en Nieuwendam-Noord hebben zich aangesloten bij het programma Vreedzame wijk.
- De zelfbeheerteams zijn uitgegroeid tot pools van 60 man in Vogelbuurt/IJplein, 180 man in Nieuwendam-Noord, 80 man in de Van der Pekbuurt en 50 man in de Banne.
- Noorderparkkamer heeft jaarlijks ongeveer 13.000 bezoekers en rond de 60 betrokken bewoners. De Tolhuistuin had afgelopen jaar rond de 22.000 bezoekers en het vrijwillige N-team bestaat uit ongeveer 100 bewoners.
- Ideeën over het vormen van een wijkonderneming in Noord staan verwoord in het boekje Trust Noord, http://www.noorderparkkamer.nl/TRUST_NOORD.pdf

AMSTERDAM NOORD (AMSTERDAM)

Amsterdam

Oost

In dit stadsdeel richt de aanpak zich op de Transvaalbuurt en de Indische Buurt. De ambitie is dat het vitale en levendige buurten zijn, waar mensen zich thuis en veilig voelen. Buurten waar de buren elkaar kennen en mensen zich inzetten voor de straat en de buurt. Een wijk waarop bewoners en ondernemers trots zijn.

Wonen

De motor van de vernieuwing in de Indische Buurt is de transformatie van de woningvoorraad. Denk aan het verbeteren van de kwaliteit van woningen en bouwen voor andere doelgroepen. In 2011 is het Borneohof opgeleverd, een nieuwbouwcomplex in het hart van de buurt, op het Javaplein. De bibliotheek, een bloemenwinkel, de coffee company, een fitnessbedrijf en een opgeknapt openbare ruimte dragen bij aan de kwaliteit en de levendigheid van het plein. In het oostelijke deel van de buurt is een aantal forse bouwblokken aangepakt; deels renovaties, deels nieuwbouw.

Op en rond het Makassarplein is met een grote groep actieve bewoners gewerkt aan herinrichtingsplannen voor het plein. Ook worden sociale projecten ontwikkeld die gericht zijn op kwetsbare bewoners op en rond het plein. Contacten met het instroomhuis voor dak- en thuislozen heeft geleid tot

gezamenlijke schoonmaakactiviteiten op het plein. Verder is er een jongerencommunity ontstaan. Van daaruit worden activiteiten voor jongeren georganiseerd en wordt aansluiting gezocht met instanties en scholen die zich bezighouden met de moeilijke stage/leer/werksituatie van een deel van de jongeren.

Pleinaanpak

Doordat gekozen is voor een specifieke pleinaanpak wordt het onderscheid tussen de thema's wonen/leefbaarheid, buurtconomie en werk en leren/opgroeien diffuser. In 2011 stonden het Makassarplein en zijn bewoners centraal, dat krijgt in 2012 een vervolg. De bewoners spelen een belangrijke rol bij de sociale herovering van het plein en de buurt. Het bewonersinitiatief buurtvaders en buurtmoeders, de jongerencommunity en de organisatie MOI, die zich richt op bewoners met schulden, dragen bij aan het oplossen van de sociale problematiek. Woningcorporaties De Alliantie en Eigen Haard trekken samen op om via een plintenaanpak de bedrijfsruimten geschikt te maken voor nieuwe ondernemers en ondernemingen op en rond het plein.

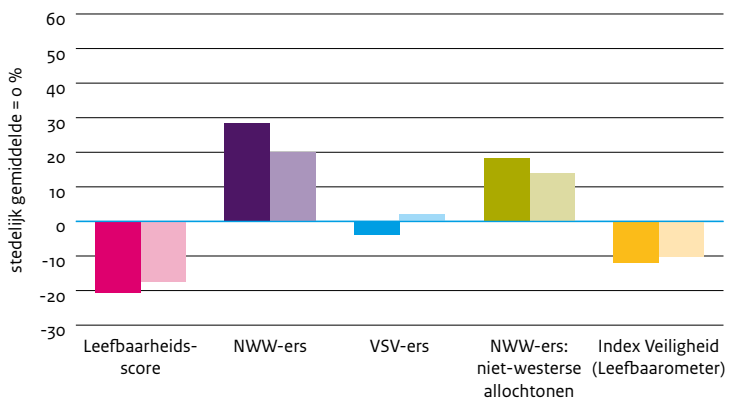
Namens het stadsdeel heeft een jongerenbemiddelaar contact gelegd met jongeren die niet bij instanties in beeld zijn. Daardoor is er inzicht in de jeugdwerkloosheid onder hen. Door bemiddeling is een groep van deze jongeren die langdurig thuiszaten weer naar school of aan het werk.

Op en rond het Ambonplein is gestart met de verbouwing van de Gerardus Majellakerk, wat de komst van het Nederlands Philharmonisch Orkest mogelijk maakt. Via andere plannen wordt gebruik gemaakt van deze culturele impuls. Dit in combinatie met een positieve impuls via het vastgoed. Zo is Eigen Haard bezig een oud schoolgebouw en buurthuis te verbouwen tot woningen met studio's voor muzikanten. Bewonersgroepen spelen in op alle ontwikkelingen door een welkomstfeest voor te bereiden voor het orkest en daarmee de sociale banden aan te halen.

- In de Indische Buurt zijn 2011 70 bewonersinitiatieven ingediend, waarvan er 29 zijn toegekend door een burgerjury.
- Voor de investeringsregeling kanszone zijn in 2011 17 aanvragen ingediend. Hiervan zijn 6 aanvragen gehonoreerd, 3 aanvragen afgewezen en 8 aanvragen nog in behandeling.
- Met de inzet van de externe arbeidsbemiddelaar zijn in 2011 30 jongeren geactiveerd richting stage en werk. In samenwerking met leerplichtplus (l'am Inn campagne) zijn 25 jongeren zonder startkwalificatie aangemeld voor een opleiding.

AMSTERDAM OOST

Amsterdam

West

In Stadsdeel West zijn in 2008, 2009 en 2010 met de middelen van de wijkaanpak een groot aantal projecten uitgevoerd binnen de thema's leren en opgroeien, veiligheid, wonen en leven, werken en economie en integratie en participatie. De wijkaanpakbuurten hebben hiervan geprofiteerd; onder meer door de inzet van bewonersinitiatieven zijn de netwerken in de buurten versterkt. Dat heeft ook gevolgen gehad voor de werkwijze in het stadsdeel: er worden steeds meer zaken met en door bewoners gedaan. In heel West – ook de niet-wijkaanpakbuurten – is het buurtgericht werken inmiddels stevig neergezet.

Gebiedsgerichte arrangementen

Vanwege gestapelde problematiek en hardnekkige knelpunten wordt sinds 2011 meer gefocust ingezet met een aanpak met vijf gebiedsgerichte arrangementen. Bijvoorbeeld in de Kolenkitbuurt waar extra wordt geïnvesteerd in de brede school en in een vernieuwende aanpak van gestapelde problematiek in huishoudens. De oude vernieuwingsplannen voor de buurt zijn naar aanleiding van de crisis herijkt. Dat betekent een praktische en haalbare nieuwe aanpak gericht op buurtontwikkeling met als thema's armoedebestrijding, onderwijs en woningverbetering. Concrete doelen hierbij zijn: minder armoede, meer mensen actief, minder schooluitval, minder schulden, meer mensen met regie over hun eigen leven. Ook zijn concrete leefbaarheidsdoelen gesteld als

een schonere en veiligere openbare ruimte en geen leegstaande gebouwen. Politie, gemeente, bewoners, corporaties, scholen en maatschappelijke organisaties werken intensief samen om de verdere positieve ontwikkeling van deze kwetsbare buurt vorm te geven.

In De Baarsjes pakt het zogeheten Buurtpraktijkteam (BPT) op een vernieuwende manier de overlast en jeugdproblematiek aan. Dit is een multidisciplinair team (met onder meer medewerkers van jeugdzorg en politie) dat samen met bewoners en buurtorganisaties werkt aan de uitstraling en leefbaarheid in de buurt en aan de aanpak van problematiek op gezinsniveau.

Ook wordt ingezet op een betere uitstraling van de Jan Evertsenstraat. Een deel van de initiatiefnemers van bewonersinitiatief 'Geef om de Jan Eef' is gestart met de 'winkelstraatvereniging Jan Eef'. Dit heeft nieuw elan gebracht. 70 procent van de ondernemers heeft voor de invoering van de Bedrijven Investing Zone (BIZ) gestemd. Maandelijks vindt nu de succesvolle Mercatormarkt plaats op het Mercatorplein. Begin 2012 is ook de openbare ruimte aangepakt: alle fietsenrekken worden vervangen en er is een 'Veeg de Jan Eef'-actiedag gehouden.

Versteving netwerken

Door de werkwijze van de wijkaanpak zijn de netwerken in de buurten verstevigd. Initiatieven als Geef om de Jan Eef,

Boloboost, the Bookstore, Stichting Midwest en het Jan Maijencollectief zijn voorbeelden van communities op buurt- of wijkniveau. De wijk bouwt samen met de stad en het Rijk aan het ontwikkelen en uitbouwen van de volgende werkwijze:

Bewonersgestuurde wijkontwikkeling

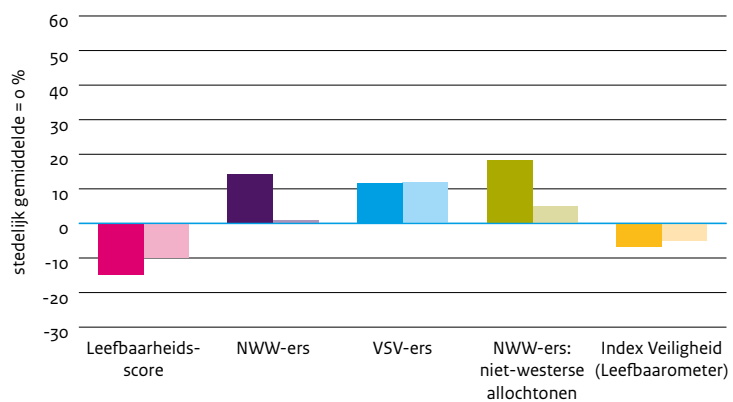
- Hierbij wordt samen met de stadsdelen geïnvesteerd in competentieontwikkeling van bewoners en aangezet om te komen tot wijkcorporaties. Het doel is het versterken en vergroten van het probleemoplossend, organiserend, zorgend en ondernemend vermogen van een buurt. Het maakt bewoners bewust van hun eigen kracht, zij nemen meer verantwoordelijkheid voor hun eigen toekomst en hun buurt en nemen zelf initiatief voor activiteiten. Zij genereren daarbij (mogelijk) een eigen inkomen.

Wijkondernemingen

- Deze werkwijze richt zich op al actieve bewoners, netwerken en ondernemers die gezamenlijk een wijkonderneming willen starten.

BOS EN LOMMER (AMSTERDAM)

Amsterdam

Zuidoost

De EGK-buurt in Amsterdam-Zuidoost is een gebied met grote verschillen. In een aanzienlijk deel heeft de vernieuwing van de Bijlmermeer het gebied onherkenbaar veranderd. De bevolkingssamenstelling van het gebied is meer divers en er tekent zich een begin van een middenklasse af. Door herinrichting van de openbare ruimte is de leefbaarheid toegenomen. Tegelijkertijd kennen de gerenoveerde galerijflats in de G- en K-buurt nog veel problemen achter de voordeur, waaronder een laag gezinsinkomen. De anonimiteit van de lange galerijen vraagt structureel toezicht om overlast te voorkomen. Kortom, er zijn resultaten maar deze zijn kwetsbaar in deze tijd van financiële crisis. Langduriger aandacht is nodig om resultaten vast te kunnen houden.

Bewoners maken verschil

Binnen deze context weten onder andere de Buurtambassadeurs 'het verschil te maken'. Dit project vindt zijn oorsprong in het feit dat veel bewoners uit Zuidoost zeer actief zijn. De bewoners zetten zich vrijwillig in voor hun buurt of straat en ze hebben een positieve invloed op de sfeer van de buurt. Deze groep initiatiefrijke en actieve burgers groeit en vraagt om een andere houding van de overheid en het maatschappelijk middenveld. Zij laten zien dat burgers meer verantwoordelijkheid kunnen nemen waar de verzorgingstaat steeds meer beperkingen laat zien.

Verantwoordelijkheid

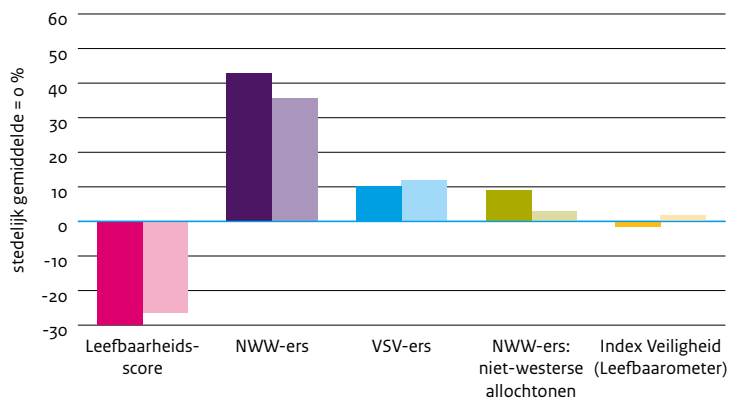
Het motto voor de komende tijd luidt: 'laat het meer aan de bewoners over'. De buurt is een gedeelde verantwoordelijkheid. Het project 'Buurtambassadeurs' draait om het opsporen en steunen van bewoners die als 'ambassadeurs van de leefbaarheid' fungeren en mede zorg dragen voor een leefbare woon- en leefomgeving. De inzet van de Buurtambassadeurs is ook een middel om vooral in het 'grijze gebied' een samenwerking aan te gaan tussen het stadsdeel en de corporaties. Actieve buurtbewoners kunnen een aanvulling vormen op de inzet van stadsdeel en corporaties. Deze situatie ontstaat niet vanzelf maar moet worden opgebouwd via een continu proces waarin partijen met elkaar praten, gezichtspunten delen en samenwerken aan de leefbaarheid in hun wijk. Kortom, het gaat om het creëren van een wijk waar mensen zich op hun gemak voelen.

De Buurtambassadeurs hebben in een korte tijd formele en informele netwerken opgebouwd. Zij kunnen een beroep doen op ruim veertig bewoners voor vrijwilligersactiviteiten maar ook via ruim tweehonderd e-mailadressen snel contact met bewoners maken. Zij maken ook gebruik van andere communicatiemiddelen, van mondeling contact tot buurtkranten en deelname aan platformoverleggen.

Enkele concrete resultaten

- Er zijn 2 toezichthouders in en rond de winkelcentra ingezet, cameratoezicht in het winkelcentrum is voortgezet en in de galerijflats uitgebreid, op galerijen is nachtelijk toezicht ingezet.
- Bij het project DOEN Groeneveen is in de flat Groeneveen een 'buurtteam' actief van 8 flatbewoners. Dit team houdt toezicht in de flat en organiseert activiteiten.
- Er zijn wekelijks gratis sport- en spelactiviteiten georganiseerd voor kinderen van 6 tot 12 jaar, die vaak alleen op straat spelen of rondlopen. Gemiddeld waren er 30-50 deelnemende kinderen per week.
- Binnen het project BOOT gaven studenten wekelijks huiswerkbegeleiding aan 110 kinderen.
- Met 12 startende ondernemers zijn afspraken gemaakt over begeleiding en er zijn informatiebijeenkomsten geweest voor startende ondernemers in de creatieve sector.

BIJLMER (AMSTERDAM)

Amsterdam

Nieuw-West

In de wijk Nieuw-West hebben de samenwerkingspartners periodiek gekeken naar de aandachtspunten per gebied, waar kansen liggen en hun mogelijke bijdrage aan die kansen. Daardoor zijn samenwerkingsverbanden ontstaan van onder meer buurtbewoners, woningcorporaties, scholen, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Zij hebben allemaal een actieve rol en nemen verantwoordelijkheid waardoor problemen snel worden aangepakt. Bewoners blijven hierbij in hun eigen kracht.

Veiligheid en leefbaarheid

In 2009 is het Buurtbeheer Bedrijf Nieuw Reimerswaal (BBNR) opgezet, inmiddels een professionele samenwerking. BBNR zorgt ervoor dat de buurt schoon, heel, veilig en leefbaar is en dat de bewoners richting werk worden geleid. Zo hebben diverse bewoners een leerwerktraject gevolgd en zijn zij succesvol doorgestroomd naar scholing of werk. Steeds meer buurtbewoners weten BBNR te vinden en op zijn beurt moedigt BBNR hen aan om zich in te zetten voor de wijk. Bijvoorbeeld tijdens de landelijke opschoondag. Verder heeft BBNR het doel de subjectieve veiligheid te laten stijgen tot het gemiddelde niveau van Nieuw-West. Een kosten-batenanalyse heeft inmiddels de toegevoegde waarde van BBNR aangetoond.

Buurteconomie

Ymere, Stadsgeenoot, Rochdale en stadsdeel Nieuw-West hebben de handen ineengeslagen om de buurteconomie rondom het Confuciusplein en de Burgemeester van Leeuwenlaan aan te pakken. Deze staat onder meer onder druk door de sloop en nieuwbouw en de recessie. De partijen werken nu samen met de ondernemers aan een aantrekkelijk winkelplein voor dagelijkse boodschappen. De partijen stimuleren het ondernemerschap en werken aan het verbeteren van de leefbaarheid en subjectieve veiligheid. Zo zijn de gevels opgeknapt waardoor de uitstraling is verbeterd. Streven is om in 2012 nog acht winkelpuien op te knappen. Ander doel is om volgend jaar geen leegstand meer te hebben op het plein. Dit kan alleen in gezamenlijkheid met vastgoedeigenaren, de ondernemers en het stadsdeel worden aangepakt.

Bewonersparticipatie

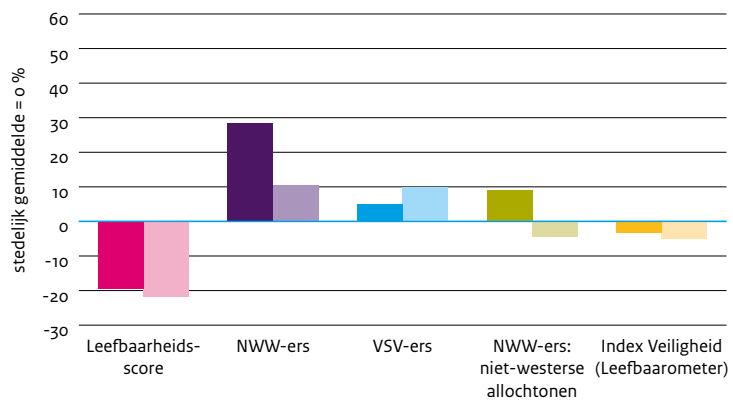
In de Buurtwinkel voor Onderwijs, Onderzoek en Talentontwikkeling (BOOT) krijgen bewoners ondersteuning van studenten van de Hogeschool van Amsterdam en studenten leren op hun beurt van de bewoners. De studenten organiseren activiteiten voor de buurt en de bewoners kunnen er terecht met juridische, financiële of gezondheidsvragen. Kinderen krijgen hulp bij hun schoolwerk en worden ondersteund bij hun ontwikkeling van taal en sociale vaardigheden.

In de Sonderbuurstraat in Osdorp – een straat met veel probleemgezinnen en weinig sociale cohesie – is tijdens een bewonersgesprek bedacht om van het plantsoen een moestuin te maken. Het stadsdeel heeft daarvoor budget beschikbaar gesteld en de grond ontgonnen. Door de moestuin is de stemming flink veranderd. Er ontstaan nieuwe contacten en er is een hoog maatschappelijk en economisch rendement ontstaan: waar de grond eerst geld kostte zorgt hij nu voor voedsel, welzijn en sociale cohesie.

In de Dichtersbuurt in Slotermeer hebben buurtbewoners een oudereninloop opgezet in een pand dat gekraakt dreigde te worden. Woningbouwcorporatie Rochdale stelde het pand gratis ter beschikking en met het budget voor bewonersinitiatieven organiseren de bewoners buurtfeesten, spelletjesmiddagen en informatiebijeenkomsten. Het inlooppunt voorziet niet alleen in een behoefte, het bevordert ook de zelfredzaamheid: het initiatief wordt geheel getrokken door buurtbewoners. De buurtfeesten hebben ervoor gezorgd dat meer ouderen en alleenstaanden uit hun isolement zijn gehaald.

NIEUW-WEST (AMSTERDAM)

In Arnhem kiezen raad, college, bewoners, corporaties en partners in de stad onverkort voor de voortzetting van de Arnhemse wijkaanpak, met – op verzoek van de Arnhemse Raad – een verbreding naar alle wijken. De grote inzet levert meetbare resultaten op, en hoewel de wijken hun achterstanden in hoog tempo inlopen, maken de scores ook duidelijk dat er nog veel werk te verrichten is. Daar gaat de stad voor, ook met minder middelen en bezuinigingen.

Arnhem heeft de keuze gemaakt om meer verantwoordelijkheid bij de burger te leggen, om te sturen op vragen uit de stad en om de gemeentelijke organisatie daarnaar te plooiën. Een belangrijk instrument om te komen tot nieuwe wijkuitvoeringsplannen is het gesprek met de wijk. Met goed zicht op succesvolle en minder succesvolle interventies, duidelijke keuzes voor de thema's die er echt toe doen, daadwerkelijke toetsing op effectiviteit en de burgers als krachtige en inspirerende partners gaat Arnhem een heel eind komen. De plannen voor 2013 worden de komende maanden gemaakt, samen met de bewoners, de corporaties en eventuele andere partners, waarbij veel aandacht besteed wordt aan het specifiek wijk/ buurtgericht inzetten van reguliere middelen.

Maatwerkafspraken

De afgelopen jaren is hard gewerkt om de woon- en leefsituatie in de krachtwijken te verbeteren. Er zijn zichtbare resultaten geboekt: het totaalbeeld van de voortgang van de charterafspraken die in 2008 gemaakt zijn, is zeer positief. Een greep uit de recente maatwerkafspraken die de rijksoverheid en gemeente Arnhem hebben gemaakt zijn belangrijk om versneld aan te werken :

- Sturingsmogelijkheden wijkgericht werken: om alle ambities wat betreft wijkgericht werken waar te maken en de wijkenaanpak te verduurzamen, is het van belang dat de hele organisatie en alle medewerkers de doelstellingen onderschrijven. En dat zij weten hoe zij kunnen bijdragen aan een operationele wijkgerichte aanpak. Arnhem organiseert daarvoor in samenwerking met de Buurtalliantie/ Cultuurfabriek een studiedag met zo'n 200 deelnemers. Daarnaast wil de gemeente veranderopgaven formuleren door gesprekken met de bewoners te voeren. In de te organiseren bijeenkomsten staan vraagsturing en burgerkracht centraal.
- De Gezonde Wijk: de wijk Presikhaaf neemt deel aan het programma De Gezonde Wijk. Er is een nieuwe dynamiek ontstaan tussen professionals en bewoners en tussen professionals onderling. De aanpak is veranderd van een patiëntbenadering naar een uitnodigende benadering waarin plezier en zelfwerkzaamheid voorop staan.
- Arnhem wil de werkgelegenheid en het ondernemerschap in de krachtwijken behouden en versterken. Hiertoe neemt de stad deel aan de gezamenlijke zoektocht met het Rijk naar het versterken van de wijk economie.
- Ook in de toekomst zal Arnhem kennis en kunde blijven leveren aan de rest van het land. Een belangrijk deel zal bestaan uit de advisering aan de BES-eilanden. Arnhem levert hiervoor de ambtelijke capaciteit.
- Arnhem heeft de ambitie om buurtaccommodaties terug te geven aan de wijk en heeft hierbij ondersteuning van het Rijk gevraagd in de vorm van kennisdeling en expertise.
- In de Arnhemse Krachtwijkenaanpak is veel aandacht besteed aan de leefbaarheid en de veiligheid in de wijken. Een van de succesvolle activiteiten die in dit kader zijn uitgevoerd is het project 'Blauw op Straat'. Dit project zorgt voor samenwerking en afstemming tussen verschillende 'soorten' blauw, te weten: de toezicht- en preventiemedewerker, de bijzonder opsporingsambtenaar en de wijkagent. Afstemming, gerichte surveillance en zichtbaar optreden hebben de leefbaarheid en veiligheid in de wijken een positieve impuls gegeven. Arnhem wil dit project voortzetten en omzetten in een reguliere activiteit.

E

D

E

R

A

A

Arnhem

Arnhemse Broek

In het Arnhemse Broek heeft een flinke herstructurering plaatsgevonden. Corporaties, gemeente en andere partners hebben fors geïnvesteerd in de fysieke en sociale omgeving. Met positief resultaat: er zijn betere rapportcijfers voor de woonomgeving en leefbaarheid van de wijk. De wijk bezit alle elementen om zich tot een gewone Arnhemse wijk te ontwikkelen. De fundamenten die de laatste jaren zijn gelegd, vormen een goede basis om de zorgpunten (kwetsbare sociale structuur, kleine groep overlastgevend en (jeugdige criminelen) verder op te pakken.

Veiligheid

In februari 2012 kwam de wijk slecht in het nieuws omdat inbrekers hun eigen wijk als werkterrein gekozen bleken te hebben. De geluiden hierover zijn wisselend, ook wat betreft de rol van de media hierin. Wel zijn de signalen serieus genomen en acuut opgepakt door het wijkplatform, de politie, woningbouwcorporaties en de gemeente. Met de bewoners is aan de slag gegaan met een speerpuntenplan, om de aandacht weer volop op de wijk te richten. De effectiefste speerpunten, bijvoorbeeld het oppakken van een groep verdachten, zijn inmiddels gerealiseerd.

Jeugd, jeugdwerkloosheid en overlast

Veel jongeren in het Arnhemse Broek hebben moeite met scholing, werk en andere reguliere dagactiviteiten. Dit heeft onder meer te maken met het sociale milieu waarin ze opgroeien. Veel overlast is jeugdgerelateerd, maar ook op adresniveau wordt overlast veroorzaakt. Deze adressen worden besproken in het Overlast- en zorgoverleg (OZO), op korte termijn resulterend in passende actie op dit adres. Daarbij is een participatiecoach aangesloten om te voorzien in het belangrijke aspect 'werk en participatie'. Deze aanpak heeft ervoor gezorgd dat er minder overlastgevende gezinnen zijn en dat meer gezinnen in de basis van hun bestaan kunnen voorzien.

Overlast van jongeren is ook afgenomen door de inzet van de bredeschoolcoördinator, de scholen, het (ambulante) jongerenwerk, het straathoekwerk en het sportbedrijf van de gemeente Arnhem. Vanuit de Symfonie en de Blokhut hebben zij goed contact met de jeugd.

Schone straat, groene buurt

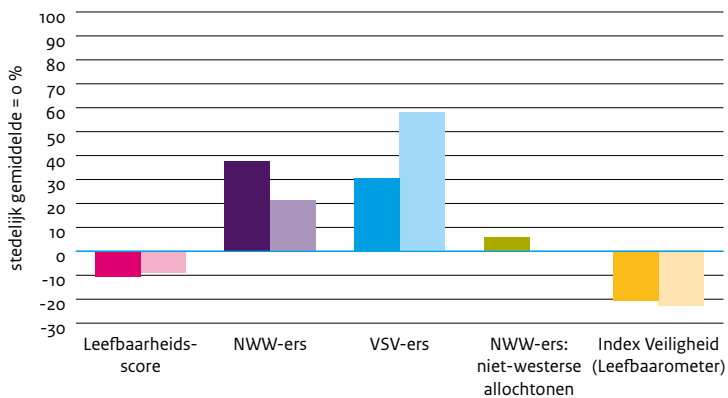
Straatacties voor een schone straat en groene buurt staat bovenaan in de uitslag van de bewonersenquête. Dit onderwerp heeft de volle aandacht in de bewonerswerkgroep van Het Arnhemse Broek. De werkgroep is concreet aan de slag gegaan met de ideeën uit de enquête. De partners willen de acties voor een groene buurt en schone straat in de deelbuurten of straten blijven ondersteunen.

Andere resultaten

- Erg belangrijk is dat de gemeente strenger handhaaft op schoolverzuim en dat ouders via voorlichting betrokken worden. Het percentage verzuimmeldingen is in 2010-2011 in de wijk het hoogst van Arnhem (9,8 procent in de wijk, het gemiddelde van Arnhem is 5,5 procent).
- Alle 319 kinderen uit de wijk hebben onder schooltijd kennisgemaakt met (extra aanbod van) sport en spel, kunst en cultuur, natuureducatie en sociale vaardigheidsprogramma's. 130 kinderen hebben deelgenomen aan naschoolse activiteiten die zijn bekostigd vanuit de extra gelden.
- De methode Veilige wijk, die onder meer gaat over conflictantering en kader voor gewenst gedrag, is in de wijk geïmplementeerd. In het schooljaar 2012-2013 zal deze aanpak worden bekostigd door de laatste extra middelen bewonersbudget.
- Het OZO-project had in 2011 102 adressen met meldingen van zorg en/of overlast. In hetzelfde jaar zijn 62 dossiers afgesloten met een gemiddelde doorlooptijd van 7 maanden. De overlast is mede hierdoor afgenomen.
- In de deelbuurt Rijnwijk hebben de bewoners het beheer van buurthuis 'Rijnwijk' overgenomen van welzijnsorganisatie Rijnstad.
- Vanuit het project Blauw op Straat wordt in de avonden extra handhaving ingezet.

ARNHEMSE BROEK (ARNHEM)

Arnhem

Klarendal

In 2012 zijn succesvolle en essentiële projecten en activiteiten uit 2009/2011 voortgezet. Vanwege het wegvallen van middelen was beperkt ruimte voor nieuwe initiatieven. Afhankelijk van de verbinding met reguliere geldstromen en inzet van budget voor sociale projecten van de woningcorporatie kon (en kan) de gemeente aan de slag met onderdelen uit het uitvoeringsplan.

Economisch klimaat

De versterking van het economische klimaat, de doorontwikkeling van het Modekwartier en samenwerking in het Velderpoortdistrict vormen het fundament van de verbetering in de wijk. Ook de zichtbare kwaliteitsimpuls in de openbare ruimte draagt daaraan bij. De hoofdwegen zijn de afgelopen jaren heringericht tot een aantrekkelijk gebied. Tot november 2012 is de winkelstraatmanager Velderpoortdistrict gefinancierd, die de organisatiegraad en kracht van de ondernemers moet versterken. In het gebied trekken de drie ondernemersverenigingen samen op in de economische tafel Velderpoortdistrict. Dit samenwerkingsverband moet de opgaande lijn van de afgelopen jaren borgen.

Overlast en onveiligheid

Er is een goede samenwerking tussen wijkagenten, handhavers en toezichthouders ('Blauw op Straat'). De laatste vijf jaar was er sprake van een gestaag dalend cijfer voor onveiligheidsgevoel en uit de meest recente cijfers (monitor 2011) blijkt bestendinging. De Politiehuiskamer is omgevormd tot een steunpunt voor politie en handhaving en dat is een samenwerking die zijn vruchten afwerpt. In het Overlast- en zorgoverleg (OZO) wordt hinderlijke overlast direct aangepakt. De overlast in de wijk vermindert en de ergste lastpakken worden effectief aangepakt. Desgewenst wordt voorzien in een zorgaanbod.

Afstemming en samenwerking

In de wijk vinden verschillende overleggen plaats met partners vanuit diverse invalshoeken. Er wordt gestuurd op de effectiviteit van overlegsituaties en de hoeveelheid overleg wordt beperkt. Bekeken wordt hoe de efficiëntie van de verschillende overlegvormen omhoog kan. In voorbereiding op het nieuwe multifunctioneel centrum (MFC) is een kwartiermaker aangesteld die met name de samenwerking op een hoger plan moet brengen. Kern van het MFC is de nieuwe wijksschool 'Kunstrijk' die afgelopen jaar is ontstaan uit de 2 basisscholen in de wijk. Het aandeel ouders dat kinderen in de wijk op de basisschool aanmeldt moet hierdoor substantieel toenemen (van ca. 20% naar meer dan 50%).

Terugdringen verzuim/schooluitval

Het terugdringen van het aantal voortijdige schoolverlaters heeft onder regie van Aanval op de Uitval een impuls gekregen. Toch blijft Klarendal nog steeds achter bij de andere krachtwijken. Daarom is ook in 2012 nog steeds stevig ingezet op het terugdringen van verzuim en schooluitval, bijvoorbeeld door versterkte inzet van het team Voortijdig schoolverlaten.

Participatie en zelfwerkzaamheid

In 2012 is het project Buitengewoon Beter (BGB) afgerond en is de woonomgeving zichtbaar verbeterd. In overleg met bewoners is op diverse plaatsen groen aangebracht, waarmee de kwaliteit van de woonomgeving een extra impuls heeft gekregen. Door afronding van BGB en bezuinigingen wordt het beheer van de wijk meer gericht op participatie en zelfwerkzaamheid van bewoners. Eerdere projecten, zoals het kinderteam en de inzet van een 'groene opbouwwerker', zijn daarvoor een goede opmaat.

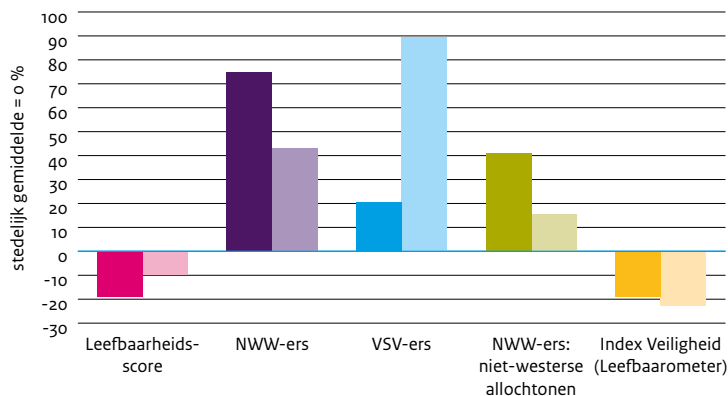
Andere resultaten

- De werkloosheid blijft afnemen. Er zijn inmiddels ongeveer 55 ondernemingen in het Modekwartier. Op dit onderdeel van de wijkaanpak is Klarendal landelijk het meest succesvol (Gulden Feniks voor succesvolle gebiedstransformatie).

- Schoolverzuim neemt af, maar voortijdig schoolverlaten juist weer toe. Van 7,7% in 2009/10, naar 9,1% in 2010/11. Aan die stijging wordt momenteel de nodige aandacht besteed.
- Onveiligheidsgevoel, dat ieder jaar afnam, is in 2011 gestabiliseerd op het niveau van 2010.
- Participatiecoaches hebben tientallen personen naar werk (36), eigen bedrijf (8) en opleiding (circa 150) geleid.
- Tientallen kinderen (en hun ouders) zijn via het kindervrijteam actief geweest in het schoonhouden van de openbare ruimte.
- Het OZO-project telde in 2011 84 adressen met meldingen van zorg en/of overlast. Er zijn 49 dossiers afgesloten.

KLARENDAL (ARNHEM)

Arnhem

Malburgen

De aanpak in Malburgen wordt in 2012 doorgezet op basis van het plan dat is vastgesteld voor 2011. Er zijn vijf speerpunten waarop de aanpak zich concentreert. Zo wordt met het programma een bijdrage geleverd die voor een langere periode effect sorteert.

1. Sociaaleconomische situatie Immerloo

Het Actieplan Immerloo vraagt aandacht voor de sociaaleconomische situatie van de bewoners. Het is een buurt met zes hoogbouwflats in een groene omgeving. De laatste jaren zijn de nieuwkomers in Arnhem vooral hier gehuisvest. De flats zijn inmiddels gerenoveerd en de sociale situatie van de bewoners krijgt aandacht door het project 'Achter de voordeur'. De openbare ruimte is aangepakt door aanleg van een speelterrein en verbetering van het groen.

2. Ontwikkeling derde MFC

Het voorstel om aan de Zwanenbloemlaan een derde Multi Functioneel Centrum (MFC) te realiseren is door de krappe financiële situatie uitgesteld. Het programma zet nu in op de organisatie van een betere voorziening voor de jeugd op de bestaande locaties Hobbit en Hakkebrak. Daarvoor wordt een samenwerkingsvorm opgezet van betrokken partners, waaronder Sportbedrijf en Rijnstad.

3. Vernieuwing winkelcentrum Drieslag

Voor de nieuwe bewoners van Malburgen en om de buurt levendig en vitaal te houden is een goed boodschappencentrum belangrijk. Inmiddels is de nieuwbouw van de Aldi gestart. De wijkaanpak stelt, naast de maatregelen op het gebied van veiligheid en ondernemerschap, ook een aantal maatregelen voor op het gebied van beheer en exploitatie. Tot slot wordt voorgesteld om ook particuliere eigenaren hierin te laten meehelpen en is er een collegevoorstel gemaakt voor vernieuwing van de openbare ruimte.

4. Beheer woonomgeving

In een aantal woonbuurten, bijvoorbeeld de Kruidenbuurt en de Vissenbuurt, worden de woningen niet vernieuwd. Wel is de openbare ruimte verbeterd, waaronder straten en voetpaden. Bewoners vragen nu aandacht en ondersteuning voor het verbeteren van erfafscheiding en voortuinen. Daarnaast is een wijktuin bij het Bruishuis gerealiseerd die dient als ontmoetingsplek en inspiratiebron. De projecten zijn aan elkaar gekoppeld en moeten elkaar versterken.

5. Organisatie wijkbeheergebieden en beheer (welzijns) accommodaties

Vanwege bezuinigingen zoekt de wijk naar een vorm van beheer van centra en voorzieningen waarbij bewoners zelf verantwoordelijkheid kunnen dragen en mee kunnen doen met het bevorderen van

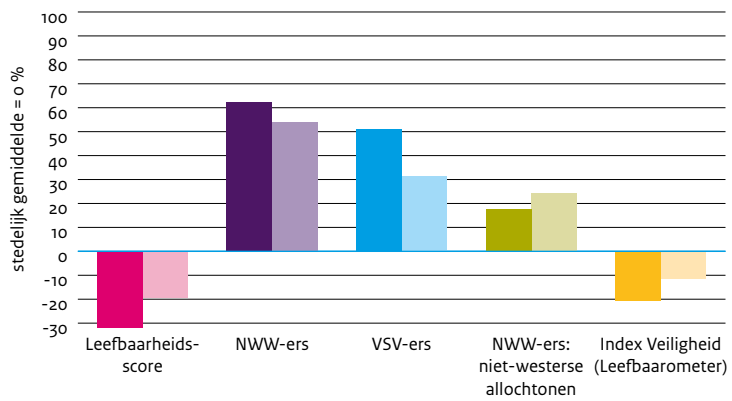
activiteiten en ontmoeting. Dit kan gekoppeld worden aan een goede beheerstructuur voor de deelwijken van Malburgen. Samen met de bewoners is een toekomstvisie van beheer van de accommodaties geschreven.

Overige resultaten

- 12 Malburgers hebben een baan in de zorg dankzij het project 'Zorg voor Werk'.
- In 2011 zijn in Immerloo ongeveer 150 huishoudens bezocht met een actief aanbod tijdens het project Achter de Voordeur.
- Het percentage voortijdig schoolverlaters (cijfers VSV) is ten opzichte van 2005-2006 gedaald van 8,6 naar 6,3 procent.
- Rondom het Bruishuis is een netwerk van zzp'ers opgebouwd. In totaal telt Malburen 500 zzp'ers.
- Voor de bestrijding van toekomstig schooluitval is onderscheid gemaakt in de aanpak van tieners (<16) en jongeren (>16). Bij de eerste groep wordt een pedagogische aanpak gehanteerd, bij de tweede een agogische.
- Het OZO-project had in 2011 63 adressen met meldingen van zorg en/of overlast. Er zijn 25 dossiers afgesloten met een gemiddelde doorlooptijd van 5 maanden.
- Er is een goede samenwerking tussen wijkagenten, handhavers en toezichhouders ('Blauw op Straat').
- De samenwerking met de Stadsbank (woningverbeteringskrediet) bij de pilot 'Particuliere woningverbetering' werpt haar vruchten af.

MALBURGEN/IMMERLOO (ARNHEM)

Arnhem

Presikhaaf

Ondanks de terugloop in middelen is er een gedegen plan gemaakt voor 2012. Hiermee worden de eerste stappen gezet voor het realiseren van de Wijkvisie Presikhaaf 2025. De uitvoering van de wijkvisie loopt en waar zich kansen voordoen worden die benut. De samenwerking tussen gemeente, bewoners en corporaties verloopt goed en zal nog een impuls krijgen als het gaat om de beheergebieden P2 en P3. Het afgelopen jaar is een groot aantal ambities gerealiseerd.

Gezonde Wijk

Gezonde Wijk kende een doorstart met een focus op ontmoeting en tegengaan van isolement. Organisaties blijven niet alleen meedoen maar hebben ook hun werkwijze aangepast aan het Gezonde Wijk-concept. Er zijn veel nieuwe initiatieven uitgevoerd, bijvoorbeeld op het terrein van beweging en slapeloosheid. De leefstijlcoach is gestart met individuele coaching voor volwassenen met een chronische aandoening of verhoogd risico daarop. De wijk gaat door met 'smaakmakers', met daarbij meer focus op een of twee gezondheidsthema's. Tegelijk wordt de ketenaanpak in de eerstelijnszorg verbeterd.

Wijkeconomie

De wijk wil wijkeconomie, ondernemerschap en onderwijs beter benutten omdat deze de wijk veel mogelijkheden bieden op het gebied van werkgelegenheid, winkelpotentieel en aantrekkelijkheid van de woon- en

leefomgeving. Het 'Actieplan wijkeconomie' is afgerond. Daarbij zijn resultaten geboekt op het terrein van zzp'ers, etnische ondernemers en winkelstrips. Voor vier winkelstrips zijn winkelstraatmanagers zichtbaar actief en zij richten zich op verbeteren van communicatie, ondernemerschap en leefbaarheid. Het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO-traject) is opgestart en er is merkbare verbetering van de uitstraling. Daarnaast krijgt de economische visie op de vier strips concrete invulling, met daarin de urgentie om keuzes te maken voor de toekomst. De Volkerakstraat krijgt hierbij speciale aandacht.

Leren en opgroeien

De brede school-programma's zijn succesvol uitgevoerd. Er was extra aandacht voor individuele begeleiding, zowel op het terrein van leren als vrije tijd. In Presikhaaf Oost heeft de brede school-ontwikkeling een stevige basis gekregen met als resultaat meer activiteiten voor jeugd en ouders. Leerbedrijf Diagonaal heeft een doorstart gemaakt waarmee de toekomst van dit bedrijf met inmiddels ruim 50 leerlingen veilig is gesteld. De gemeente, Leerpark en roc's pakken het voortijdig schoolverlaten structureel aan. Daarbij spelen ook New Arts College, Vitesse Betrokken, Diagonaal, ambulante jongerenwerk en 2 getthere een rol.

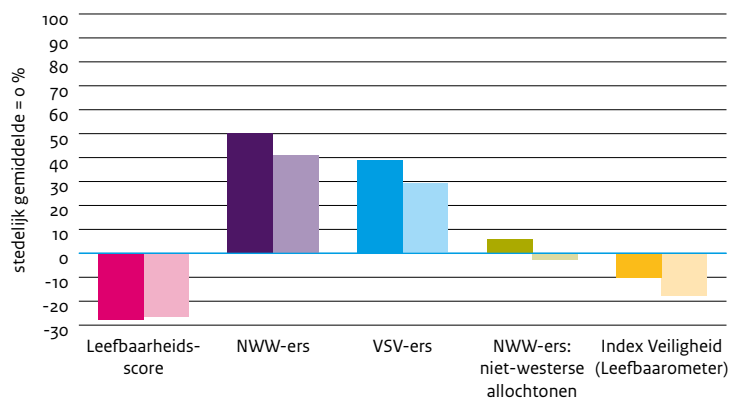
Overige resultaten

- Projectmatig opbouwwerk heeft een grote bijdrage geleverd aan de inzet van de extra bewonersbudgetten. De afgelopen jaren is ruim 800.000 euro op een goede manier

besteed en zijn 175 initiatieven ontstaan en uitgevoerd.

- De Somalische helpdesk heeft (ten behoeve van integratie) ongeveer 50 mensen kunnen helpen.
- Er is een projectleider Taal aangesteld die in kaart brengt hoe vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd in de domeinen gezin, school en werk. Deze plaatst eerste aanmeldingen nu bij het ROC Rijn IJssel, mede in het kader van het afbouwen van de gemeentelijke taak bij inburgering.
- Het percentage Voortijdig School Verlaters (cijfers VSV) is gedaald ten opzichte van 2005-2006, van 7,9 naar 6,2 procent.
- De jongerenoverlast is zeer beheersbaar door inzet van het ambulante jongerenwerk en het stevige netwerk.
- De aanpak 'Blauw op Straat' werpt zijn vruchten af in de samenwerking wijkagent-toezichthouder-handhaver.
- 10 Presikhaafse vrouwen hebben een baan gevonden in de zorg door het project 'Zorg voor Werk'. Een aantal is begonnen met een opleiding in de zorg.
- 9 Presikhaafse jongeren zijn door New Arts College weer aan een opleiding begonnen. Een aantal is met een hulpverleningstraject gestart.
- Het Overlast- en zorgoverleg OZO-project had in 2011 59 adressen met meldingen van zorg en/of overlast waarvan er in datzelfde jaar 24 dossiers zijn afgesloten. De gemiddelde doorlooptijd betrof 6 maanden.

PRESIKHAAF (ARNHEM)

De wijkaanpak is in Den Haag in de volle breedte opgestart en in uitvoering. Bewoners, corporaties, de gemeente en een grote groep maatschappelijke partners ondernemen veel om buurten en wijken een positieve impuls te geven, kansen voor bewoners te vergroten en problemen aan te pakken. De Haagse aanpak kan omschreven worden als wijkgericht, vraaggericht, integraal en faciliterend.

Schoon en veilig

Er is extra ingezet om de wijken schoner te maken. Zo zijn de afgelopen jaren ondergrondse restafvalcontainers geplaatst; eind 2011 waren er in de krachtwijken een kleine 1400. Ook zijn extra veegmachines, spoelwagens en stadsstofzuigers ingezet. De Pandbrigade trad op tegen overbewing, uitkeringsfraude en woonoverlast en HEIT tegen economische delicten en overtredingen. Schoonmaken van de wijken lukt steeds beter, schoonhouden vormt een uitdaging. Striktere handhaving is een deel van de oplossing, maar er is ook gedragsverandering van bewoners nodig. Een schone wijk moet als gedeelde verantwoordelijkheid worden ervaren.

Onderwijs en talentontwikkeling

In alle vier de wijken zijn brede buurtscholen in ontwikkeling. Daarin komen onderwijs, zorg, cultuur en sport samen en worden de deuren naar de wijk opengezet. In Transvaal en de Schilderswijk is zelfs een brede buurtzone, waarin scholen en andere instellingen samenwerken. Kenmerkend voor de brede buurtschool is dat leerlingen per week verplicht zes uur extra les krijgen. Deels zijn dat verplichte vakken als taal, studievoordigheden en Engels, deels zijn dat activiteiten waarmee ze andere talenten ontwikkelen. Zo worden kinderen gestimuleerd en uitgedaagd om het beste uit zichzelf te halen.

Gezondheid

De wijkaanpak heeft een integraal programma voor het bevorderen van de gezondheid van de wijkbewoners en het inlopen van de gezondheidsachterstand ten opzichte van het Haags gemiddelde. De aanpak zet in op gezond leven en bewegen, een gezonde leefomgeving, goede toegankelijke zorg en gezondheid op school en werk. De activiteiten van het programma variëren van vroegsignalering van overgewicht, naschoolse sportactiviteiten en begeleiding bij psychische problemen tot hulp bij stoppen met roken en voorlichting over het binnenmilieu van woningen. De inzet op het programma is gecontinueerd en voor sommige onderdelen opgestart.

Leefbaar wonen

In de eerste fase van de wijkaanpak hebben de corporaties (en andere partijen) het eerder ingezette proces van sloop/nieuwbouw en woningrenovatie voortgezet. De fysieke aanpak is ondanks het economisch zware weer in 2011 doorgegaan. Er wordt nog steeds gebouwd en gerenoveerd. Wel is te merken dat de corporaties en andere marktpartijen voorzichtiger zijn dan enkele jaren geleden. De crisis bij Vestia is een zware tegenslag voor de Haagse wijkaanpak, vooral in Zuidwest. De afspraken over het Hagaziekenhuis en de Sportcampus en veel andere projecten staan fors onder druk.

De afgelopen vier jaar (2008-2011) zijn in de vier wijken in totaal een kleine 2.900 nieuwbouwwoningen opgeleverd: 371 in Transvaal, 182 in de Schilderswijk, 418 in de Stations/Rivierenbuurt en 1901 in Zuidwest.

AD
ST

Know QUIZA

SHAKE
shake
gone
BAD

SHAKE
THINK

b
r
e
a
d

Den Haag

Transvaal

In Transvaal is gewerkt aan de wijkeconomie en buurtzones rondom brede scholen. De wijkeconomie heeft onder meer een impuls gekregen door de aanpak van de Paul Krugerlaan. De openbare ruimte is nieuw ingericht, winkelpuien zijn opgeknapt en er is geïnvesteerd in onderlinge samenwerking.

Bedrijveninvesteringszone

De ondernemers aan de Paul Krugerlaan in Transvaal zijn actief betrokken bij de ontwikkeling van hun winkelstraat. Begin 2011 hebben zij een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) ingesteld, na eerst een vereniging te hebben opgericht. Het doel van een BIZ is het verbeteren van een winkelgebied of bedrijventerrein als het gaat om ruimtelijke kwaliteit, veiligheid en leefbaarheid. De ondernemers bepalen samen waarin wordt geïnvesteerd en de gemeente int het geld voor de activiteiten via de gemeentelijke belasting. Zo betalen alle ondernemers in het gebied mee.

De Paul Krugerlaan was Nederlands eerste winkelstraat in een krachtwijk met een BIZ. Omdat veiligheid een belangrijk thema voor de vereniging is, was het realiseren van cameratoezicht op de laan een belangrijke activiteit in 2011.

De Haagse Markt

De Haagse Markt is met ruim 500 kramen en ongeveer 700 ondernemers de grootste onoverdekte warenmarkt van Nederland en behoort tot de grootste in Europa. De kwaliteit en uitstraling van de markt zijn echter achteruitgegaan. De dagelijkse klantenstroom van zo'n 30.000 mensen liep de afgelopen jaren merkbaar terug. Een herinrichting van de markt, een andere indeling in branches en vernieuwing van regelgeving moet de markt weer aantrekkelijk maken. Gemeente en belangenorganisaties hebben hierover intensief overlegd. Intussen is het oude kantoor van de marktmeesters gesloopt, een symbolische start van de vernieuwing van de Haagse Markt.

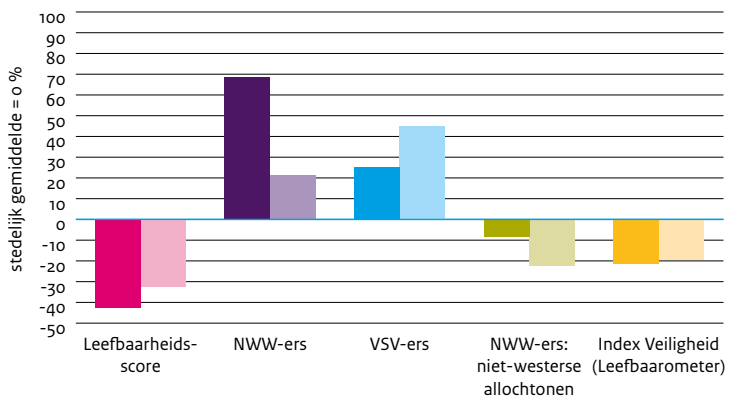
Brede buurtzones

Op drie plaatsen wordt gewerkt aan 'brede buurtzones' rond bestaande basisscholen. In deze zones werken scholen samen met welzijnsinstellingen, kinderopvang, culturele instellingen en de gemeente voor een optimaal aanbod dat gericht is op ontwikkeling en ontplooiing in brede zin.

Begin 2011 is gestart met de bouw van de nieuwe Comeniussschool en in mei 2012 is de school geopend. Deze investering past in het onderwijsbeleid waarin de lat hoog ligt voor ieder kind. Leervakken worden aangevuld met sport en spel en creatieve activiteiten. Die combinatie is terug te zien in het schoolgebouw: kinderen kunnen binnendoor naar de sporthal en de sportvoorziening op het Spionkopveld naast het gebouw. In het gebouw is ook ruimte voor kinderopvang. De school biedt 6 uur extra lestijd per week waarin onder meer technisch onderwijs aangeboden wordt. Ook zijn er bewegingslessen en sportactiviteiten. In het nieuwe gebouw is een voorschool voor peuters en zijn er taallessen voor ouders. Er wordt samengewerkt met kinderopvang Triodus en de naastgelegen praktijkschool De Einder.

TRANSVAAL (DEN HAAG)

Den Haag

Schilderswijk

Ondanks dat veel mensen zich inzetten voor de Schilderswijk, is de problematiek groot. Daarom wordt voor de wijk een specifieke aanpak ontwikkeld om de leefbaarheid te verbeteren en kansen voor bewoners te vergroten. Volgens bewoners en statistieken zijn armoede en achterstanden de grootste problemen in de wijk.

Het woningaanbod is grotendeels bestemd voor lage-inkomensgroepen. De kwaliteit en beoordeling van woningen en de woonomgeving door bewoners scoren slechter dan in de andere wijken en de onveiligheidsgevoelens in de wijk zijn groot. Hierdoor maakt de wijk nog geen positieve ontwikkeling door. Er is onderzoek gedaan naar effecten van bestaand beleid en de mogelijkheden om de wijk een extra impuls te geven. De focus ligt op de driehoek 'jongere-gezin-straat'. Onder het motto veiligheid, perspectief en eigen kracht centraal moet de leefbaarheid verbeteren en het talent van alle wijkbewoners optimaal worden benut. De grote uitdaging is om hierbij aanbodgericht en betrokken te werken.

Openbare ruimte en parkeren

De openbare ruimte wordt intensief gebruikt. Om de parkeerdruk te verminderen zijn in 2011 bestaande parkeergarages in de wijk opgeknapt. Ook is in de wijk betaald parkeren ingevoerd en is strenger gehandhaafd om asociaal parkeergedrag tegen te gaan. Daardoor is meer ruimte ontstaan op straten en pleinen, onder meer ten behoeve

van de ondergrondse restafvalcontainers. Deze combinatie komt de leefbaarheid ten goede. De volgende stap is het plaatsen van de containers en het verbeteren van de openbare ruimte.

Talentontwikkeling

Versillende partijen werken nauw samen om het onderwijsaanbod in de wijk te verbeteren en versterken. Deze samenwerking wordt 'brede buurtzone Schilderswijk' genoemd en bestaat uit vijftien basisscholen, een school voor speciaal basisonderwijs en twee scholen voor voortgezet onderwijs. Ze werken samen met welzijn, kinderopvang, culturele instellingen en de gemeente aan ontwikkeling en ontplooiing in brede zin. Daarvoor stellen ze een programma op met voorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg, sport en cultuur. Voor oudere jeugd en hun ouders wordt een specifiek aanbod ontwikkeld. Daarnaast hebben de scholen hun eigen programma's om de ontwikkelingskansen van leerlingen te vergroten, met onder meer de verlenging van de onderwijstijd in het leerkansenprofiel (taal, sport, cultuur en muziek).

Ook bij het samenwerkingsverband campus Teniersplantsoen staat talentontwikkeling centraal. Dit is een voorloper en een van de eerste concrete initiatieven in het kader van de brede buurtzone Schilderswijk. Rondom het plantsoen werken alle scholen en instellingen samen in het programma en in het gebruik van beschikbare gebouwen. De Campus biedt buiten de gewone schooltijden een extra programma aan en zet middelen

en programma's in voor talentontwikkeling voor alle buurtbewoners. De goed bezochte zaterdagschool en de zomerschool zijn voorbeelden van dit aanbod.

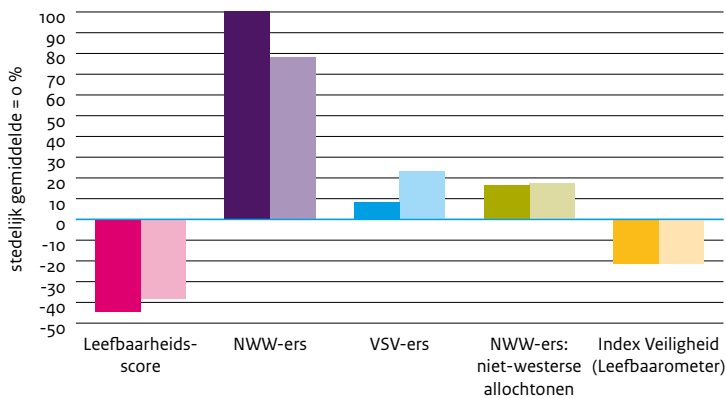
Ondernemersverenigingen

In de Haagse Schilderswijk zijn ook ondernemersverenigingen actief. Er is een winkervereniging Hoefkade en de winkeliers en ondernemers van het Hobbemaplein, de Hobbemastraat en het Paletplein zijn georganiseerd in de vereniging Hobbemagisch. Eind november 2011 hebben de winkeliers in de Hobbemastraat, het Hobbemaplein en het Paletplein besloten om de Winkeliersvereniging Paletplein om te zetten in een Bedrijveninvesteringszone (BIZ). Het bestuur van de nieuwe BIZ Vereniging heeft gekozen voor een eigentijdse: Business Club Hobbema.

SCHILDERSWIJK (DEN HAAG)

Den Haag

Stations- en Rivierenbuurt

In de Stations/Rivierenbuurt is de focus op de fysieke verbetering en wordt gewerkt aan de herinrichting van het Stationsplein, de brede buurtschool-plus en de verlichting van de onderdoorgang van het Prins Bernhardviaduct.

Herinrichting Stationsplein

Het stationsgebied van station Hollands Spoor is een van de hoofdentrees van Den Haag. De route van het station naar de binnenstad krijgt een nieuw uiterlijk. De verloederende wordt aangepakt en het gebied wordt veiliger en schoner gemaakt. Het verbeteren van de uitstraling en invulling van het Stationsplein en het brede deel van de Stationsweg krijgen hoge prioriteit. Zo wil de gemeente particuliere investeringen in de buurt stimuleren. De gemeente maakt een ontwerp voor de aanpassing hiervan. Enkele uitgangspunten hierbij:

- De tramperrons moeten meer mensen kunnen verwerken en de openbare ruimte wordt opnieuw ingericht.
- De ruimte voor het station en het brede deel van de Stationsweg krijgen een natuurstenen vloer, die als een 'rode loper' de voetganger richting binnenstad leidt.
- Terrassen en een aantrekkelijke inrichting maken van het Stationsplein en omgeving een prettig uitgaans- en verblijfsgebied.

- Het plein voor station Hollands Spoor en het brede deel van de Stationsweg (tussen Stationsplein en Hoefkade) wordt opnieuw ingericht.

Brede buurtschool-plus

In de Rivierenbuurt wordt de eerste brede buurtschool-plus van Den Haag gebouwd. In het voorjaar van 2012 ging de eerste paal de grond in en in het najaar van 2013 zal het gebouw in gebruik worden genomen. De 'plus' staat voor een nieuw gebouw met alles onder één dak. De school biedt wijkbewoners straks zeer uitlopende activiteiten en diensten aan. Naast basisonderwijs komen er in het gebouw een peuterspeelzaal en een buitenschoolse opvang. Ouders zijn nauw betrokken bij de ontwikkeling van de school. Verder is er een plan gemaakt voor de herinrichting van het nabijgelegen Deltaplantsoen met meer groen, een Haags Hopje (uitleen van buitenspeelgoed) en een hondensportbaan. Dit op basis van enquêtes en gesprekken van bewoners met bewoners en gebruikers.

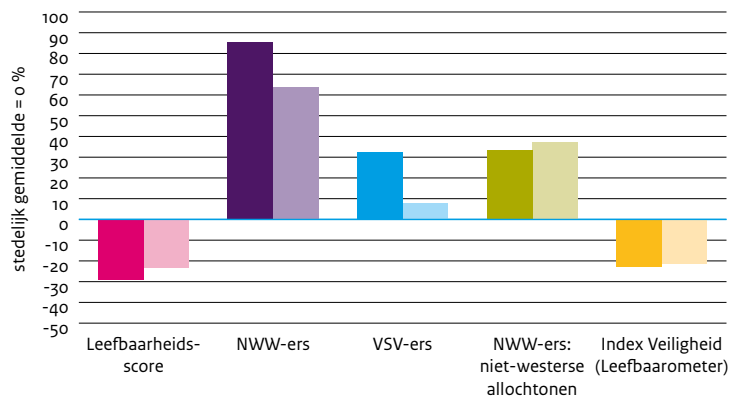
Verlichting Prins Bernhardviaduct

De onderdoorgang van het Prins Bernhardviaduct in de Rivierenbuurt heeft op initiatief van buurtbewoners functionele en stijlvolle verlichting gekregen. Het betonnen viaduct nabij station Den Haag CS is een belangrijke verkeersader voor auto- en busverkeer. Het is een harde grens in de omgeving en scheidt de Rivierenbuurt van

het nabijgelegen ministeriegebied. De ruimte onder het viaduct vormt voor bewoners van de buurt een belangrijke verbinding met het stadscentrum. In de loop der jaren was deze ruimte steeds onoverzichtelijker en onverzorgder geworden.

Bewoners dienden in het kader van de bewonersparticipatie-ideeënwedstrijd een voorstel in om de onderdoorgang te verlichten. Een ontwerp bureau heeft in nauw contact met de bewoners een lichtplan opgesteld. Doel was de verlichting te laten 'samenwerken' met de betonnen constructie. Uit twee opties kozen de bewoners voor het idee van kolommen. Daarbij worden de steunpunten van het viaduct aangelicht door strijklicht dat langs de kolom naar beneden schijnt. Ook wordt licht tussen de opleggingen van de betonliggers geplaatst. Vanuit deze oplichtende kolommen werden losse lichtpunten aan het plafond opgehangen voor een aangenaam lichtbeeld boven het voetpad. In september 2010 is een lichtproef gehouden, waar projectteam en buurtbewoners het lichtontwerp konden beoordelen in de praktijk. Daar was iedereen tevreden over.

STATIONSBUURT (DEN HAAG)

Den Haag

Zuidwest

In Zuidwest is er blijvende aandacht voor leefbaarheid en veiligheid. Woningen en buitenruimten worden aangepakt, gecombineerd met maatregelen tegen (dreigende) overlast. Bijzonder in deze wijk is het aardwarmteproject, dat een nieuwe vorm van energievoorziening betekent. In Zuid57 komen culturele activiteiten en kleinschalige bedrijvigheid samen tot een inspirerende mix.

Nieuwbouw en renovatie

De drie corporaties Haag Wonen, Staedion en Vestia hebben in 2011 diverse projecten opgeleverd. Sinds medio 2008 is de vraag naar nieuwe koopwoningen sterk gedaald, terwijl de behoefte aan goedkope sociale huurwoningen minder is afgenomen dan eerder verondersteld. Dat vraagt om een andere aanpak. Ondanks de economische crisis gaan de corporaties in Zuidwest door met de vernieuwing en differentiatie van het woningaanbod.

Als gevolg van de gewijzigde marktomstandigheden wordt vaker gekozen voor renovatie of groot onderhoud in plaats van sloop en nieuwbouw. Bij Haag Wonen is de focus van de aanpak verlegd naar de bestaande voorraad, net als bij Staedion. De herstructurering van een deel van de gebiedsontwikkeling Moerwijk-Zuid en De Steden is voor zeven tot tien jaar uitgesteld. Er vinden wel investeringen in onderhoud plaats en maatregelen om de leefomgeving (tuinen en publieke ruimten) op peil te houden.

Aardwarmte

In 2012 gaat in Zuidwest het systeem van aardwarmte Den Haag in bedrijf. Zo'n 4.000 nieuwe en bestaande woningen in Den Haag Zuidwest worden aangesloten op aardwarmte. Het is de eerste keer in Nederland dat diepe aardwarmte in zo'n grote omvang in woningbouw wordt toegepast. Aardwarmte 'voelt' hetzelfde als traditionele verwarming. Voor de woonlasten maakt het niet zo veel verschil, maar door aardwarmte te gebruiken leveren bewoners een grote bijdrage aan het milieu. Aardwarmte Den Haag is een samenwerking tussen de gemeente, Eneco, E.ON Benelux en de woningcorporaties Staedion, Vestia en Haag Wonen. De afgelopen tijd is hard gewerkt aan de installatie van de technische systemen.

Zuid57

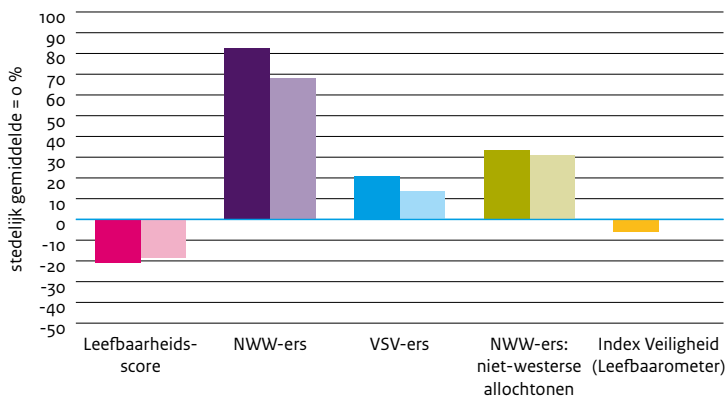
Zuid57 is een verzamelgebouw dat fungeert als kunst- en cultuurhart van Escamp. Het dankt zijn naam aan de plek waar het gebouw staat: de Zuidlarenstraat 57. Met Zuid57 hebben corporatie Vestia en de gemeente Den Haag een kunst- en cultuurcentrum en cultureel bedrijfcentrum ontwikkeld voor heel de wijk. Vestia heeft Zuid57 gerestaureerd en daarbij de oorspronkelijke indeling van de school zoveel mogelijk behouden. De voormalige klaslokalen zijn verbouwd tot bedrijfsunits van 50 tot 100 m² voor ambachtelijke en creatieve ondernemers. In de oude aula van de school houdt Theater Dakota (186 stoelen) voorstellingen en concerten. Bij de opzet en programmering van het theater is intensief overlegd met wijkbewoners.

Bewonersparticipatie

Ook in 2011 konden bewoners een idee indienen in het kader van het project 'hoe kan ik mijn wijk verbeteren?'. Veel ideeën waren van mensen die nog nooit eerder een idee hadden ingediend. De beste ideeën worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld in Bouwlust en Vrederust waar het school-sportteam Bouwlust sportpalen heeft neergezet. Deze dienen als verzamelplek voor kinderen en als wegwijzer naar de dichtstbijzijnde sportvoorzieningen. Kunstenaars in Bouwlust hebben met elkaar buurtbabbelbankjes ontworpen en uitgevoerd. Veel bewoners maken er gebruik van en wisselen er de laatste nieuwtjes uit. Ontmoetingscentrum Morgenstond is uitgeroepen tot het eerste 'Buurthuis van de toekomst'. Dat houdt in dat het centrum wordt aangepast en opgewaarderd tot multifunctioneel centrum, zodat verschillende groepen er gebruik van kunnen maken.

ZUIDWEST (DEN HAAG)

Deventer

De aandacht in Deventer ligt op de Rivierenwijk. De gemeente en corporatie hebben in 2011 de impasse waarin de fysieke opgave was geraakt voortvarend opgepakt. Elk fysiek programmaonderdeel (woningbouw, infrastructuur, openbare ruimte en voorzieningen) is apart en met grote vaart uitontwikkeld.

Sinds 2012 voert corporatie Rentree alleen regie op het Sociaal Programma en ontwikkelt en bebouwt de corporatie specifieke bouwlocaties. Activiteiten die te maken hebben met groen, openbare ruimte en het kindcentrum zijn terug bij de gemeente. Beide partijen konden hiermee weer goed aan de slag, en dat is direct zichtbaar geworden voor bewoners.

Verbeteringen en plannen

In de wijk heeft Rentree twee bouwplannen in ontwikkeling. De gemeente is bezig om de negatieve effecten van de drukke verkeersader – de Amstellaan die dwars door de wijk loopt – sterk te verbeteren. Zo worden de twee wijkdelen goed met elkaar verbonden. De plannen voor een nieuw kindcentrum zijn in ontwikkeling. Dit wordt een combinatie van onder meer een brede school, consultatiebureau en voor- en naschoolse opvang. Een kindlint moet zorgen voor een veilige route van en naar de school. Verder wordt het economische hart van de wijk heringericht en onderzocht of zorgaanbieders zich in de Rivierenwijk kunnen vestigen.

Grote rol bewoners

Bij alle activiteiten spelen bewoners een nadrukkelijke rol. Zij zijn de constante factor in jarenlange herstructureringsplannen. Ministers, wethouders, directies en professionals komen en gaan, bewoners hebben de langste adem. Deventer heeft een naam hoog te houden in de wijkaanpak en bewonersparticipatie. Elk traject wordt besproken met bewoners, van wie de rechten zijn vastgelegd in een participatieconvenant.

Focus

In de maatwerkafspraken is ervoor gekozen meer focus aan te brengen op een aantal beleidsterreinen waarvan het Rijk en de gemeente overtuigd zijn dat zij een belangrijke impuls geven aan de kwaliteit van de Rivierenwijk. Dat zijn:

- Opgroeien in de wijk
- Zorg en gezondheid in de wijk
- Economie in de wijk
- Herstructurering en participatie in de wijk

Binnen deze focus heeft het Rijk in de maatwerkafspraken een aantal projecten ondersteund. Dat zijn bijvoorbeeld deelname aan de Buurtalliantie, een maatschappelijke kosten Batenanalyse (MKBA) voor het pilotproject Buurtcoach, het participatieproject 'Kolonisten verzetten bakens' en het pilotproject Gebiedsgericht werken.

FreeView

Deventer

Rivierenwijk

Woningcorporatie Rentree en gemeente Deventer werken samen aan het verbeteren van de Rivierenwijk op het gebied van wonen, leefbaarheid en welzijn. Behalve fysieke verbetering is sociaal-economische positieverbetering van bewoners een belangrijke doelstelling. Daartoe is eind 2007 het Sociaal Programma Rivierenwijk 2008-2011 vastgesteld.

Resultaten

Dankzij het programma:

- is de school uitgegroeid van probleem-school tot een bovengemiddeld goed presterende en groeiende school;
- zijn ruim 400 bewoners begeleid in het vergroten van hun kansen op de arbeidsmarkt;
- zijn culturele en sportieve impulsen met een blijvend karakter gegeven;
- is de schooluitval teruggedrongen tot onder het stedelijk gemiddelde.

De ambitie om de wijk economie te laten groeien is niet gehaald, mede door de terugloop van het aantal inwoners en de economische situatie. Het economisch hart van de wijk wordt heringericht en er wordt onderzocht of zich hier zorgaanbieders kunnen vestigen. Ook wordt gezocht naar mogelijkheden om de positie van aanwezige ondernemers te versterken.

Delta-deal

Een bijzonder project dat leidt tot participatie en woningverbetering is de Delta-deal. Deze richt zich op particulier woningbezit. Er werd geconstateerd dat juist in het deel van de wijk met relatief veel eigen woningen de sociale problematiek het grootst was. Ook vertoonden de complexen achterstallig onderhoud. Oorzaken van de problemen bleken huisjesmelkerij, overbewoning, anonimisering en grote doorstroom van bewoners. De Delta-deal moet Verenigingen van Eigenaren (VvE's) stimuleren om hun bezit op te knappen, bijvoorbeeld door een laagrentende lening. Ook wordt met bewoners gesproken over regels voor prettig wonen in een appartementencomplex. Daarbij gaat het om basale zaken als kennismaken en afspraken over schoon, heel en veilig. Het laatste onderdeel van de deal is dat de gemeente na positief resultaat van de eerste twee onderdelen de openbare ruimte herinricht tot bovengemiddeld niveau. De aanpak is succesvol en blijkt een goed instrument bij het mee laten doen van particuliere eigenaren bij het verbeteren van de wijk.

Nieuwe ontwikkelingen

In januari 2012 kreeg de Rivierenwijk bezoek van De Buurtalliantie. Zij gingen met werkers en managers – in de vorm van de tafel van 50 – aan de slag met het voor de wijk belangrijke thema 'opgroeien in de wijk'. Hiermee is een aanzet gegeven voor nieuwe samenwerkingsverbanden waarmee verder aan de

slag is gegaan. Voor de pilot Buurtcoach is in het voorjaar de indicatieve MKBA uitgevoerd. Mede op basis hiervan zijn de doelstellingen van het project bepaald.

Overige resultaten

Grootste succes in het Sociaal Programma met drie uitschieters:

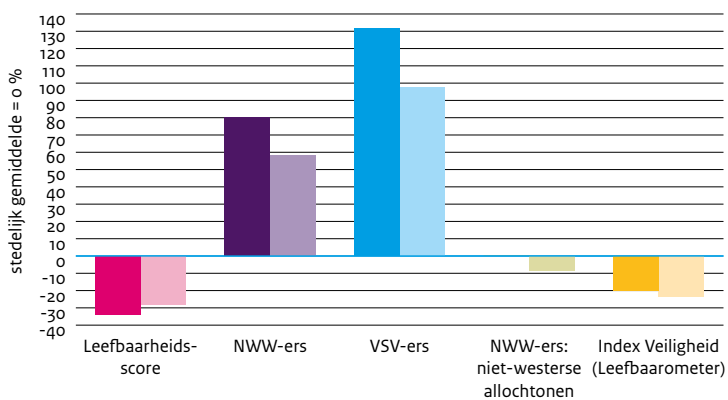
- de brede school (scoort veel beter op bijna alle punten). Het percentage kinderen uit de wijk dat de Rivierenwijkschool bezoekt is aanzienlijk gestegen, de CITO-resultaten zijn verbeterd;
- toerusting tot betere startpositie op de arbeidsmarkt waarbij ruim 400 bewoners van de 4000 zijn geholpen;
- het aantal schooluitvallers ligt beneden het Deventer gemiddelde.

De betrokkenheid van bewoners is zichtbaar in Kopgroep, taak- en werkgroepen. De betrokkenheid is gebleven, het nieuwe participatieconvenant regelt de participatie van de bewoners. Budgetten zijn de facto gelijk gebleven. Elke twee weken bericht de lokale omroep in een themaprogramma over de ontwikkelingen in de wijk.

RIVIERENWIJK (DEVENTER)

In het verleden kenden de wijken Wielwijk en Crabbehof weinig goede en mooie voorzieningen waar kinderen en volwassenen veilig en verantwoord konden sporten. Maar dat verandert in hoog tempo. Onder het motto 'Doe ff gezond' ontstaat in de wijken een integraal aanbod voor alle leeftijden.

Om de jeugd op een gezond gewicht te krijgen, is het programma 'Doe ff gezond' gestart. Dit initiatief van de GGD Zuid Holland Zuid en Sportbedrijf Dordrecht kiest in haar aanpak voor JOGG, ofwel Jongeren Op Gezond Gewicht. Dit houdt in dat zij er met een meerjarige aanpak voor wil zorgen dat iedereen in de wijk zich inzet om gezond eten en bewegen voor jongeren gemeengoed te maken. De belangrijkste uitgangspunten daarbij zijn:

- samenhang in activiteiten;
- een effectieve samenwerking tussen verschillende lokale partijen;
- het inzetten van marketingtechnieken om mensen te verleiden gezonder te gaan leven.

Andere speerpunten

Op fysiek gebied zijn er de volgende speerpunten:

- Herstructurering van Wielwijk. Het tempo ligt door de economisch slechte tijden wat lager, maar de ambitie blijft onveranderd. Momenteel zijn er drie nieuwbouwprojecten.
- Jongeren aan het werk helpen. Door de inzet van werkmakelaars zijn er in 2011 zo'n 120 jongeren aan het werk gegaan. Het betreft hier vooral jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De spectaculaire resultaten zijn mede het resultaat van een goede samenwerking met onder andere werkgevers.
- De succesvolle Kansensflat in Wielwijk. Dit concept biedt startende ondernemers een kans te groeien door het bieden van huisvesting en advies. Het idee wordt verder uitgediept, waarbij wordt gekeken of uitbreiding naar meer kansenzones mogelijk is.
- Terugdringen van drugsriminaliteit en overlast van jongeren. In Crabbehof-Noord is deze overlast door een consequente aanpak (handhaving en sociaal) met ongeveer 40 procent afgenomen. Een betrokken groep bewoners denkt mee bij de aanpak. De ontwikkelende aanpak loopt door.
- Minder huisuitzettingen. Via het project 'Achter de Voordeur' zijn meer dan 2.000 huisbezoeken afgelegd. Door een intensieve aanpak zijn minimaal 60 huisuitzettingen voorkomen en zijn er zo'n 250 gezinnen op weg geholpen.
- De Wijkwinkel Crabbehof. Deze functioneert als wijkinformatiepunt en wordt per maand bezocht door circa 300 bewoners. De Wijkwinkel en Achter de Voordeur functioneren als één aanpak.
- Bewoners activeren. Er lopen diverse projecten zoals een buurtmoes-tuin, groentekraam, wijktheater en straatterrassen. Deze projecten hebben een bereik van honderden bewoners per jaar. Verschillende bewoners gaan hierdoor vrijwilligerswerk doen.
- Jaarlijks worden er zowel in Wielwijk als in Crabbehof 5 wijkshouwen gelopen met professionals en bewoners. Tijdens een afsluitende maaltijd worden de te ondernemen acties besproken.

U
C
E
R
T
I
F
I
C
A
T
E

Dordrecht

Wielenvijk en Crabbefhof

De tijd van oude trapveldjes en het gebrek aan goede sportzalen is voorbij.

De bewoners van Wielenvijk en Crabbefhof kunnen kiezen uit een breed aanbod van sport en mooie, eigentijdse sportvoorzieningen.

Cruyff Court en Sport- en Speelstraat

Conform de charterafspraken is in Wielenvijk het Cruyff Court Wielenvijk gerealiseerd. Dit is een veilig en mooi veld waar kinderen – en ook volwassenen – buiten kunnen sporten, midden in de wijk. In samenwerking met het Sportbedrijf worden activiteiten georganiseerd op en rond het veld. Ook in Crabbefhof is er een fijne plek bijgekomen: Sport- en Speelstraat Crabbefhof. Het schoolplein van de J.F. Kennedyschool en de Bosstraat hebben samen een flinke make-over gehad. Kinderen van 4 tot 12 jaar kunnen vanaf nu naar hartenlust spelen en sporten op de vele speelveldjes en toestellen. Buiten schooltijd mogen ook andere kinderen uit de wijk van de speelplek gebruik maken.

Spoorpark Crabbefhof

In januari 2012 is begonnen met de aanleg van het Spoorpark in Crabbefhof, een mooi park met recreatiemogelijkheden voor jong en oud. In het park komen veel bomen, groen, natuurlijke wandelpaden en grasveldjes. Het park nodigt vooral uit tot actief zijn en spelen. Het park is ook toegankelijk voor rolstoelgebruikers of mensen die slecht ter been zijn. Speciaal voor kinderen zijn er een aantal natuurlijke speelplekken in het park. In het midden ligt een veilige, maar spannende speelvijver. Via stepping stones, houtblokken of een bruggetje komen ze van het vasteland naar een eilandje in het midden van de vijver. Direct hiernaast ligt een 4 meter hoge speelheuvel. Op de heuvel ligt tussen de bomen en struiken een fort van houten palen verscholen, waar naar hartenlust geklommen en gespeeld kan worden.

In het midden van het park liggen een geasfalteerd sportveld – een Richard Krajicek Playground en een skatebaan. Hier zullen veel sportieve activiteiten georganiseerd worden voor en door wijkbewoners. Dit zal gebeuren met steun van de Krajicek Foundation, Sportbedrijf Dordrecht en korfbalvereniging DeetosSnel.

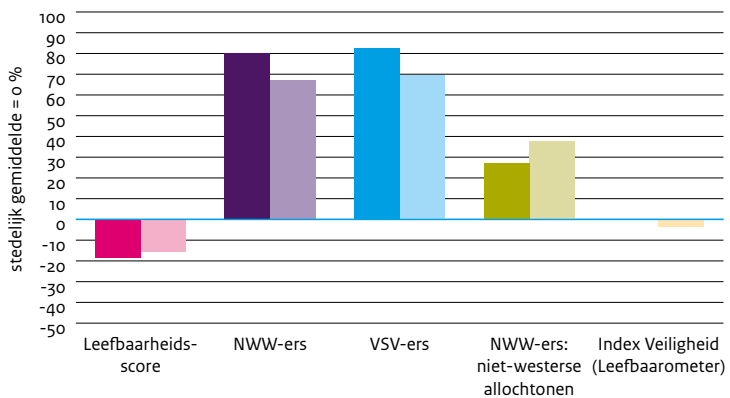
Sportcomplex Crabbefhof

In 2011 heeft Sportcomplex Crabbefhof zijn deuren geopend. Met de in het oog springende grote DeetosSnel-hal is het een sportaccommodatie met plek voor zowel recreatieve sport als nationale en internationale topsport. Bijzonder aan deze accommodatie is ook dat fysiotherapie en kinderopvang erin zijn ondergebracht. Naast de nieuwe hal zijn ook de sportvelden vernieuwd en is het sportcomplex door ingrepen in de openbare ruimte meer met de wijk verbonden.

DeetosSnel richt zich op de wijk en zal een grote rol gaan spelen om wijkbewoners, van jong tot oud, aan het sporten te krijgen. Momenteel werken meerdere partijen samen aan een sport(beweeg)programma afgestemd op de wijk en de rest van Dordrecht-West.

WIELWIJK EN CRABBEHOF (DORDRECHT)

Gemeente Eindhoven gaat op gerichte en efficiënte wijze door met de resterende opgave van de wijkvernieuwing in tien gebieden in de stad. Hieronder valt ook de aanpak in de drie krachtwijken Doornakkers, De Bennekel en Woensel-West. De afgelopen jaren is veel in gang gezet en bereikt, zo blijkt uit een gemeentelijke evaluatie in 2010-2011. De wijken zijn fysiek en op het terrein van leefbaarheid opgeknapt, participatie van bewoners is verbeterd en samenwerking in de wijk heeft een impuls gekregen.

Op basis van de evaluatie zijn door de gemeenteraad besluiten genomen over de resterende opgaven voor de wijkvernieuwingsgebieden en is een procesaanpak gemaakt om samen met de partners in de stad aan de toekomstige opgave te gaan werken. Vooral op het sociale domein ligt er in de krachtwijken nog een opgave.

Vooruitgang

De wijkvernieuwingsgebieden hebben afgelopen jaren een flinke impuls gekregen. Zichtbare resultaten zijn vooral geboekt op fysiek terrein en op het thema 'schoon, heel en veilig'. Dat blijkt o.a. uit een uitgebreide evaluatie die in 2010 is uitgevoerd, de buurtthermometer en de gerealiseerde sloop-nieuwbouw en/of renovatie. Ook onder bewoners is het vertrouwen in de aanpak gegroeid. Zij voelen zich serieuzer genomen en de samenwerking met en tussen gemeente en corporaties is verbeterd.

Ondanks de inzet van professionals en bewoners blijkt echter dat de aanpak nog niet overal leidt tot de gewenste verbetering in termen van beleidseffecten. De geformuleerde ambities op werkloosheid en achter de voordeur – namelijk convergentie richting het stedelijk gemiddelde in 2017 – zijn mogelijk niet realistisch. Vanuit de huidige kennis en ervaring is het een gegeven dat wijken van elkaar verschillen en dat wijken in de stad verschillende functies kunnen vervullen.

Nieuwe werkwijze

De gemeente en haar partners besteden naar aanleiding van de evaluatie op dit moment extra aandacht aan de resterende sociaal-economische opgaven in de wijken, met een focus op sociale stijging. Op basis van gebiedsgerichte analyses wordt de opgave per wijk in beeld gebracht. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij een nieuwe werkwijze in het sociale domein (WIJ Eindhoven) die vanaf 2012 stapsgewijs wordt ingevoerd. Uitgangspunt daarbij is dat de gemeente meer vraaggestuurd en wijkgericht werkt, vanuit de eigen kracht en het zelforganiserend vermogen van bewoners. In een aantal wijken worden daarom trajecten gestart waarbij bewoners en partners meer doorzettingsmacht krijgen.

Afspraken in uitvoering

De gemaakte uitvoeringsafspraken tussen het Rijk en de gemeente zijn vrijwel allemaal ingelost of in uitvoering. De gemeente en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben daarom in 2012 nieuwe afspraken gemaakt en deze vastgelegd in een samenwerkingsagenda. In het kader van deze agenda zal het ministerie de gemeente in het bijzonder ondersteunen. Hierbij gaat het onder andere om het versterken van de wijk economie door krachtiger spelers in de wijk te verbinden aan de wijk zelf, de verdere ontwikkeling van brainport Eindhoven en het uitvoeren van maatschappelijke kosten-batenanalyses op thema's als arbeidsparticipatie en gezond in de wijk.

BUURT
CONCIERGE

64

overtoef

Eindhoven

De Bennekel

Afgelopen jaar is in De Bennekel doorgegaan op de ingeslagen weg. Vrijwel alle afspraken op de thema's 'Achter de Voordeur', 'perspectief voor jongeren' en de 'aanpak van werkloosheid in het buurtcontract' zijn in uitvoering of inmiddels afgerond. Bewoners krijgen een steeds belangrijker rol in de vormgeving en bij het beheer van hun buurt. Zo is de besteding van de zogenaamde buurtbudgetten – naast de vouchers – nog meer in handen gekomen van bewoners.

In De Bennekel wordt gewerkt aan het verbeteren van de fysieke kwaliteit en uitstraling van de wijk. Bijvoorbeeld door renovatie van huizen, het aanpakken van achterpaden, het vernieuwen van tuinmuurtjes en het herinrichten van de openbare ruimte.

Jongeren

Een van de prioriteiten van het wijkactieplan is ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Het afgelopen jaar hebben bewonersorganisaties en professionals van SPIL-centrum De Kameleon, Welzijn Eindhoven, sportbedrijf de Karpen en GGD ontspannende, sportieve en educatieve activiteiten uitgevoerd voor deze groepen. Dit met blijvende inzet van bewoners(organisaties) en corporaties.

Er is een steeds beter beeld van wie er opgroeien in De Bennekel en hoe het met ze gaat. Er is nu sprake van een sluitende aanpak voor alle leeftijdsgroepen, gericht op talentontwikkeling. De afspraken over uitwisseling van gegevens en signalen van 'risicokinderen' (ook buiten de krachtwijken) gaan steeds beter in het programma 'Jeugd in Beeld'. Daardoor komen kinderen in een risicosituatie sneller en beter in beeld en wordt sneller effectief gereageerd als ze in de knel (dreigen te) komen.

Armoede en werkloosheid

- Krachtwijken Actief: Bennekel Actief begeleidt personen naar trajecten gericht op werk of maatschappelijke participatie.

Perspectief voor jeugd

- Bewonersorganisaties en professionals hebben ontspannende, sportieve en educatieve activiteiten uitgevoerd voor kinderen en jongeren.
- Woonbedrijf heeft voormalig gemeenschapshuis De Dommel aangekocht en wil hier over enkele jaren een woonvoorziening voor jongeren met psychosociale zorgbehoeften realiseren.

Van achter de voordeur naar WIJ Eindhoven

- Op 10 april 2012 heeft de gemeenteraad van Eindhoven het raadsvoorstel 'Systeeminnovatie sociaal beleid; de transformatie WIJ Eindhoven' aangenomen. Een werkwijze waarbij de eigen kracht en samenwerking van vragers en buurt voorop staan. De uitvoering van WIJ Eindhoven vindt dicht in de buurt plaats, met inzet van 'generalistische teams' die een 'outreaching' werkwijze hanteren en die vergaande eigenstandige bevoegdheden hebben. De Bennekel is één van de twee gebieden waar WIJ Eindhoven na de zomer van 2012 van start gaat. Fundament is de 'Achter de Voordeur'-aanpak.

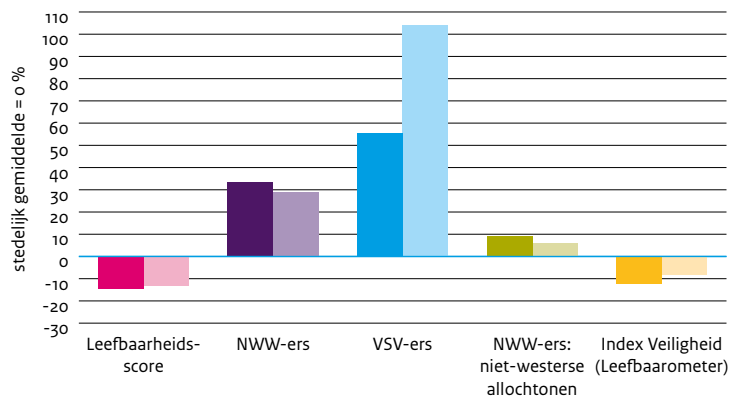
Fysiek & Schoon, heel en veilig

- In het kader van het thema 'schoon, heel en veilig' zijn talloze activiteiten uitgevoerd; van de aanpak van tuinmuurtjes tot en met straatwerkgroepen.
- In Bennekel-Oost werken bewoners, opbouwwerk, politie en gemeente aan het terugdringen van overlast door kamerbewoning. De overlast is al aanmerkelijk verminderd.
- In Bennekel-Oost zijn op basis van een bewonersinitiatief hekwerken geplaatst om overlast, vervuiling en criminaliteit terug te dringen. Dit initiatief is bekostigd uit de waardebonnen van de gemeente.
- In 2010 is wijkcentrum De Dommel gerenoveerd. Er is onder andere een jongerencentrum gekomen.

BENNEKEL (EINDHOVEN)

Eindhoven

Woensel-West

Woensel-West is een echte levendige woonbuurt. Maar het is ook een wijk met sociaal-economische achterstand. Onder regie van de buurtonderneming, een samenwerking van gemeente, corporatie Trudo en bewoners, zijn opnieuw stappen gezet in vernieuwing van de wijk.

In 2011 is de Visie Woensel-West 'Emancipatie in een ander decor' vastgesteld. De aanpak steunt op 3 pijlers: focus op emancipatie, verandering van leefomgeving en verbetering van imago. Het nieuwe Woensel-West biedt mogelijkheden voor persoonlijke en maatschappelijke groei. De buurtonderneming Woensel-West voert de dagelijkse regie over de vernieuwing.

Participatie

Steeds belangrijker onderdeel van participatie in de buurt wordt gevormd door de zogenaamde 'nieuwe huurders'. Een kandidaat-huurder moet aangeven wat hij of zij kan betekenen voor de buurt. Eenmaal huurder wordt 10 uur per maand maatschappelijke inzet verwacht. Mede hierdoor is het aanbod van sport, dans, muziek en (taal)educatie gegroeid naar 35 activiteiten per week. Bovendien is de wijk sportclub doorgroeid naar een zelfstandige vereniging met ruim 200 actieve leden.

Nieuwbouw

In juni 2012 is gestart met de nieuwbouw van 110 woningen op het terrein VoltaGalvani. Er komen woningen met een betaalbare huur en koopwoningen, gecombineerd met een aantal ateliers, bedrijfsruimten en kleine winkeltjes. Het plan Celsius voorziet in de gefaseerde sloop-/ nieuwbouw van circa 400 huurwoningen de komende jaren. De herhuisvesting van plan Celsius Fase 1 ligt op schema. Op dit moment wordt bijna de helft van de leegstaande woningen tijdelijk verhuurd. Begin april heeft de gemeente de 'Leegstandswetvergunning' voor Fase 2 Celsius verleend. Dit betekent dat Trudo alle 120 huurders de officiële sloopaanzegging kan toesturen.

Openbare ruimte

In samenspraak met bewoners zijn 6 groenprojecten uitgewerkt waarvan de plannen later dit jaar worden uitgevoerd. In dit kader wordt onder andere de 'groene long' van de buurt, de Groenewoudseweg, opnieuw ingericht.

In mei is de aanleg van de 'spilstraat' gestart: de verbinding tussen het SPIL-centrum (SPelen Integreren en Leren) en de Groenewoudseweg. De 'spilstraat' wordt een van de belangrijkste straten in het nieuwe Woensel-West. Het wordt een straat waar kinderen spelenderwijs veilig van school naar huis kunnen lopen. Ook wordt het een straat om te verblijven of elkaar te ontmoeten.

Philips heeft in het verleden een grote rol gespeeld in de buurt en dat is straks terug te zien in het straatprofiel: dat wordt een omgekeerde printplaat.

SPIL-centrum

- De wijk sportvereniging Woensel-West slaat aan en heeft ruim 200 leden.
- Via De Klaver krijgen allochtone vrouwen vanuit SPIL-centrum informatie over gezondheid, opvoeding, scholing en computerles en Nederlandse taalles.

Achter de voordeur

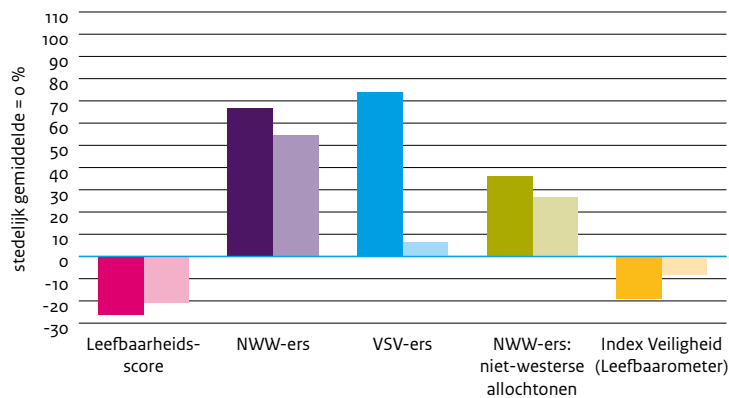
- De focus ligt op emancipatie van de bewoners. Daarbij worden 5 doelstellingen onderscheiden: het tegengaan van sociale uitsluiting, binnenboord houden van zorgbewoners, sociale stijging, mogelijk maken van buurtontmoeting en focus op kinderen en jongeren.
- De inzet bestaat uit casusoverleg, maatschappelijk steunsysteem de Tulp, wijkverpleegkundige de zichtbare schakel, maatschappelijk werk in de wijk en proactieve inzet van woningcorporaties.

Ondernemerschap

- De in september 2010 geopende tweedehandswinkel Emmaus loopt goed. In de winkel werken veel vrijwilligers uit Woensel-West.
- De bedrijfscontactfunctionaris helpt (beginnende) ondernemers. Hij kijkt naar specifieke vragen en behoeften, bemiddelt en adviseert.

WOENSEL WEST (EINDHOVEN)

Eindhoven

Doornakkers

De aanpak in Doornakkers leidt tot zichtbare effecten op de ontwikkeling van eigenwaarde en betrokkenheid van bewoners bij de wijk. Dat heeft een positieve invloed op de verbetering van multiprobleemhuishoudens, de arbeidsparticipatie en gezondheid. Bewoners laten zich van hun beste kant zien via de straatactiviteiten van Buurkracht, een nieuw verjongd stichtingsbestuur voor de buurtinfo-winkel en het opzetten van activiteiten met waardebonnen. Ook denken en praten veel bewoners mee over de toekomst van hun wijk.

Doornakkers maakt deel uit van één van de twee startgebieden van WIJ Eindhoven, namelijk in Tongelre de buurten Lakerloper, Villapark en in Doornakkers. De achter-de-voordeurproject, 'Doornakkers Aktief' (toeleiding naar werk en sociale activering van langdurig werklozen) en 'Doornakkers Gezond' gaan op in deze ingrijpende verandering van het sociaal beleid. Vanaf 2009 wordt in Doornakkers als experiment gewerkt met deze wijkgerichte aanpakken. In 3 jaar tijd zijn in de achter-de-voordeurproject 75 gezinnen en 50 risicjongeren besproken in een kernteam van zorg- en hulpverleners. Hun hulpvragen zijn gezamenlijk aangepakt. Door de medewerkers van Doornakkers is een caseload van 212 WWB-klanten bezocht, van wie 48% is toegeleid naar werk en 3% sociaal geactiveerd. Bij de evaluatie van de krachtwijkexperimenten is de transformatie naar nieuw sociaal beleid (WIJ Eindhoven) in beeld gekomen.

Ambities en visie

In 2009 is besloten een toekomstvisie voor Doornakkers te ontwikkelen. Deze bevat de ambities voor de ontwikkeling van de wijk met een doorkijk van 10 tot 15 jaar. Daarbij zijn zeven ambities geformuleerd:

- Verbinden van oud en nieuw: een wijk met een sterke innerlijke samenhang.
- Behoud eigen karakter: identiteit uit de wederopbouw, arbeiders-/volksbuurt, wijk aan het kanaal.
- Gevarieerd woningaanbod: levensloopbestendig, duurzaam.
- Voldoende voorzieningen met goed gebruik.
- Iedereen kan meedoen: waar nodig via een maatschappelijk steunsysteem.
- Levendige wijk economie: meer ondernemerschap.
- Onze wijk: initiatieven voor en met elkaar.

De ambities zijn, met betrokkenheid van bewoners, vertaald naar haalbare inspanningen, opgenomen in een meerjarenprogramma. De gemeente heeft alle wensen en ideeën inmiddels samengebracht in een conceptvisie, die is besproken met de woningcorporaties en met bewoners (organisaties). Op 17 januari 2012 heeft het college ingestemd met de visie Doornakkers en deze ter inzage gelegd voor inspraak. Corporatie Woonbedrijf heeft de visie voorgelegd aan de concernraad. De inspraak heeft niet geleid tot nieuwe gezichtspunten en aanpassingen. In oktober/november wordt de visie Doornakkers in de gemeenteraad behandeld.

Achter de voordeur

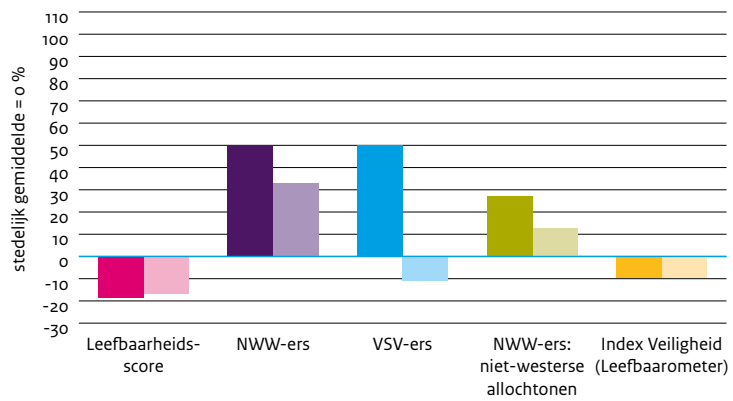
Na de evaluatie gaat de achter-de-voordeurproject door, maar zonder de drie gemeentelijke krachtwerkers. Hoe de aanpak er in 2012 precies gaat uitzien is afhankelijk van de uitwerking van nieuw sociaal beleid van de gemeente. Daarin worden de ervaringen die zijn opgedaan in de Eindhovense krachtwijken en in andere gemeenten én de lessen van het landelijk experiment achter-de-voordeur meegenomen.

Gezondheid

De gezondheidstoestand van de bewoners van Doornakkers is slecht in vergelijking met de andere Eindhovense buurten. Via het programma Gezond in de Buurt en Trefpunt Doornakkers Gezond wordt er gewerkt aan een preventieve aanpak van gezondheidsproblemen. Voorbeelden zijn beweegprogramma's, gezondheidsactiviteiten op basisscholen en een goede eerstelijnsgezondheidszorg. De belangstelling voor deelname aan 'gezonde' activiteiten neemt toe. 'Gezond in de Buurt' besteedt aandacht aan een gezonde sociale en fysieke leefomgeving. De subsidieregeling 'Groen in de wijk' van het voormalige ministerie van LNV biedt Doornakkers de kans om groen in de buurt – in combinatie met sport, spelen en gezondheid – te verbeteren. Met behulp van de Groenimpuls wordt de 'Omloop' (de verbinding tussen oud en nieuw Doornakkers) verbeterd, met aandacht voor herstel van de kenmerkende bomenstructuur. De aanleg van een groenstructuur in combinatie met spelen, bewegen en ontmoeten ondersteunt de integratie van beide delen van de wijk.

DOORNAKKERS (EINDHOVEN)

Velve-Lindenhof is een compacte, afwisselende en levendige wijk van circa 74 hectare, met ruim 2.000 woningen en ruim 4.700 inwoners. De wijk heeft te kampen met verschillende sociaal-economische achterstanden, vooral in de subbuurten Nieuw Velve en Lindenhof. Problemen zijn schooluitval, eenzijdige woonvoorraad, weinig werkgelegenheid, criminaliteit, gebrekkige inburgering en een verloederde woonomgeving met weinig mogelijkheden om sociale contacten te leggen.

Wijkcoaches

Uitgangspunt bij de aanpak was dat alle bewoners van Velve-Lindenhof de kans kregen stappen te zetten op de maatschappelijke ladder. Daarvoor zijn onder meer vier wijkcoaches ingezet. Zij hebben multiprobleemgezinnen geholpen met een huis-aan-huisbenadering. De wijkcoaches hebben mandaat namens twaalf organisaties en vergaande bevoegdheden om problemen in de eerste lijn op te pakken. De wijkcoaches richten zich op het herkennen van problematiek, de behandeling laten zij over aan specialisten. Arbeidsactivering staat hierbij centraal, het is dé sleutel tot sociale stijging. Op 31 december 2011 is het pilotproject Wijkcoaches officieel afgerond. De pilot is in een iets andere structuur uitgerold over de hele gemeente met de invoering van 'wijkzorgteams'.

Evaluatieonderzoek

De Universiteit Twente werkt momenteel aan een evaluatieonderzoek naar het project Wijkcoaches. De voorlopige uitkomsten laten zien dat er met het project een aanzienlijke investering in de bewoners van Velve-Lindenhof is gedaan. Er is daadwerkelijk sprake van stijging van sociale vaardigheden bij de bewoners die door de wijkcoaches zijn ondersteund. De bewoners die zijn ondersteund geven aan dat de wijkcoaches geholpen hebben bij het oplossen van hun problemen. Ook is – naar eigen zeggen – het probleemoplossend vermogen van de bewoners toegenomen. Zowel de wijkcoaches als de betrokkenen uit de partnerorganisaties kenmerken de werkwijze als efficiënt. In het onderzoek is vastgesteld dat de werkwijze van de wijkcoaches het meeste rendement heeft opgeleverd bij die groepen die het laagste op de sociale ladder zijn begonnen.

Hart van de Wijk

De voorbereiding voor het ontwikkelen van het Hart van de Wijk is in volle gang. Het Hart van de Wijk bestaat uit een multifunctionele accommodatie met daarin twee scholen, een kinderopvangvoorziening, sport-, zorg- en wijkfuncties, met daarnaast een centraal park. Deze laagdrempelige voorziening zorgt ervoor dat wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, want sociale contacten zorgen voor binding met de wijk. Met deze accommodatie wordt een forse investering gedaan in de ontwikkeling en begeleiding van de jeugd (het zoeken naar werk, problemen thuis of op school) met behulp van de combinatiefunctionaris en de jongerencoach. Deze activiteiten zijn uitgewerkt in het deelproject Jeugd & Onderwijs. De verschillende deelprojecten binnen dit deelproject zorgen voor een vangnet in de wijk.

Stadsbreed doorvoeren

De verwachting is dat met het realiseren van het Hart van de Wijk in 2014 de belangrijkste deelprojecten voltooid zijn. Het streven van alle betrokken partijen is om tegen die tijd de meeste sociale activiteiten in reguliere en stadsbrede werkzaamheden te hebben opgenomen. Velve-Lindenhof zal dan een wijk zijn waar de bewoners en de hele stad Enschede trots op zijn!

at
the
end
of
the
day

Enschede

Velve-Lindenhof

Prettig wonen in een veilige woonomgeving is een van de doelen van Velve-Lindenhof. In de afgelopen drie jaar hebben wooncorporaties De Woonplaats en Ons Huis hard gewerkt aan herstructurering van het woongebied tussen de Noord Esmarkerrondweg, Velveweg, Van Leeuwenhoekstraat en de Snelliusstraat.

Sloop en nieuwbouw

Corporatie De Woonplaats is in november 2009 gestart met de sloop van 291 woningen (gereed in 2010). In 2012 worden er nog 14 woningen gesloopt aan de Snelliusstraat. In 2009 zijn ook al 7 woningen gesloopt ten behoeve van HuurWens-Woningen. Ons Huis heeft binnen het project Leeghwaterstraat en omstreken in 2010 70 woningen gesloopt. Daarvoor zijn 39 eengezinswoningen en 9 seniorenwoningen teruggebouwd. De totale oplevering van deze woningen vindt plaats in de zomer van 2012. De Woonplaats is in 2011 gestart met de bouw van 211 woningen. In juni 2011 zijn 48 woningen opgeleverd binnen Lage Bothof – fase 1. Ook zijn er in 2010 4 woningen aan de Oostveenweg en 5 HuurWensWoningen aan de Marconistraat opgeleverd.

Duurzame wijk

Het uitgangspunt is om van Velve-Lindenhof een duurzame wijk te maken, met energiezuinige woningen. Alle woningen van Ons Huis hebben een A-label. De woningen van De Woonplaats krijgen minimaal het energielabel B. Het grootste deel van de nieuwbouw gaat echter voor het A+++-label of zelfs het Passiefhuis-certificaat. Op dit moment wordt in Velve-Lindenhof namelijk gebouwd aan het grootste Passiefhuis-nieuwbouwproject van Nederland. Daarnaast is er een financieringsconstructie aangeboden aan (toekomstige) huiseigenaren elders in de wijk om zelf energiemaatregelen te treffen.

Ondanks de financiële crisis waarin de woningmarkt zich bevindt, is er voldoende vraag naar nieuwbouwwoningen in Velve-Lindenhof. Bijna alle nieuw gebouwde woningen zijn verkocht of verhuurd.

Openbare ruimte

Na het opleveren van de woningen wordt een start gemaakt met de aanpak van de openbare ruimte. Een nieuwe inrichting draagt bij aan een leefbare en veilige woonomgeving. Ook biedt het kansen voor voorzieningen om sport en beweging te stimuleren, en daarmee de gezondheid van

bewoners te verbeteren. Binnen het project Lage Bothof (wonen, werken, winkelen en cultuur op het terrein van een voormalige textiefabriek) is in 2011 vertraging ontstaan. In verband met de bezuinigingen van de rijksoverheid is de planontwikkeling voor nieuwbouw van de Nationale Reisopera stilgelegd. In de tweede helft van 2012 zal een alternatieve visie op het gebied Lage Bothof worden gemaakt.

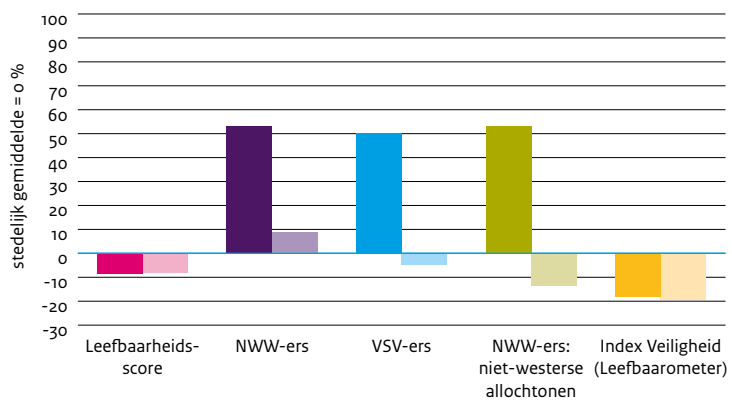
Initiatieven van bewoners

In 2011 zijn stadsbreed wijkbudgetten ingevoerd, zo ook in Velve-Lindenhof. De wijk krijgt een vast budget, dat ze naar eigen inzicht mag inzetten voor initiatieven en ontwikkelingen in de wijk. Zo zijn er in 2011 elektriciteitshuisjes beschilderd om ze een fraaiere uitstraling te geven. Sinds het begin van de wijkaanpak zijn er al verschillende initiatieven door de wijkbewoners zelf uitgevoerd. Zo is begin 2010 de kindervijlraad in Velve-Lindenhof geïnstalleerd, is er een digitale dorpspomp (interactief scherm met informatie van en over de wijk) en een buurtmuseum op initiatief van de wijkbewoners gekomen.

VELVE-LINDENHOF (ENSCHEDÉ)

In de afgelopen vijf jaar is veel tot stand gekomen in de Groningse krachtwijken Korrewegwijk en De Hoogte. De voortgang in de projecten, waarover afspraken zijn gemaakt in het charter, staat grotendeels op groen. Zowel in de monitor Leefbaarheid en Veiligheid van de gemeente als in de Leefbarometer is het resultaat van de wijkaanpak terug te vinden. En bewoners van de wijken zien de leefbaarheid stapje voor stapje vooruitgaan.

Groningen kent een lange traditie als het gaat om wijkaanpak. In 1998 werd het eerste Convenant Wijkvernieuwing afgesloten. Begin 2007 werden in het Nieuw Lokaal Akkoord afspraken gemaakt over vijftien wijken, waarvan de krachtwijken er twee zijn. De wijkaanpak van het Rijk, medio 2007, betekende voor de Korrewegwijk en De Hoogte een extra impuls.

Evaluaties en voortgang

Vorig jaar is in de gemeente de balans opgemaakt van de aanpak in de krachtwijken. Daarbij is gebruik gemaakt van de bevindingen van de visitatiecommissie en het onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van de Rekenkamer van de gemeenteraad. De evaluatie leidde ertoe de aanpak in de krachtwijken onder te brengen in de structuur die er ook voor de andere wijken bestaat, het Nieuw Lokaal Akkoord. Verder is gewerkt aan meer focus in het programma op basis van toekomstvisies die samen met bewoners en corporaties zijn opgesteld. Afzonderlijke projecten zijn geëvalueerd en op basis daarvan is vastgesteld hoe ermee door te gaan: afronden, verzelfstandigen of borgen in het beleid. Inmiddels zijn de projecten uit de krachtwijken integraal onderdeel van de wijkaanpak in de andere aandachtswijken van de gemeente.

Blijvende aandacht

Ondanks de voortgang is Groningen nog niet klaar in de Korrewegwijk en De Hoogte. Een langjarige aanpak is noodzakelijk om bestaande achterstanden verder weg te werken. Het sociale domein vraagt om aandacht. Er moet meer samenhang en afstemming komen in het aanbod van zorg en hulpverlening. Ook moet de aandacht voor multiprobleemgezinnen structureel worden aangepast. Dat zal worden vervuld in het licht van de komende decentralisaties van jeugdzorg, AWBZ en werken naar vermogen. Verder zal de gemeente aandacht blijven houden voor de fysieke leefomgeving en het niveau van voorzieningen. Daarbij zijn initiatieven van bewoners van groot belang, ook voor de blijvende ontwikkeling van de betrokkenheid vanuit de wijk. Om bewoners te stimuleren en te honoreren zijn de waardenzeef-methodiek en de wijkstemdag waardevol gebleken als instrument. Veel bewoners geven dan ook aan dat zij invloed kunnen uitoefenen op de maatregelen die in de wijk worden getroffen en zij voelen zich betrokken bij hun leefomgeving.

Wel bestaat in Groningen zorg over de mogelijkheden om zich voor de wijken te blijven inzetten. Door de economische teruggang en bezuinigingen neemt de capaciteit om te investeren af, zowel bij de gemeente als bij corporaties.

Urban Planning Growth

Groningen

Korrewegwijk en De Hoogte

In Korrewegwijk en De Hoogte is veel vooruitgang geboekt. Er is op verschillende terreinen gewerkt aan verbeteringen in de wijken. Zo hebben corporaties flink geïnvesteerd in de woningvoorraad, zijn er doelstellingen gehaald op het gebied van werk en integratie en er is veel aandacht geweest voor de relatie ouder – kind.

Vastgoed in de wijk

Corporatie De Huismeesters heeft in De Hoogte 498 woningen duurzaam gerenoveerd. De energieprestatie van de woningen is met twee tot drie labelsprongen verbeterd tot label B. De Huismeesters heeft ook een begin gemaakt met de nieuwbouw van Coringhborg, een nieuw deel van De Hoogte op de voormalige sportvelden. Daarvan zijn de eerste 98 woningen opgeleverd, deels voor sociale huur, deels voor verkoop. Tot slot zijn voorbereidingen getroffen voor uitbreiding van het gebouw van de speeltuinvereniging. Daarmee ontstaat een volwaardige sociaal-culturele accommodatie in de wijk.

In de Korrewegwijk, in de Nieuw Indische Buurt, heeft corporatie Lefier nieuwbouw gerealiseerd. Kleine portiekwoningen zijn gesloopt en daarvoor zijn zo'n 120 gezinswoningen en appartementen teruggebouwd, waarvan ongeveer de helft sociale huur. Verder heeft Lefier 10 nieuwe eengezinswoningen en 91 appartementen opgeleverd in de Korrezoom, aan het einde van de

Korreweg. Tot slot heeft de corporatie in 420 boven/benedenwoningen een niveauverbetering uitgevoerd.

Werk en integratie

Op het terrein van werk en integratie zijn een aantal doelstellingen gehaald:

- Met extra inzet van de dienst SoZaWe zijn, bovenop de reguliere doelstelling, 97 mensen ingestroomd naar activeringsplaatsen. Vanuit deze dienst is extra inzet geweest voor schuldhulpverlening.
- Vrouwen centrum Jasmijn is in 2012 binnen het project Jasmijn Werkt! gestart met een vierde groep van 15 vrouwen die langdurig en intensief begeleid worden naar werk of opleiding. De resultaten van de eerdere groepen zijn bemoedigend: zo'n 80 procent stroomt door naar werk of opleiding.

Ouder en kind

Als het gaat om aandacht voor de relatie ouder – kind is een centrum voor Jeugd en Gezin opgezet. Er is een aantal aanvullende projecten uitgevoerd, gericht op opgroei en opvoeden. Een greep uit die projecten:

- Samen met de Hanzehogeschool is gewerkt aan verbeteren van de professionele samenwerking binnen de Vensterschool Koorenspeer.
- Toevluchtsoord Groningen en het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld voerden het project Direct Paraat uit, gericht op snelle en brede interventies bij meldingen van huiselijk geweld en programma's voor kinderen die hiervan getuige zijn geweest.

- Er werd een wijkverpleegkundige verbonden aan de basisschool in de wijk. Deze dient als vraagbaak voor ouders en leerkrachten op het gebied van gezondheid en leefstijl.

Wijkstemdag

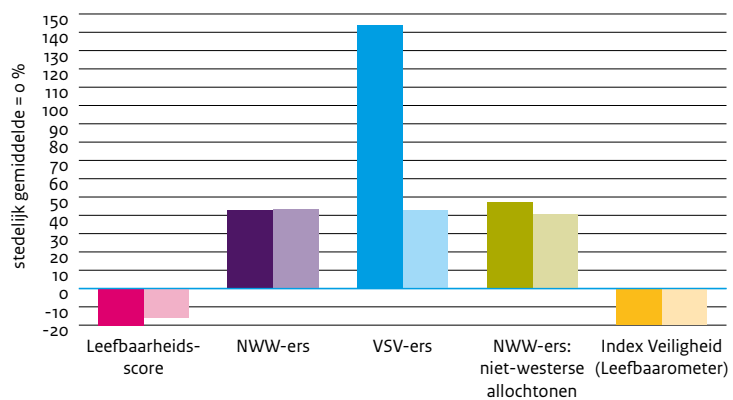
Jaarlijks krijgen de bewoners in de wijk de gelegenheid om voorstellen in te dienen die bijdragen aan veiligheid, betere leefomgeving of perspectief voor de jeugd. Tijdens de zogeheten wijkstemdag worden deze voorstellen door de bewoners beoordeeld en worden projecten met de meeste stemmen uitgevoerd – veelal samen met de bewoners. Inmiddels zijn ruim veertig projecten succesvol uitgevoerd.

Veiligheid

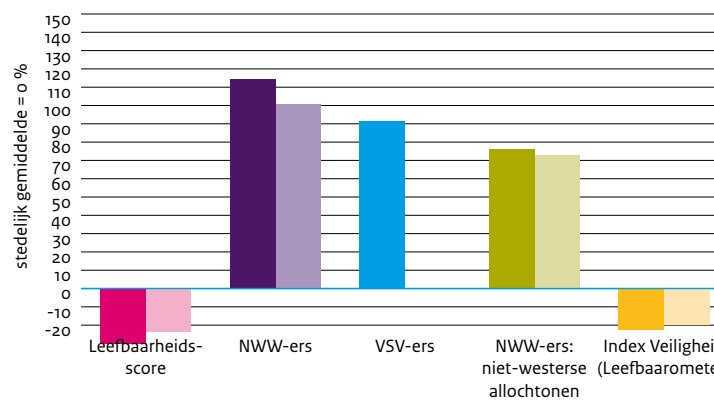
In beide Groningse krachtwijken wordt de overlast van veelplegers van criminaliteit actief bestreden. In een aantal straten met bovengemiddelde overlast werken bewoners, politie, opbouwwerk en andere betrokken instellingen samen aan een gerichte bestrijding van de problemen per straat. In de krachtwijken is extra inzet van stadswachten. Specifieke aandacht is besteed aan een groep Somaliërs, die met hun woonstijl en gedrag overlast veroorzaakten.

KORREWEGWIJK (GRONINGEN)

DE HOOGTE (GRONINGEN)

Heerlen

In de afgelopen jaren is veel tot stand gekomen in de Heerlense wijken Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig. Veel projecten zijn positief afgerond of dat gebeurt binnenkort. Een groot deel van deze pilots neemt de gemeente op in regulier beleid.

In de wijken is veel aandacht voor de inrichting van de openbare ruimte. Er zijn inmiddels een tijdelijk park, een definitief park, een moestuin en drie kleinere groene oppervlakten, de zogenoemde pocketparks aangelegd. Deze dragen vooral bij aan de sociale cohesie, gelet op blijvende betrokkenheid van bewoners. Ook zijn grotere projecten in de openbare ruimte gestart met de uitvoering. De tijd tussen ideevorming over die plannen tot en met de aanbesteding aan de aannemer kost wel veel tijd.

Typerende aanpak

Het typerende aan de aanpak in Heerlen is het overleg met de bewoners. Waar in het begin nog werd gedacht dat de gemeente wel weet wat goed is, worden nu alle plannen in goed en structureel overleg met de bewoners gemaakt en getoetst. Hierbij worden – tot tevredenheid van bewoners en professionals – tal van communicatiemiddelen en momenten ingezet. Deze aanpak vergt veel extra inzet, maar betaalt zich uiteindelijk terug in het eenvoudiger kunnen voeren van de noodzakelijke (bestemmingsplan-)procedures. Alle projecten liggen binnen de afgesproken tijdsschema's.

Leefbaarheid

Door de ontwikkelingen in de markt zijn de activiteiten waarvoor de corporaties aan zet waren, uitgesteld of afgeblazen. Dit geldt zowel voor het slopen van panden in de wijken als voor nieuwbouw. In 2011 is met alle betrokken partijen gekeken naar de focus binnen de herstructureringsopgave. Onderwerpen als leefbaarheid en veiligheid, (buurt)economie en Centrumplan werden toen naar voren geschoven. Afgesproken is dat zichtbaar succesvolle projecten rond het thema leefbaarheid gecontinueerd zouden worden. Ook het project Meer Samen in de Praktijk heeft goede resultaten opgeleverd en wordt nog 2 jaar voortgezet.

Maatwerkafspraken

Een onderwerp dat de gemeente nader onder de loep wil nemen is particulier woningbezit, mede door de ervaringen met de aanpak van het particuliere woningbezit in Vrieheide. Daarvoor legt de gemeente op dit moment de laatste hand aan maatwerkafspraken met het ministerie van BZK. Hierin wordt ook gekeken naar de toename van openbare gronden in een krimpregio en deelname van de gemeente Heerlen aan een pilot van het ministerie van BZK, de Politieacademie en het ministerie van VenJ om de problemen rond zware criminaliteit aan te pakken.

500

500

500

500

Heerlen

Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig

De Heerlense wijken richten de pijlen op de problematiek rondom particulier woningbezit, de toename van openbare ruimte en de veiligheid. Een punt van aandacht daarbij is de samenwerking met woningcorporaties.

Betrokkenheid

Het grootste succes in deze wijken is de samenwerking tussen gemeente en bewoners. Niet alleen de goede berichten, maar ook de slechte worden met elkaar besproken. Mede door het inrichten van laagdrempelige platforms voor verkeer en ondernemers is de betrokkenheid van bewoners toegenomen.

Infrastructurele aanpassingen

Wat betreft plannen voor de openbare ruimte stond 2011 in het teken van het voorbereiden van enkele grote infrastructurele aanpassingen. De projectplannen voor de MSP-Allee, Openbare ruimte Centrumplan en Aanleg park Centrum werden door de Stuurgroep geaccordeerd. Deze plannen zullen de komende jaren worden uitgevoerd. Tevens werd het plan voor de inrichting van het Glasmij-terrein verder vormgegeven, waardoor ook dit project in 2012 uitgevoerd kan worden. In 2011 werd gestart met het opknappen van de visvijvers Meezenbroek. Door de corporaties is eind 2011 een nieuwe planning voor sloop, nieuwbouw en renovatie van woningen in de wijk overlegd.

Sloop- en nieuwbouwplannen worden daarbij getemporiseerd. Overigens is de helft van de sloopopgave al gerealiseerd.

Leren

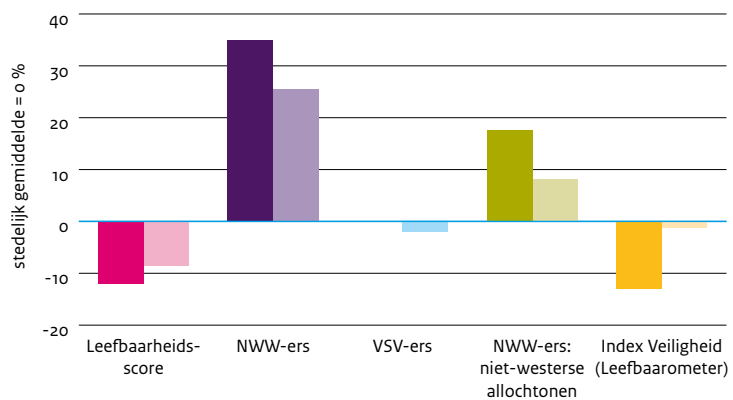
Binnen het thema 'leren' werd eind 2011 de jongerenaccommodatie aan de Schandermolenweg opgeleverd. Ook is een wijk sportconsulent aangesteld en zijn plannen ontwikkeld voor een beweegtuintje voor ouderen. De realisatie hiervan vindt plaats in 2012. Bestaande projecten als 'Bibliotheekvoorziening' en 'Bestrijding voortijdig schoolverlaten' kregen een vervolg. Voor alle twee geldt dat dit projecten zijn met uitstekende resultaten: voortijdig schoolverlaten is aanzienlijk afgenomen en het lezen door de jeugd wordt zeer positief opgepakt, bereikt een hele grote doelgroep. Ter voorbereiding op de bouw van de BMV (brede maatschappelijke voorziening) sloten potentiële toekomstige gebruikers eind 2011 een samenwerkingsovereenkomst.

Integratie en veiligheid

Ook op het gebied van integratie en veiligheid is veel gebeurd. Zo werd het project 'Activiteitenaanbod allochtonen' succesvol vervolgd en kon het project 'Deltaplan inburgering' afgesloten worden. Binnen het thema veiligheid werd het nieuwe project 'Samen sterk' opgestart en zijn extra jongerenwerkers in de wijk ingezet om overlast van jongeren tegen te gaan. Het project 'Buurtbemiddeling' werd in 2011 voor het eerst uitgevoerd.

MEEZENBROEK (HEERLEN)

Leeuwarden

Centraal thema van het wijkactieplan in Leeuwarden is 'iedereen een stap vooruit'. Om dit te bereiken zijn een aantal maatregelen genomen. Daarvoor is met het Rijk afgesproken dat er ondersteuning komt voor een sociale aanpak, dat er kennis gedeeld wordt over de samenhang tussen sociaal en fysiek, dat huisjesmelkers en burgerschap aandacht krijgen en dat er ondersteuning komt op het dossier bewonersonderneming.

De aandacht in Leeuwarden ligt met name op de wijk Heechterp Schieringen. Om deze wijk te verbeteren zijn inmiddels twintig nieuwbouwappartementen gebouwd en zijn ongeveer tweehonderd woningen gerenoveerd. Verder zijn samen met bewoners allerlei fysieke verbeteringen in de wijk bedacht en uitgevoerd.

Aanpak van het frontlijnteam

Het grootste succes van de aanpak is het zogeheten frontlijnteam. Dit team kan in de wijk daadwerkelijk vraaggericht werken. De achterliggende gedachte is: één huishouden, één hulpverlener, één plan. Verkokering wordt doorbroken ten behoeve van een effectieve en efficiënte achter-de-voordeurproject. De aanpak wordt inmiddels in andere wijken van Leeuwarden ingezet, maar ook landelijk is er interesse. Veel gemeenten en organisaties komen op werkbezoek.

Leeward

Leeuwarden

Heechterp-Schieringen

Iedereen een stap vooruit. Dat is het centrale thema van het wijkactieplan in Leeuwarden. Er zijn diverse maatregelen genomen om de wijk te verbeteren, en met succes.

Frontlijnteam

Veel bewoners in de wijk zijn niet of nauwelijks maatschappelijk actief. Activering en verandering gaat in dat geval niet zomaar. Het zogenoemde frontlijnteam hanteert daarom een specifieke aanpak, waarbij een huishouden één hulpverlener en één plan krijgt. Dit is het grootste succes van de wijkaanpak in Heechterp-Schieringen. Inmiddels is met 1.600 huishoudens contact geweest (90% van de wijkbewoners). Het frontlijnteam kan in de wijk daadwerkelijk vraaggericht werken. Het team creëert daardoor ontschotting in het sociale domein. Dit levert heel veel voordelen op. Deze bijzondere aanpak, waarbij verkokering echt wordt doorbroken ten behoeve van een effectieve en efficiënte achter-de-voordeur-project, wordt inmiddels in andere wijken van de gemeente Leeuwarden ingezet. De werkwijze is een voorbeeld in het land. De aanpak wordt wel de 'kraamkamer van de nieuwe verzorgingsstaat' genoemd.

Nieuwbouw en renovatie

Er zijn twintig nieuwbouwappartementen gebouwd, ongeveer tweehonderd woningen gerenoveerd en er zijn samen met bewoners allerlei fysieke verbeteringen in de wijk bedacht en uitgevoerd. In het deelgebied Schieringen Zuid is de corporatie Elkien begonnen met de renovatie van de portiekflats. Op het Hagendoornplein zal kleinschalig gesloopt worden om het plein veiliger te maken. De portiekflats in Schieringen Zuid blijven geschikt voor het 'levendige woonmilieu', met een lage huur. In het centrumgebied van Heechterp-Schieringen worden ongeveer negentig sociale huurwoningen gebouwd. In 2014 gaat de spa de grond in.

Leefomgeving

In het afgelopen jaar is de buurttuin gerealiseerd, op de plek van de voormalige school voor agrarisch onderwijs. De tuin is succesvol van start gegaan, de ongeveer vijftien gebruikers van de tuin zijn zich aan het oriënteren op verdere samenwerking. Ook is in het afgelopen jaar het 'strûnpad' aangelegd, een pad van 2 kilometer door de wijk en het naastgelegen sport- en recreatiegebied.

Tijdens het deelproject 'Buurt en blok' zijn fiets- en voetpaden opgeknapt, extra parkeervoorzieningen gerealiseerd, een vissteiger aangelegd en een kunstwerk geplaatst. In de zomer van 2012 is er een 'pluktuin' gerealiseerd op de locatie van de gesloopte Wilgenflat. De nieuwe aangestelde buurtconciërge houdt toezicht op de leefbaarheid in de wijk.

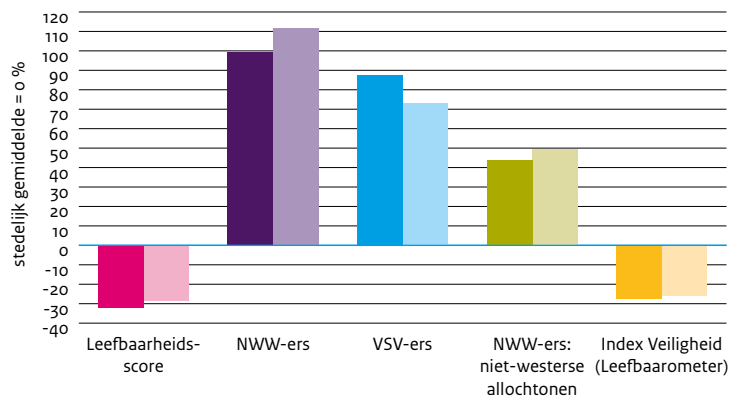
Bewonersbedrijf

De bewoners van de wijk hebben recent het plan opgevat een bewonersbedrijf te beginnen. De ontwikkelingen gaan snel. Er is vanuit het wijkcentrum door bewoners al een cateringbedrijf opgezet. Andere activiteiten gaan zich vooral richten op:

- het groenonderhoud van de groene long aan de oostkant van de wijk;
- uitbreiden van de buurttuin met seizoensproducten, fruit en bloemen voor de verkoop aan wijkbewoners;
- aanpak van afval.

HEECHTERP-SCHIERINGEN (LEEUWARDEN)

Maastricht

De aanpak in Maastricht richt zich op zes thema's: wonen, werken, leren en opgroeien, integratie en participatie, veiligheid en multiprobleem-huishoudens. Er is gekozen voor een vliegende start: in de periode 2008-2010 werden direct twintig concrete acties voorgesteld.

Het doel van alle plannen is het omvormen van Limmel-Nazareth en Wittevrouwenveld-Wyckerpoort tot vitale en aantrekkelijke wijken. Dat gebeurt via sociale versterking en ruimtelijke vernieuwing. Al met al zijn sinds de start van de aanpak in 2007 belangrijke stappen gezet om Maastricht Noordoost structureel te verbeteren. Fysieke barrières als het spoor, hoogspanningslijnen en de A2 worden geslecht. In Limmel-Nazareth is gestart met de voorbereidingen om de spoor-kruising ongelijkvloers te maken en hoogspanningslijnen onder de grond te brengen. Daardoor kan zich een nieuw centrum ontwikkelen. In Wittevrouwen-Wyckerpoort is gestart met de ondertunneling van de A2 (stadstraverse) zodat de buurten met elkaar verbonden worden. Dat verbetert het leefklimaat fors.

Extra afspraken

Aanvullend op het charter heeft de gemeente met het Rijk afspraken gemaakt over de versterking van:

- veilige buurtteams: door training van de leden en hun leidinggevenden;
- wijkverpleegkundigen: door training om over organisatiegrenzen te groeien tot sociaal generalist;
- versterking van de wijk economie: door zzp'ers zelf aan de laten geven wat zij nodig hebben om sterker te worden.

W
e
a
s
t
r
i
c
h
t

Maastricht

Noordoost

Er zijn belangrijke stappen gezet om het leefklimaat in Maastricht Noordoost structureel te verbeteren. Fysieke barrières zoals het spoor, hoogspanningslijnen en de A2 worden geslecht. Daarmee komt een vitaal en aantrekkelijk Noordoost een stap dichterbij.

Leefklimaat

In Limmel-Nazareth is gestart met de voorbereidingen om de spoorkruising ongelijkvloers te maken en hoogspanningslijnen onder de grond te brengen, waardoor zich een nieuw centrum kan ontwikkelen. In Wittevrouwenveld-Wyckerpoort is gestart met de ondertunneling van de A2 (stadstraverse). Hierdoor worden deze buurten met elkaar verbonden en verbetert het leefklimaat fors. Ook is de ondertunneling goed voor de werkgelegenheid in de wijk. Werklozen kunnen op de A2-school een diploma halen en meewerken aan de bouw van de tunnel.

Vertrouwen en participatie

In 'Veilige buurten-teams' werken wijkagenten, opbouwwerkers en mensen van de corporaties en gemeente samen om zaken op te pakken die de bewoners als prioriteit aangeven. Dit vergroot het vertrouwen van burgers, stimuleert de participatie en komt de veiligheid en leefbaarheid ten goede. In de wijk is ook meer aandacht gekomen voor multiprobleemhuishoudens.

Ontwikkeling betrokkenheid bewoners

De betrokkenheid van bewoners heeft zich positief ontwikkeld. De uitvoering van twintig kortetermijnacties in de periode 2008-2010 in combinatie met initiatieven van bewoners hebben daaraan bijgedragen. Mede dankzij de bewonersbudgetten die in de afgelopen jaren beschikbaar waren, was er ruimte voor verschillende bewonersinitiatieven. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van extra speelvoorzieningen en de organisatie van activiteiten die ontmoeting stimuleren.

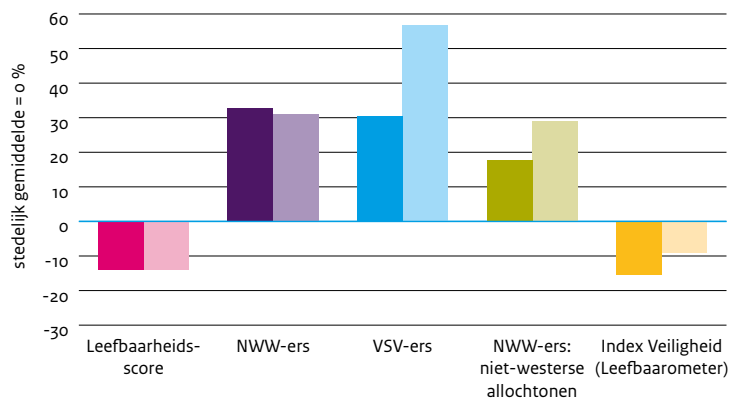
Rol corporaties

De corporaties hebben een onmisbare rol in de wijkaanpak. Voor Noordoost hebben de corporaties vanaf de start constructief bijgedragen aan de planvorming en -uitvoering, zowel inhoudelijk als financieel. Ook in de nabije toekomst blijven de corporaties een grote rol spelen. Op die manier kan flexibeler en specifiekere invulling worden gegeven aan de gezamenlijke ambities, waarbij rekening wordt gehouden met de financiële mogelijkheden en ingespeeld kan worden op noodzakelijke veranderingen.

MAASTRICHT NOORDOOST

Ondanks de crisis gaat het goed in Hatert en bruist het in de wijk van de activiteiten. De wijk laat binnen de hele Nijmeegse context nog steeds een relatief ongunstig beeld zien, maar toont een positieve ontwikkeling. De wijk blijft om extra aandacht vragen gezien de aard van het woningaanbod. En als die extra aandacht wordt geboden, is het een prima wijk om te wonen.

Fysiek heeft Hatert een enorme sprong voorwaarts gemaakt. Het woningbezit van de corporaties was al goed, en dankzij de vele nieuwbouwprojecten en de aanleg van een aantal parken oogt de wijk mooi. Er zijn ook enkele nieuwbouwprojecten toegevoegd met een heel opvallende architectuur, die de wijk identiteit geeft.

Achterstand aanvaarden

De problemen van Hatert waren echter vooral sociaal-maatschappelijk van aard. Grote werkloosheid, schuldenproblematiek en opvoedingsproblemen waren en zijn nog steeds aanwezig. Ondanks alle positieve effecten van de aanpak van de afgelopen vier jaar, zullen de aantallen en percentages niet naar het stedelijk gemiddelde worden opgetrokken. In de tweede fase van de wijkaanpak is die oorspronkelijke ambitie dan ook verlaten. Gezien de samenstelling van de woningvoorraad (veel goedkope huurwoningen) is Hatert in Nijmegen een woonplek voor mensen die op een aantal levensgebieden met relatieve achterstanden geconfronteerd worden. Het beleid is er nu op gericht om dat gegeven te aanvaarden en ervoor te zorgen dat het woon- en leefklimaat in de wijk hoe dan ook aantrekkelijk is én blijft.

Versterken en verbinden

Mensen die hun problemen niet op eigen kracht kunnen oplossen - mensen met draaglast - krijgen in de wijk de hulp die ze nodig hebben (stijging). Mensen met voldoende draagkracht wordt het wonen in Hatert zo aantrekkelijk gemaakt dat zij er zo lang mogelijk willen blijven wonen (binding). De visitatiecommissie gaf al aan dat de wijk zich onderscheidt door haar grote 'sociale connectiviteit'. Dat is terug te zien in de gegroeide burgerkracht. Op tal van terreinen werken bewoners productief samen met professionals: veiligheid, gezondheid, jeugd en jongeren, communicatie, werk en inkomen. Het laatste jaar worden de verbindingen tussen de thema's steeds vruchtbaarder. Zowel bewoners als professionals zijn steeds op zoek naar mogelijkheden om elkaar te versterken en te ondersteunen. Het informele netwerk wordt intensiever en functioneler, onder meer dankzij de netwerklunches die steeds door iemand anders wordt georganiseerd en waarbij elke keer een bepaald thema centraal staat.

Alert blijven

Hatert blijft echter een wijk waar zowel bewoners als instellingen alert moeten blijven en duurzaam een tandje of twee moeten bijschakelen. De laatste jaren lieten zien dat het partnerschap tussen bewoners en instellingen zeker in staat is ervoor te zorgen dat Hatert schoon, heel en veilig is en dat mensen er duurzaam met veel plezier kunnen wonen.

Evelyn

Nijmegen

Hatert

Waar bij aanvang van de aanpak de doelen meer gericht waren op het op stedelijk gemiddelde brengen van de belangrijke leefbaarheidsvariabelen, richt de aanpak zich nu op sociale stijging en binding van bewoners. De focus ligt daarbij op het zorgen dat bewoners zichzelf zo veel mogelijk uit de problemen kunnen helpen: zij die daar niet zelf toe in staat zijn krijgen de hulp die ze nodig hebben. Verder zijn er systemen in het leven geroepen die ervoor zorgen dat de wijk Hatert schoon, heel en veilig is: systemen waarin bewoners samenwerken met professionals. Op deze wijze wordt duurzaam bewerkstelligd dat mensen de wijk minder zullen verlaten omdat de leefbaarheid er niet op niveau zou zijn.

Hoe het ook zij: aanvaard wordt dat in de wijk meer werkloosheid zal blijven dan in Nijmegen als geheel. Daar hoeft en zal de leefbaarheid echter niet onder lijden dankzij de inzet van bewoners en instellingen en hun goede onderlinge samenwerking

Samenwerking

Grote motor voor de wijk voor de beoogde stijging op de maatschappelijke ladder is nog steeds het Actiecentrum 'Hatert Werkt'. Daar werken in de wijk alle vakmensen op het terrein van werk en inkomen samen om bewoners met zogeheten draaglast (dat zijn mensen die problemen ervaren met geld opvoeding, overlast etc.) te helpen. Een tweede motor is de samenwerking van alle

organisaties op het terrein van welzijn, zorg en wonen in het Sociale Wijkteam. Beide motoren overleggen samen, zodat cliënten geen dubbele service krijgen en professionele energie zo doeltreffend mogelijk wordt ingezet. Sleutel hierbij is de werkhouding van de uitvoerende professionals om zich niet te laten 'hinderen' door hun functieomschrijving of hun moederbedrijf. Dat levert niet alleen kwalitatief betere hulpverlening op, maar motiveert ook nog eens extra. Dankzij ondersteuning van het ministerie van BZK (maatwerkafspraken) is Nijmegen in staat aan de hand van een aantal experimenten in de stad te onderzoeken hoe er binnen het Wmo-veld efficiënter en effectiever gewerkt kan gaan worden. In de Sociale Wijkteams werken de uitvoerende krachten van diverse welzijns-, zorg- en woonorganisaties wijksgewijs met elkaar samen. Alle individuele problematiek op deze terreinen wordt in onderling overleg op- en aangepakt. Dankzij centrale regie wordt verwacht dat de slagkracht zal toenemen en de kostprijs kan afnemen. De meer complexe problematiek wordt 'opgeschaald' naar een team van specialisten: het Regieteam voor de zogenaamde multiprobleem-huishoudens.

Bewonersinitiatieven

De zogeheten Vogelaarvouchers worden in Hatert beheerd door de Werkgroep Fortuna, een werkgroep bestaande uit ongeveer 10 wijkbewoners. Deze groep communiceert hierover met de wijk, begeleidt aanvragers en stelt budgetten beschikbaar via de wijkmanager. De werkgroep probeert de bewonersinitiatieven zo veel mogelijk te

laten aansluiten bij initiatieven van instellingen en van de gemeente die al lopen, zodat ze elkaar versterken. Veel bewonersgeld zit in projecten die de gezondheid bevorderen. Maar er is ook geld gereserveerd voor een kunstzinnige uiting rondom het te verbouwen wijkcentrum. Verder zijn er tal van kleinere bewonersinitiatieven, waaronder de jaarlijkse manifestatie Kleurrijk Hatert die een ontmoetingskarakter heeft en waar 12.000 mensen (ook van buiten Hatert) op af komen.

Van bewoners voor bewoners

Succesvol zijn projecten van bewoners voor bewoners. In buddyachtige vormen helpen mensen met draagkracht mensen met draaglast. Ook op het terrein van veiligheid is dankzij de samenwerking tussen actieve en gemotiveerde bewoners en de wijkprofessionals (politie, straatcoaches, jongerenwerk) veel resultaat geboekt. Zo is dankzij een inbraakpreventieactie gedurende een half jaar het inbraakcijfer voor Hatert het laagst in de gehele politieregio geweest. Een project rondom de bestrijding van de eenzaamheid is in voorbereiding. Ook hierbij spelen wijkbewoners met draagkracht een belangrijke rol voor hun wijkgenoten. Via de bibliotheek en het plaatselijke Centrum voor de kunsten worden geselecteerde doelgroepen (ouderen, jongeren, mensen met taalachterstand e.d.) bij hun ontwikkeling gestimuleerd. En ook op het gebied van sport en gezondheid zijn in de wijk voor diverse groepen nieuwe mogelijkheden gecreëerd. Een voorbeeld is dat in de wijk bij de aanleg van nieuwe parken er zoge-

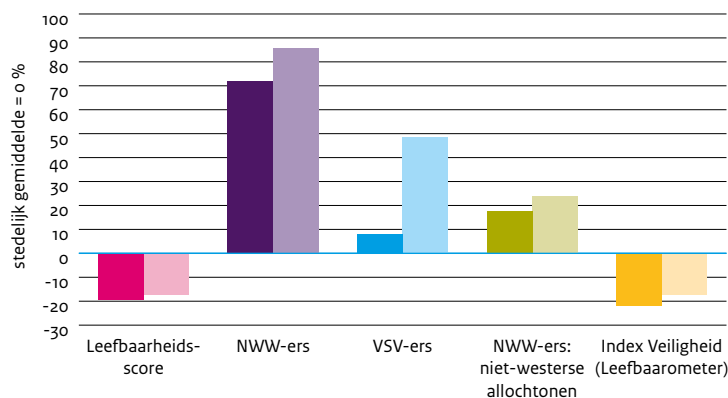
naamde 'ommetjes' en wandel- en hardlooperoutes zijn uitgezet. Ook is er een groep allochtone vrouwen gestart met hardlopen (ze deden dit jaar voor het eerst mee met de Marikenloop, een groot loopevenement waar 15000 vrouwen aan meedoen. Ook kreeg de wijk een 'beweegtuin' waar onder begeleiding van professionals en vrijwilligers mensen aan hun motoriek en conditie kunnen werken. Nu is de fase aangebroken waarin alle projecten verduurzaamd worden.

Zes speerpunten

Voor het tweede vierjarenplan is samen met de corporaties Talis, Portaal en WoonGenoot, andere instellingen en bewoners gestart met een plan dat zes speerpunten bevat:

- het doorzetten en verduurzamen van het Actiecentrum 'Hatert Werkt';
- het doorzetten en verduurzamen van het regieteam (waarin meervoudige bewonerscasuïstiek wordt aangepakt);
- het verbeteren van het imago van de wijk;
- de bestrijding van eenzaamheid;
- het 'lostrekken' van de Hatertse woningmarkt;
- het nog verder uitbouwen van burgerkracht.

HATERT (NIJMEGEN)

Rotterdam, met 600.000 inwoners de tweede stad van Nederland, kent zeven aandachtswijken. Vier daarvan liggen op Noord: Bergpolder, Overschie, West en Noord. Drie aandachtswijken liggen op Zuid: Oud Zuid, Vreewijk en de Zuidelijke Tuinsteden. Voor heel Zuid is in september 2011 een nationaal programma ondertekend.

Nationaal programma Rotterdam-Zuid

In totaal wonen op Zuid 200.000 mensen, waarmee het percentage inwoners met leefbaarheidsproblemen voor dat deel van de stad erg hoog is. In een door de commissie Deetman-Mans in 2011 voor Zuid uitgevoerd onderzoek wordt gesproken van problemen op een on-Nederlands grote schaal, met veelzijdige en complexe problematiek. Hoewel er zowel voor als tijdens de wijkenaanpak al veel gedaan was 'op Zuid', bleven de resultaten achter, zo staat in het rapport te lezen. De commissie adviseerde daarom een intensieve aanpak, die in september 2011 vorm kreeg met de ondertekening door alle betrokken partijen (gemeente, deelgemeente, corporaties, onderwijs, bedrijfsleven, zorg en het Rijk) van het nationaal programma Rotterdam-Zuid. Naast extra inzet op de problemen, is in dit programma ook aandacht voor de kansen: de werkgelegenheid in de technieksector in de haven en in de zorg, het grote aandeel jongeren op Zuid (55.000) en de mogelijkheden om tot fysiek-ruimtelijke ontwikkeling te komen.

Er is gekozen voor een programmadirecteur met doorzettingsmacht en als eerste wordt ingezet op zeven zogeheten focuswijken, de wijken met de grootste problemen. Ook thematisch wordt er gefocust, zo valt te lezen in het uitvoeringsplan 2012-2014, dat directeur Marco Pastors op 4 juli jl. presenteerde: het accent ligt in die periode vooral op school en werk als beste garanties voor een beter leven. Er wordt toegewerkt naar concrete resultaten: aan de ene kant meer jongeren van school met een diploma op zak in techniek of zorg, zodat ze daarmee een baangarantie hebben, en aan de andere kant meer mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan of vrijwilligerswerk helpen. Vanaf september wordt in twee wijken gestart met een Children's Zone: meer leertijd voor de kinderen en wijkteams die vanuit de school als vindplaats, problemen in de omgeving van kinderen oppakken. Op de langere termijn wordt gewerkt aan fysieke kwaliteitsverbetering, waarbij 35.000 woningen worden aangepakt. Het Rijk heeft bijgedragen aan een betere bereikbaarheid van Zuid door een project van flexvervoer te ondersteunen: kleine elektrische voertuigen bieden korte ritten aan, zonder haltes, dienstregeling of vaste routes. Ook is er een bijdrage gegeven aan het project Duurzame Daden, waarin o.a. gemeente en corporaties samen 2.150 huurwoningen en 350 woningen energiezuiniger gaan maken. Over de voortgang van de Kwaliteitssprong zal een aparte rapportage verschijnen.

Wijkenaanpak

In voorliggende rapportage worden voor genoemde wijken op Noord en Zuid de resultaten van de wijkenaanpak weergegeven zoals die behaald zijn in de afgelopen periode (zomer 2011 tot zomer 2012).

Rotterdam werkt toe naar een programmatische, integrale en gebiedsspecifieke aanpak. Daarbij wordt vanuit de visie op de wijk en de gekozen strategie het perspectief voor de wijk geformuleerd. De stedelijke diensten bepalen op basis van deze wijkplannen hun

inzet. Zij staan in contact met de gebiedsmanagers, die intermediair zijn tussen beleid en de uitvoering door frontlijnmedewerkers.

De Rotterdamse aanpak wordt aangevuld door de landelijke aanpak, onder meer door het bieden van kennis en kunde, leerkringen rondom thema's (bv. gezondheid en multiprobleemgezinnen) en extra middelen. Met name de budgetten voor bewonersinitiatieven (2008-2011) hebben een forse impuls gegeven.

Verbreding en versnelling

Met de wijkenaanpak is verbreding en versnelling ontstaan, veel projecten hebben een vervolg gekregen, gefinancierd uit reguliere middelen. Een ander structureel resultaat is dat de samenwerking tussen corporaties, deelgemeenten en de stad op een hoger niveau is komen te staan. Dit geldt zowel voor de samenwerking in de wijken als de samenwerking op stedelijk niveau. Op het niveau van de maatschappelijke effecten was tot aan de crisis te zien dat de aandachtswijken zich op punten in de goede richting ontwikkelden.

Scherpe keuzes

De omstandigheden waaronder de wijken zich moeten ontwikkelen zijn veranderd. De crisis heeft gevolgen voor de mensen in juist deze wijken. Er is meer werkloosheid en armoede en de voorzieningen in de wijken worden door bezuinigingen vaker getroffen. Projecten in de stedelijke vernieuwing worden getemporeerd of afgeblazen, wat nog versterkt wordt door de situatie bij Vestia. Rotterdam en haar partners zullen scherpe keuzes moeten maken. De aanpak van Zuid wordt in elk geval gehandhaafd.

Veiligheids- en sociale index

Rotterdam heeft twee meetinstrumenten om de staat van de wijken te monitoren: de Veiligheidsindex en de Sociale Index.

Met de veiligheid gaat het goed in Rotterdam: de index is dit jaar gestegen van een 7,3 naar een 7,5 (veilig). Kijken we naar de afzonderlijke wijken, dan zien we ook daar over het algemeen een stijging, maar dit geldt niet voor alle wijken.

De Sociale Index, die onder meer kijkt naar inkomen, voorzieningen en sociale binding, laat een ander beeld zien; hier komt de crisis tot uiting. Rotterdam als geheel daalt van 5,8 naar 5,5 en blijft daarmee sociaal kwetsbaar. In de wijken is deze trend ook zichtbaar, hoewel de index niet overal even hard daalt. Wel stijgt het opleidingsniveau van de

Rotterdammers nog steeds en blijven een aantal thema's (waaronder 'ontbreken van discriminatie', 'weinig vervuiling en overlast' en 'sociale inzet van Rotterdammers') op niveau. Het stadsbestuur heeft opdracht tot aanvullend onderzoek gegeven, zodat deze uitkomsten beter geduid kunnen worden.

Rotterdam werkt daarnaast aan een nieuw instrument, het Wijkprofiel. Dit instrument bestaat onder meer uit de Veiligheidsindex en de Sociale Index. Daarnaast bevat het Wijkprofiel informatie over het fysieke domein, de mate van kindvriendelijkheid en demografische en stedenbouwkundige kenmerken van de wijk.

	VI 2012	VI 2010	SI 2012	SI 2010
Rotterdam totaal	7,5	7,3	5,5	5,8
Noord*	5,7-7,2	5-7,5	4,8-5,7	5,2-5,9
Bergpolder	8,3	7,7	5,9	6,2
Overschie	7,7	7,7	5,3	5,5
West*	5,1-6,4	4,1-6,7	4,6-5,2	5-5,7
Oud Zuid*	4,5-9	3,9-7,6	4,3-5,7	4,6-5,9
Zuidelijke Tuinsteden*	6,1-7	5,4-7	4,7-5	5,1-5,4
Vreewijk	6,6	6,8	5,2	5,8

* Het betreft een samengestelde wijk; de hoogste en laagste scores van de onderliggende wijken worden weergegeven.

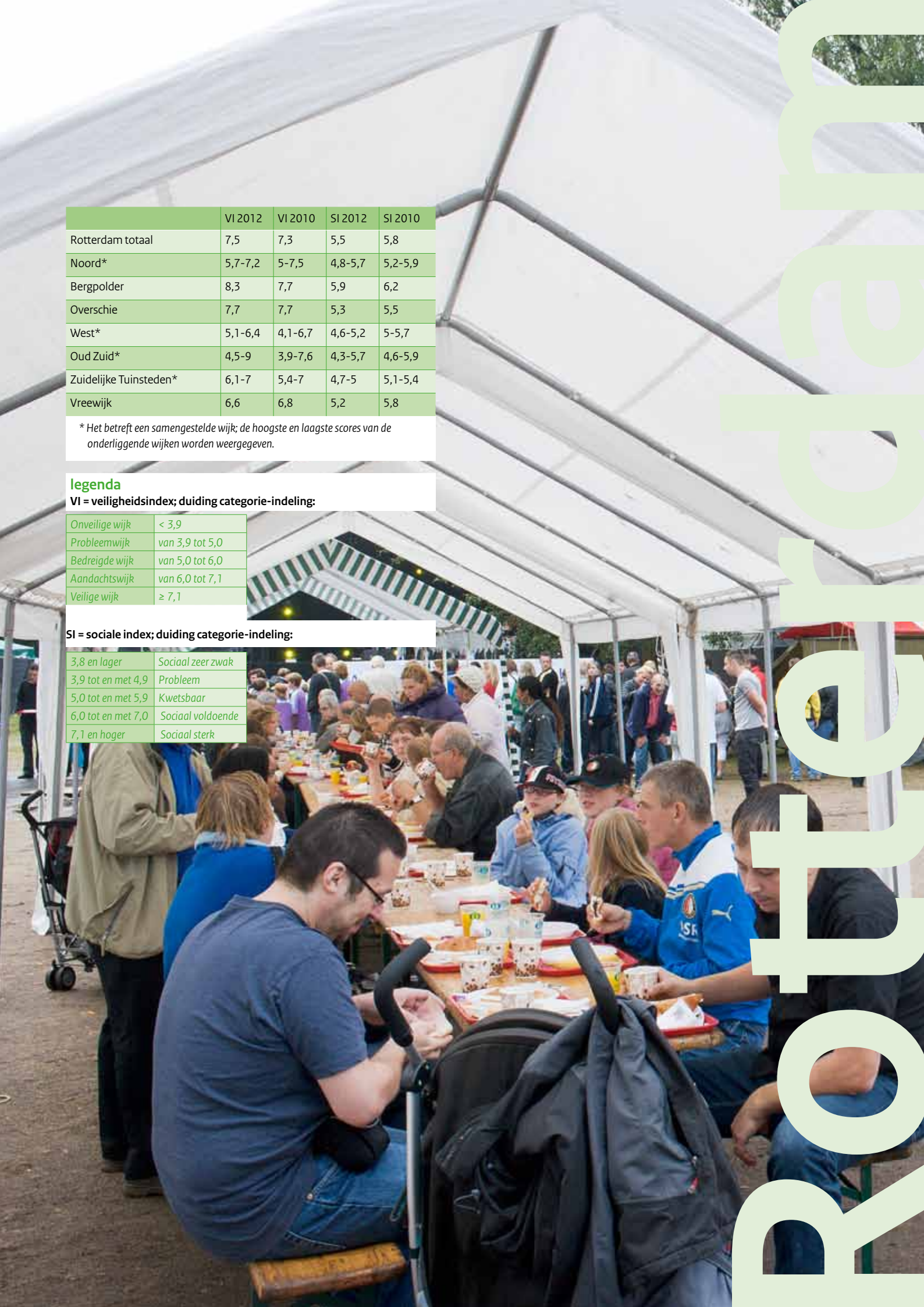
legenda

VI = veiligheidsindex; duiding categorie-indeling:

Onveilige wijk	< 3,9
Probleemwijk	van 3,9 tot 5,0
Bedreigde wijk	van 5,0 tot 6,0
Aandachtswijk	van 6,0 tot 7,1
Veilige wijk	≥ 7,1

SI = sociale index; duiding categorie-indeling:

3,8 en lager	Sociaal zeer zwak
3,9 tot en met 4,9	Probleem
5,0 tot en met 5,9	Kwetsbaar
6,0 tot en met 7,0	Sociaal voldoende
7,1 en hoger	Sociaal sterk

Rotterdam

Bergpolder

In Bergpolder wonen ongeveer 7.500 mensen. In de wijk zijn veel kleine woningen, waardoor sociale stijgers de wijk verlaten. Er is behoefte aan meer voorzieningen en de wijk kampt met leegstand van winkels. Ook is er veel geluidsoverlast, weinig groen en onvoldoende aanbod van voorzieningen.

Aanpak

De aanpak spitst zich toe op de thema's wonen, werken en veiligheid/leefbaarheid. De gemeente, deelgemeente en woningbouwcorporatie hebben gebiedsafspraken gemaakt over het zuidelijke deel van Bergpolder. Deze zijn vastgelegd in het Masterplan Bergpolder Zuid. Naast maatregelen om de problemen te verminderen, zet het plan ook in op duurzame ontwikkeling (vergroening, CO₂-reductie en vermindering energieverbruik).

Veiligheid

De Veiligheidsindex is in Bergpolder gestegen van 7,7 naar 8,3 (beide categorie veilige wijk).

Sociaal

De Sociale Index is gedaald van 6,2 naar 5,9 (van sociaal voldoende naar kwetsbaar). Hier zijn de gevolgen van de crisis merkbaar met meer werkloosheid en meer gezinnen met meervoudige problematiek. Voor deze onderwerpen zal bij de aanpak extra inzet nodig zijn.

Resultaten

Bij het genoemde masterplan, dat eind 2011 is vastgesteld, was veel betrokkenheid van bewoners en ondernemers. Bij de projecten was dat ook het geval: zo wordt binnenkort gestart met de nieuwe inrichting van het Eudokiaplein, waarbij de ideeën van bewoners en ondernemers zijn meegenomen.

VvE-aanpak

Om achterstallig onderhoud van de particuliere woningvoorraad te verbeteren en te voorkomen, is een preventieve aanpak gestart. Deze aanpak heeft er onder andere toe geleid dat ruim 200 verenigingen van eigenaren (VvE's) zijn geactiveerd en ruim 140 meerjarenonderhoudsplannen zijn opgesteld.

Aanpak buitenruimte

Op het Insulindeplein is een kunstproject gerealiseerd en door heel Bergpolder is gewerkt met een gevel-tot-gevel-aanpak om de buitenruimte te verbeteren. Het gebouw De Spoorpunt, dat in de plannen als slooplocatie staat aangeduid, is tijdelijk aan de buitenzijde versierd om de leefbaarheid te verhogen. Hier heeft de wijk samen met een kunstenaar in workshops aan gewerkt.

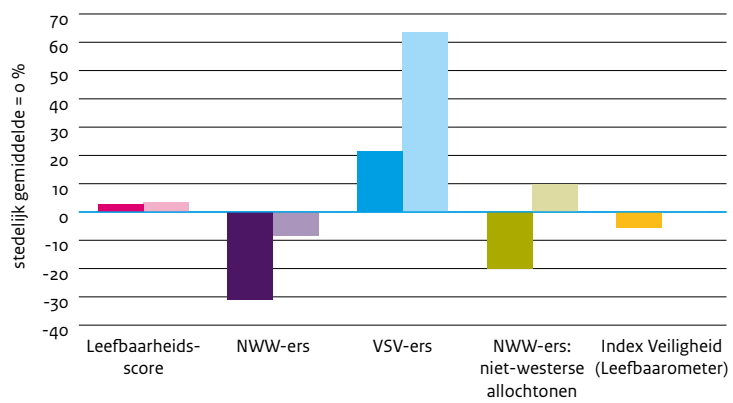
Buurtcentrum

Het buurtcentrum Bergpolder is een succes geworden door en voor bewoners. De betrokkenheid is groot.

BERGPOLDER (ROTTERDAM)

Rotterdam

Noord

Van de vijf wijken in Noord is Het Oude Noorden met zo'n 17.500 inwoners het grootst. Er staan circa 8.500 woningen, waarvan tweederde in corporatiebezit is en slechts 16 procent een koopwoning. De wijk heeft een opvallend laag gemiddeld huishoudinkomen (21.000 euro per jaar), bijna een kwart van de huishoudens leeft onder de armoedegrens. Veel van de inwoners van andere wijken, met name in Crooswijk en Rubroek, kampen met gezondheidsachterstanden. In de Provenierswijk (4.500 inwoners) zijn jongerenoverlast en schooluitval de grootste problemen.

Aanpak

De fysieke aanpak in Het Oude Noorden richt zich vooral op de verbetering van de directe leefomgeving van bewoners en het verder vergroten van de kindvriendelijkheid van de Erasmusbuurt en het Rottekwartier. Verder is er aandacht voor de problematiek achter de voordeur. De focus ligt op het aan het werk krijgen van meer mensen en op talentontwikkeling. Kinderen van 0 tot 15 jaar worden door de sociale teams van de dienst SoZaWe in beeld gebracht om problemen tijdig te signaleren en aan te pakken.

In de wijken Crooswijk en Rubroek is ingezet op het versterken van de burgerkracht. De overheid gaat van een actieve en subsidiërende rol naar een faciliterende en financieerende rol. Daarnaast is er veel inzet op het terugdringen van de werkloosheid.

Veiligheid

De Veiligheidsindex is bijna in alle wijken in Noord gestegen. Er zijn geen wijken in de categorie probleem of onveilig, drie wijken zijn aandachtswijk, één wijk is bedreigd en één wijk is veilig.

Sociaal

De Sociale Index is voor de wijken in Noord gedaald, maar ze blijven in de categorie kwetsbaar. De wijk Oud Crooswijk is gedaald tot probleemwijk. Door de crisis is een armoedeval te zien, er is meer werkloosheid en er zijn meer multiprobleemgezinnen.

Resultaten

Crooswijk

In Crooswijk zijn de afgelopen jaren vierhonderd woningen gerenoveerd, waardoor bewoners een prettiger leefklimaat ervaren.

Een goed voorbeeld van een Crooswijk initiatief werd zichtbaar na sluiting van een clubhuis door de deelgemeente. Inmiddels is een groep bewoners bezig om dit clubhuis op eigen kracht draaiende te houden en te exploiteren.

Kloosterbuurt

Het Klooster, het wijkgebouw midden in het meest kwetsbare deel van het Oude Noorden, is omgevormd tot een toegankelijke voorziening voor de buurt. In de Kloosterbuurt zelf is de aanpak van de buitenruimte als katalysator gebruikt voor het mobiliseren, activeren en betrekken van bewoners. In het Oude Noorden organiseren

bewoners zich meer, zijn betrokken en komen meer op voor hun belangen. De kinderen gedragen zich beter op straat.

Meer groen

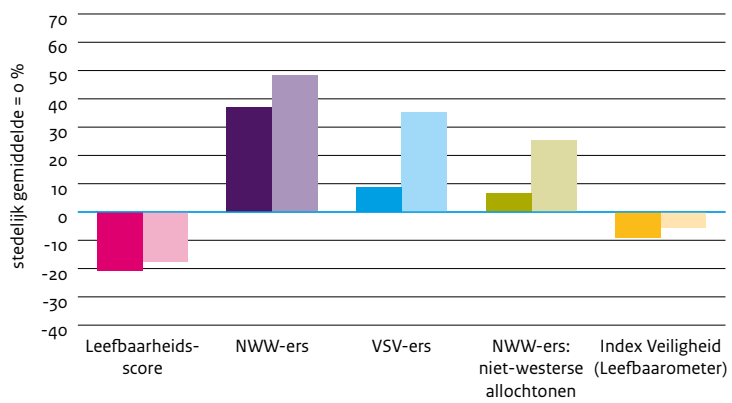
In de Provenierswijk (Pieter de Raadtstraat) is door de woningbouwcorporatie, deelgemeente en bewoners een binnentuin ingericht en opengesteld. De opknappbeurt heeft naast verbetering van de woonomgeving (meer groen, speelruimte) ook een meerwaarde gehad voor het bereiken van de bewoners, waarbij ook cursussen zijn gegeven die het samenleven in de wijk verbeterd hebben.

TOS

Het project Thuis op Straat (TOS) in de Provenierswijk heeft ruim vierhonderd sport- en spelactiviteiten verzorgd voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Tijdens naschoolse uren, in de avonden en in het weekend zorgt het project ervoor dat kinderen niet over straat gaan zwerven. Ook kennen de professionals de kinderen en kunnen zij snel handelen bij problemen.

ROTTERDAM NOORD

Rotterdam

Oud Zuid

Oud Zuid kent een hoge bebouwingsdichtheid met weinig groen en veel vooroorlogse woningen. In sommige wijken is bijna alleen particulier bezit, met veel verhuur (huisjesmelkers). Er is veel armoede, werkloosheid en schooluitval en veel bewoners kampen met gezondheidsproblemen. Oud Zuid bestaat uit de volgende wijken: Bloemhof, Hillesluis, Katendrecht, Afrikaanderwijk, Tarwewijk, Oud-Charlois en Carnisse.

Aanpak

De aanpak richt zich op het behouden van de groep van de sociale stijgers. In de wijken die liggen in deelgemeente Feijenoord wordt extra aandacht besteed aan wijk economie en werk en inkomen van de wijkbewoners, onder meer door het instellen van een Wijkwerkcentrum en het organiseren van ondernemersweken. In de wijken die in deelgemeente Charlois liggen, is veel aandacht voor de fysieke aanpak (particuliere woningvoorraad) en jongerenproblematiek.

Veiligheid

Qua veiligheid zijn twee van de wijken in Oud Zuid een categorie omhoog gegaan: Afrikaanderwijk is van bedreigde naar aandachtswijk gegaan en Tarwewijk van probleem- naar bedreigde wijk. De overige wijken zijn gelijk gebleven. Streven is dit voor de komende jaren vast te houden en te verbeteren, zeker voor die wijken die nog bedreigd of probleemwijk zijn.

Sociaal

De score op de Sociale Index is minder positief: Oud Zuid scoort gemiddeld onder de 5 en is daarmee probleemwijk. De projecten die in het kader van de wijkenaanpak zijn gestart waren succesvol, maar dit komt nog onvoldoende terug in de resultaten. Een verklaring hiervoor is de hotelfunctie van Oud Zuid: de wijk kent veel mensen op wie het beleid een positief effect heeft en die stijgen op de sociale ladder en dan wegtrekken. Zij maken dan plaats voor nieuwe, minder kansrijke groepen.

Resultaten

Buitenruimte

Sport- en speelplekken zijn heringericht, bijvoorbeeld het Tweebosplein, het Raemon Sluiterveld en Zwijsendrechtseplein. Hierdoor is de uitstraling van de wijk verbeterd en de sociale samenhang vergroot. Kinderen kunnen beter spelen en er is 'praatruimte' voor volwassenen gekomen.

Jongeren lossen het op (JOLO)

Om overlastsituaties aan te pakken is jongerenbuurtbemiddeling JOLO ingezet, waarbij jongeren bemiddelen bij overlast- of conflictsituaties. Dit is een variant op de gewone buurtbemiddeling. Deze werkwijze stimuleert de maatschappelijke participatie onder jongeren.

Participatie

Samen met Creatief Beheer (een wijkontwikkelingsbureau) is een participatieproject gestart waarbij bewoners en de deelgemeente het Oleanderplein hebben ingericht

en het beheer van het plein op zich hebben genomen. Daarnaast zijn bewoners gefaciliteerd in het opstarten van laagdrempelige projecten zoals de Theeschenkerij.

Kunst

Kunst levert een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van wijken. Het project Hoedje van Papier heeft kinderen gestimuleerd om de eigen leefomgeving te verbeteren aan de hand van kunstzinnige projecten, bijvoorbeeld een fotofestival.

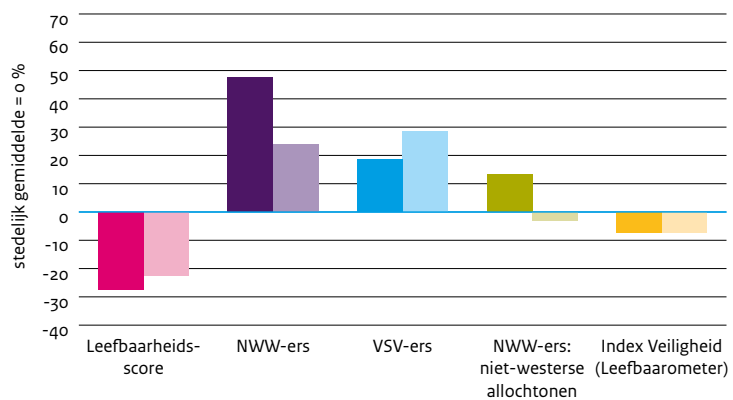
Deskundigheidsbevordering

Ook is extra ingezet rondom huiselijk geweld met meer formatieplaatsen en deskundigheidsbevordering. Er is geïnvesteerd in 'outreaching' opvoedingsondersteuning en er wordt ingezet op de aanpak van perinatale sterfte.

Sport

De bewoners van Oud Zuid sporten en bewegen weinig. Daarom is een sportevenement georganiseerd met demonstraties en uitprobeermogelijkheden. De scholen deden ook mee en er bestaat nu de mogelijkheid om buiten te fitnessen op gratis sporttoestellen in het park.

OUD ZUID (ROTTERDAM)

Rotterdam

Overschie

Overschie ligt in het noorden van Rotterdam, tussen de A13 en de A20. Het aantal inwoners dat ouder is dan 65 jaar ligt net iets hoger dan het stedelijk gemiddelde, het aantal inwoners jonger dan 20 jaar er net iets onder. Bij de start van de wijkenaanpak werd geconstateerd dat Overschie zich – door een eenzijdige woningvoorraad – vooral kenmerkt door mensen met een laag inkomen, een laag opleidingsniveau, een lage arbeidsparticipatie en weinig economisch perspectief. Daarnaast wordt Overschie gekenmerkt door de milieubelasting van Rotterdam The Hague Airport en de omliggende snelwegen.

Aanpak

Bij de aanpak in Overschie ligt de nadruk op de eenzijdige woningvoorraad, sociale activering en vergroting van de arbeidsparticipatie, in onderlinge samenhang. Alle betrokken partners zijn de afgelopen jaren tot integraal gebiedsmanagement gekomen, wat zich heeft vertaald in een gebiedsvisie Overschie 2010-2014 en een bijbehorende uitvoeringsprogramma, dat 50 concrete projecten bevat. Van bijzonder belang in de aanpak is de goede samenwerking met de grootste woningcorporatie, waarmee integrale gebiedsafspraken gemaakt zijn.

Veiligheid en sociaal

De Veiligheidsindex is in Overschie gelijk gebleven op 7,7 (categorie veilige wijk). De Sociale Index is voor Overschie licht gedaald van 5,5 naar 5,3 (kwetsbaar).

Resultaten

Door de aanpak van de afgelopen jaren, waarbij is ingezet op school en werk, zijn de Overschiese werkloosheids- en schooluitvalcijfers in 2012 dichterbij het Rotterdams gemiddelde gegaan. Door de gezondheidsaanpak is er ook vooruitgang geboekt op het gebied van een gezonde levensstijl en recreatiemogelijkheden voor de jeugd.

Flex

Overschie heeft een beperkt netwerk van openbaar vervoer. Er rijden alleen bussen met verschillende dienstregelingen. Daarnaast zijn de bushaltes niet altijd voor iedereen makkelijk te bereiken, bijvoorbeeld vanwege de afstand. Als reactie hierop heeft deelgemeente Overschie het zogenoemde 'flexvervoer' in het leven geroepen. Inwoners kunnen binnen Overschie gratis vervoerd worden van punt A naar B door middel van elektrische tuktuks. Het is schoon vervoer dat voor de bewoners gratis is. Bovendien krijgen werkzoekenden de mogelijkheid om in het project als chauffeur te worden opgeleid en worden ze waar mogelijk aan een baan geholpen.

Dalton Talent Campus

Midden in de wijk realiseert Overschie een geheel nieuwe voorziening waarin sport, cultuur en kinderopvang onder één dak gebracht worden en gecombineerd worden met een nieuwe school voor Daltononderwijs. Deze voorziening biedt goede en efficiënte faciliteiten voor sportonderwijs en talentontwikkeling.

Overschie Sport Gratis

In het project Overschie Sport Gratis betaalt de deelgemeente de contributie voor een sportvereniging. Zo krijgt elk kind de kans om een 'sportieve loopbaan' te starten. Daarnaast verrichten de ouders van de kinderen hand- en spandiensten voor de vereniging en helpen zij bij het organiseren van activiteiten. Het percentage jongeren dat is gaan sporten is gestegen en er zijn minder hangjongeren. Verder leert het jongeren om sociale contacten te onderhouden en op een effectieve manier te communiceren. Ook bevordert het de integratie omdat het project met jongeren van diverse achtergronden te maken heeft.

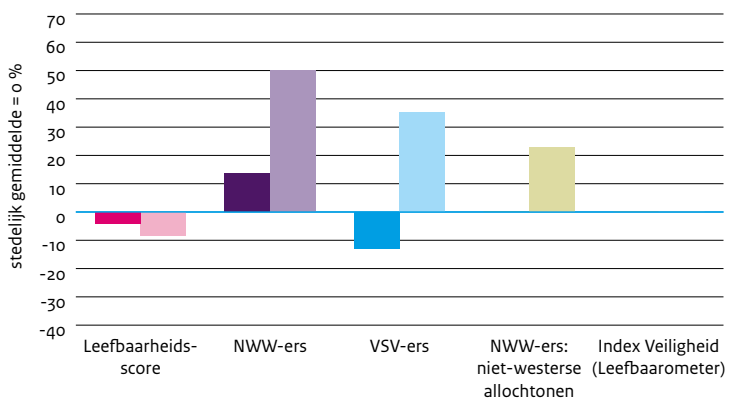
Fysieke aanpak

- De verlaging van het tekort aan koopwoningen en de transformatie van de eenzijdige woningvoorraad worden langs drie sporen gerealiseerd:
  - renovatie van een deel van de verouderde woningvoorraad van sociale portiekwoningen;
  - vervanging van een deel van de sociale portiekwoningen via sloop/nieuwbouw door een mix van grondgebonden woningen;
  - toevoeging van grondgebonden woningen voor gezinnen in de duurdere huur- en koopsector.

Twee projecten zijn inmiddels opgeleverd, het derde project start in 2013 en het vierde start in 2014.

OVERSCHIE (ROTTERDAM)

Rotterdam

Vreewijk

Vreewijk, een wijk met bijna 13.000 inwoners, is voor een groot deel opgezet als tuindorp. Er wonen voornamelijk autochtone Nederlanders met een sterke binding met de wijk. Een groot deel (22 procent) van de bewoners is ouder dan 65 jaar en de meerderheid van de woningen (84 procent) is sociale huur. Er zijn veel schoolverlaters zonder startkwalificatie, maar het aandeel personen met werk is ongeveer gelijk aan het gemiddelde voor de aandachtswijken.

Aanpak

Aandachtspunten in de aanpak zijn de sociale cohesie, de leefbaarheid (inclusief behoud voorzieningen) en de woningvoorraad. Ook wordt ingezet op (wijk)economie. In een samenwerking van bewoners en woningcorporatie Havensteder is een economische visie opgesteld. Dit document geeft een heldere visie op de detailhandel en dienstverlening in Vreewijk. Ook is een masterplan buitenruimte opgesteld om de kwaliteit van de buitenruimte op niveau te houden, wat de leefbaarheid ten goede komt.

Veiligheid

De Veiligheidsindex voor Vreewijk is licht gedaald, maar de wijk bevindt zich nog steeds in de één-na-hoogste categorie (aandachtswijk).

Sociaal

De Sociale Index is gedaald van 5,8 naar 5,2 (categorie kwetsbare wijk). Met name de score op inkomen is zeer zwak. Hierop wordt onder meer ingezet door meer aandacht voor (wijk)economie.

Resultaten

't Slag

Op het fysieke vlak is geïnvesteerd door het project 't Slag. Dit is een multifunctionele accommodatie waarin eerstelijnszorgvoorzieningen zijn gehuisvest. Daarnaast is het een onderkomen voor Vraagwijzer, bibliotheek en kinderopvang.

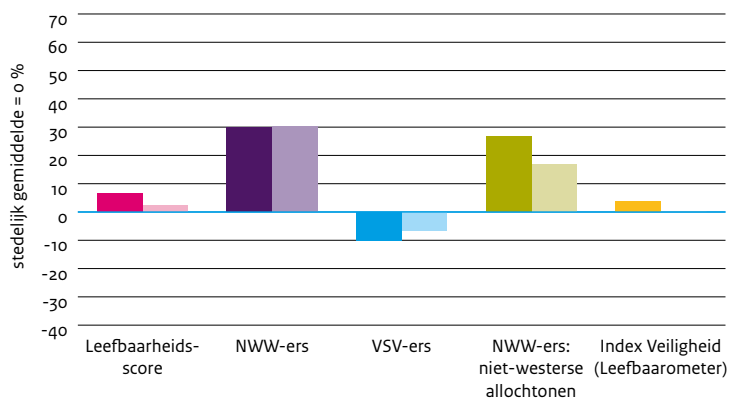
Renovatie Tuindorp Vreewijk

Eind 2011 is een belangrijke stap gezet voor de renovatie van Tuindorp Vreewijk, namelijk vaststelling van het Verbeterprogramma. Vanwege het cultuurhistorisch belang is het gebied begin 2012 officieel aangewezen als 'Beschermd Stads- en Dorpsgezicht' en kregen ruim tweehonderd woningen de status van Rijksmonument. Mede daardoor is financiering van de renovatie mogelijk geworden. Gelet op het belang van de relatie tussen bewoners en de corporatie wordt vanuit het Rijk (financiële) ondersteuning geboden bij participatie en betrokkenheid van de bewoners. Er worden nieuwe werkvormen ontwikkeld om bewoners mee te laten denken én mee te laten doen. De kennis die hiermee wordt opgedaan zal in een later stadium met andere corporaties en gemeenten worden gedeeld.

VREEWIJK (ROTTERDAM)

Rotterdam

West

De wijken in West verschillen erg van karakter. Het Oude Westen (gelegen in het centrum) heeft een divers en levendig winkelbestand en heeft als meest dominante problemen overlastgevende jongeren en veiligheid. De problematiek in de overige wijken (gelegen in Delfshaven) is complex en divers. Hier is het gemeenschappelijk thema veel zware problemen bij gezinnen: gedragsproblemen van jongeren, gebroken gezinnen, schulden, verslaving of criminaliteit. Een ander aandachtspunt is de buitenruimte: er is te weinig levendigheid en groen.

Aanpak

In Delfshaven spitst de aanpak zich toe op de jongeren. Daarbij gaat het onder meer over het wegnemen van taalachterstanden, het verminderen van schooluitval (bijvoorbeeld door het aanbieden van beroepsoriëntatiecursussen) en het verbeteren van de arbeidshouding. Ook op fysiek terrein worden acties ondernomen met als doelen een andere ruimtelijke inrichting van de wijk en menging van bevolkingsgroepen. In Het Oude Westen (HOW) is gekozen voor een aanpak zowel op fysiek als sociaal gebied en veiligheidsdomein, in combinatie met gebiedsmarketing.

Veiligheid

De Veiligheidsindex is in de wijken in Delfshaven gemiddeld genomen gedaald. Drie van de zes wijken zijn aandachtswijken, eerst waren dit er vier. De overige drie wijken zijn bedreigd (dit waren er twee). De Veiligheidsindex is in de wijken in Het Oude Westen fors gestegen: van 4,1 (probleemwijk) naar 5,9 (aandachtswijk). Dit komt door een intensieve aanpak van politie, gemeente, deelgemeente en corporatie. De aanpak wordt op hetzelfde niveau doorgezet om de veiligheid te waarborgen en op niveau te houden.

Sociaal

De Sociale Index is gedaald: er waren zes kwetsbare wijken in Delfshaven, nu zijn er drie kwetsbare en drie probleemwijken. In HOW is de index eveneens gedaald, van 5,3 naar 5 (beide categorie kwetsbaar).

Resultaten

De bewonersbetrokkenheid in West is gegroeid, mede door extra middelen vanuit het Rijk. Wat met name een succes is, is dat de mensen met midden- en hoge inkomens die aan de randen van de wijk wonen veel initiatieven hebben genomen en hierbij lager- of niet-opgeleide bevolking van elders in de wijk hebben betrokken. In HOW is in de fysieke aanpak bereikt dat een tiental tuinen, twee straten en één blok opgeknapt zijn. Hierbij heeft de inzet van de corporatie een belangrijke rol gespeeld.

Projecten

Jongerenfoyer Delfshaven

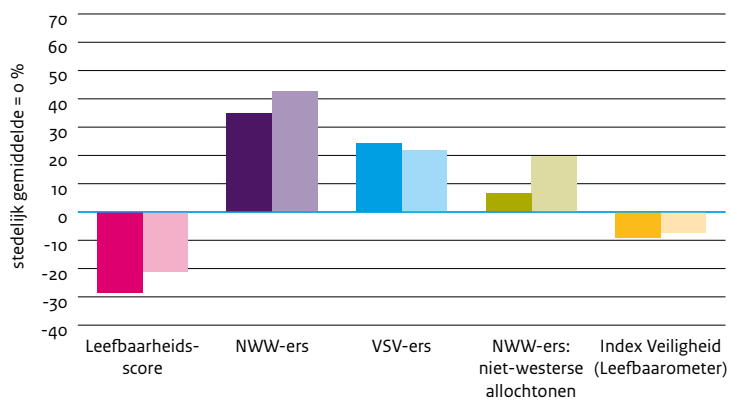
In de jongerenfoyer krijgen jongeren intensieve begeleiding zodat ze een startkwalificatie behalen of een baan vinden. Op meerdere manieren worden ze gestimuleerd om ondernemer te worden. Dat gebeurt onder meer door deelname aan het project De Fabriek, waarbij een vervallen fabriekspand wordt omgebouwd tot bedrijfsverzamelgebouw voor starters en creatieve ondernemers.

Uit de bijstand

Sommige gezinnen in HOW hebben al ruim dertig jaar een bijstandsuitkering. Met een integrale aanpak, gecoördineerd door de sociale dienst, wordt geprobeerd per gezin een oplossing op maat te vinden. De meeste gezinnen reageren positief op deze aanpak. Het totale plaatje wordt in kaart gebracht: schulden, het voorkomen van huissuitzettingen, werkloosheid, spijbelgedrag en huurachterstanden. Er worden veertig gezinnen per jaar geholpen.

ROTTERDAM WEST

Rotterdam

Zuidelijke Tuinsteden

In de twee wijken Zuidwijk en Pendrecht wonen zo'n 23.500 inwoners. De wijken zijn naorlogs en kennen veel jongeren (voornamelijk allochtoon) en ouderen (voornamelijk autochtoon). Dat veroorzaakt spanningen op sociaal gebied en heeft een negatief effect op het veiligheidsgevoel.

Aanpak

In Pendrecht ligt de eerste prioriteit op het verbeteren van de positie van bewoners. Prioriteit twee en drie zijn het verbeteren van de woonomgeving en het aantrekkelijker maken van de wijk. Pendrecht is daarmee al een heel eind gevorderd. In Zuidwijk gaat de herstructurering door met de bouw van nieuwe eengezinswoningen, koop- en huurappartementen. Daarnaast wordt een groot gedeelte van de buitenruimte vernieuwd of aangepast en wordt geïnvesteerd in de winkelveorzieningen. De bewoners voelen zich nauw betrokken bij de wijk en pakken, samen met deelgemeente Charlois en betrokken instanties, vele initiatieven op.

Veiligheid en sociaal

Met de veiligheid in de Zuidelijke Tuinsteden gaat het goed: Zuidwijk scoort gelijk op de Veiligheidsindex (score 7) en Pendrecht is gestegen van 5,4 naar 6,1. Op de Sociale Index daarentegen is de score van de Zuidelijke Tuinsteden gedaald: Zuidwijk van 5,1 naar 4,7 en Pendrecht van 5,8 naar 5,2. In beide wijken komt dit vooral door zeer zwakke scores voor de thema's gezondheid en inkomen.

Resultaten Schoolstages

Met medefinanciering van de Rabobank is het bureau Jinc actief. Dit bureau bemiddelt tussen scholen en bedrijfsleven en zorgt voor kortdurende stages en sollicitatietrainingen in het voortgezet onderwijs.

Watch Out

Dit project combineert de opleiding tot beveiliging met werken in de praktijk, waarbij de leerlingen in ploegen en onder begeleiding leren surveilleren. Een corporatie betaalt de inzet in de gebieden waar zij veel bezit hebben, voor surveillance van met name gemeenschappelijke tuinen en de gebieden rondom flats.

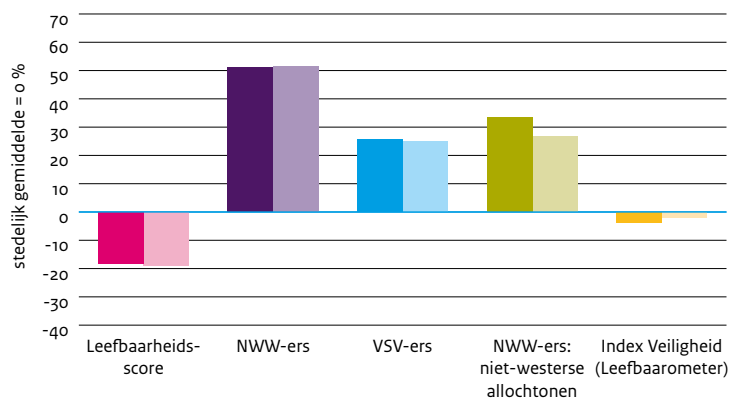
Voorscholen

Peuters kunnen twee extra dagdelen terecht op de peuterspeelzaal om spelenderwijs te werken aan met name hun taalontwikkeling. Daarmee worden in heel Charlois (de deelgemeente waar de Zuidelijke Tuinsteden onder vallen) ruim zeshonderd kinderen bereikt.

Servicepunten

Aanvullend op de reguliere Wmo-inzet zijn middelen uit de wijkenaanpak benut om ook in de Zuidelijke Tuinsteden een vraagwijzerloketten in stand te houden: Servicepunt Charlois Zuid. Hier worden alle soorten hulpvragen ingenomen en doorbemiddeld naar de instelling die het oplost. Belangrijk hierbij is dat alle vragen door betrokken hulpverleners worden doorgenomen ('warme overdracht').

ZUIDELIJKE TUINSTEDEN (ROTTERDAM)

In 2008 is de wijkaanpak in het Schiedamse Nieuwland van start gegaan. De basis hiervan ligt in het charter met het Rijk en de afspraken met Woonplus. In 2012 is bij de bewoners het besef gegroeid dat de wijk beter is geworden. De wijk ligt er door de aanpak op fysiek gebied goed bij. Wel is er nog veel te doen, vooral op sociaal gebied.

Verbetering

In 2006 vertoonden nog zeven van de acht buurten een (forse) achterstand in sociaal-economisch opzicht. In 2010 waren dit nog slechts drie buurten. De ervaring is dat buurten waarin fysieke ingrepen hebben plaatsgevonden, sneller vooruitgaan. Er is gebouwd bij de Joop den Uyllaan en omgeving, de Nieuwe Tuinen, Over 't Water. Het project Kwartet, 68 eengezinswoningen bij metrostation Parkweg, is in aanbouw.

Schoner en veiliger

Nieuwland is schoner geworden, mede dankzij de inzet van het project 'Groene Brigade' (op basis van participatiebanen) en door het plaatsen van ondergrondse containers. Ook op het gebied van integrale veiligheid is vooruitgang geboekt. Het aantal aangiftes van geweld en vernieling is gedaald. Het aantal woninginbraken, dat tot 2010 afnam, is helaas weer wat toegenomen. Het rapportcijfer voor veiligheid in Nieuwland is in 2011 gestegen naar een 6. Daarmee is de wijk van 'bedreigde wijk' een 'aandachtswijk' geworden.

Betere winkelstraten

De uitstraling van de Mgr. Nolenslaan en de Parkweg, twee belangrijke winkelstraten, is door herstructurering verbeterd. Ook is er een Keurmerk Veilig Ondernemen en de winkelstraatmanager ondersteunt ondernemers en zzp'ers waar mogelijk. Ondernemers hebben samen met de gemeente een plan van aanpak opgesteld om de winkelstraten ook in de toekomst aantrekkelijk te houden. Daarbij wordt gewerkt vanuit een gedeelde visie. In mei 2012 is een cursus voor beginnende ondernemers van start gegaan. Leerlingen uit het voortgezet onderwijs kunnen door stages in de wijk hun eerste werkervaring opdoen.

Actieve bewoners

Het succes van de verbetering zit vooral in het enthousiasme en verantwoordelijkheidsgevoel van bewoners en professionals om hun wijk te verbeteren. Het doorzetten van het beleid gedurende een lange periode werpt nu zijn vruchten af. De wijk heeft veel actieve netwerken en groepen bewoners die ieder op hun eigen manier een bijdrage leveren aan de wijk. Op de jaarlijkse WAP-avond komen bewoners bij elkaar om met elkaar de prioriteiten van de komende periode te bespreken. Zo is het thema Gezondheid aan het programma toegevoegd.

Met het ministerie worden afspraken gemaakt om een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) te maken op twee belangrijke thema's van het programma: gezondheid en wijk economie.

U
e
r
e
i
r
s

Schiedam

Nieuwland

Het Wijkactieprogramma bevat veertig projecten en activiteiten die een bijdrage leveren aan het verbeteren van het woon-, leef-, werk- en leerklimaat van de wijk. Het streven is dat de projecten elkaar versterken en waar mogelijk ook samenwerken. Bijvoorbeeld het opbouwwerk dat nauw samenwerkt met het achter-de-voordeurproject Samen Buurten. Bewoners die bij dit project aangaven actief te willen worden, kregen vervolgens ondersteuning bij hun activiteiten

Jongeren

Jongeren die voorheen overlast veroorzaakten, zijn nu actief in het project Opboksen. In de sportschool kunnen zij op een gezonde manier hun energie kwijt. De Brassband die als project is gestart, is nu een onderdeel van het Antillianenberaad EPAH. In de loop van 2011 bleek dat er voor meiden in de leeftijdsgroep van 16 tot 21 jaar geen activiteiten waren, terwijl zij dit wel graag wilden. Daarom is de JOUD Club van start gegaan, waarbij zij leuke en zinvolle activiteiten doen met senioren. Voor de jonge vrouwen vormt dit tegelijk een oriëntatie op een sociaal-cultureel of verzorgend beroep. Het project is inmiddels zelfstandig.

Jongeren en de mogelijke overlast die zij kunnen veroorzaken blijft een aandachtspunt in het WAP. Dit jaar is fors ingezet op het verminderen van overlast bij het metrostation Parkweg en dit is succesvol geweest. Het is er weer rustig en bewoners hebben weer het gevoel dat zij er rustig en veilig kunnen lopen.

Rol voor bewoners

Bewoners hebben aangegeven dat zij een prominentere rol willen spelen in de wijk. Daarom is er binnen het programma voor de jaren 2012-2017 veel ruimte voor eigen initiatieven. In de wijk ontstaat door de sloop van een wooncomplex tijdelijk een 'lege plek'. Voordat nieuwe woningen op deze plek worden gebouwd, kunnen bewoners de plek invullen en activiteiten organiseren waar de buurt behoefte aan heeft. Bijvoorbeeld op het gebied van sport en spel, kinderen en jeugd, cultuur in de buitenruimte en stadstuinjes. De bewoners moeten zelf met plannen komen, de gemeente kan hen ondersteunen.

Vervolg

De corporatie Woonplus en de gemeente Schiedam trekken gezamenlijk op in het wijkactieprogramma. In 2013 werken zij op basis van de nieuwe prioriteiten voor de periode tot en met 2017 met een gezamenlijk uitvoeringsprogramma.

Jaarlijks bespreken zij de prioriteiten met bewoners en professionals. Hoewel beide organisaties moeten bezuinigen, hebben de bestuurders uitgesproken de doelstellingen van het WAP Nieuwland te blijven nastreven. De wijk heeft er daarom vertrouwen in dat de verbetering de komende jaren zal doorzetten.

Resultaten uitgelicht

Samen Buurten: in 2011 zijn 350 huishoudens aangeschreven, met 64% van de bewoners is gesproken en 47% heeft een interview gegeven. Dit leidde bij 30% van de bewoners tot een hulpvraag, 15% wil een activiteit in de wijk gaan doen. Op de jaarlijkse WAP-Nieuwland waar over de prioriteiten in 2012 gesproken is, waren 150 bewoners aanwezig. Na vier WAP-avonden neemt het aantal deelnemers nog steeds toe.

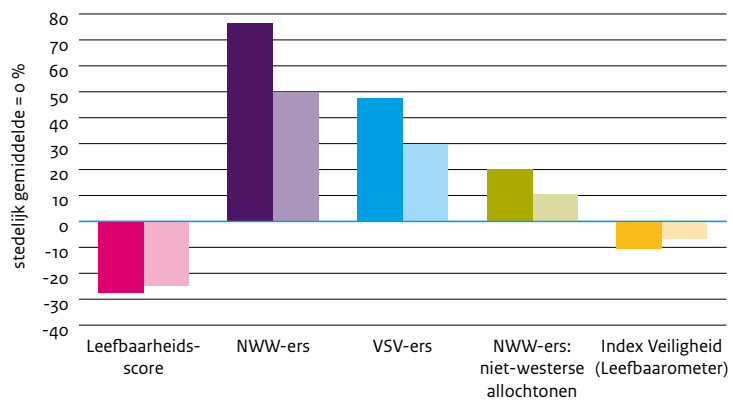
De leegstand in de twee grote winkelstraten is nihil, detailhandelaren ondernemen graag in Nieuwland.

Alle winkeliers van de Nolenslaan doen mee aan het Keurmerk Veilig Ondernemen. Zij hebben onder meer zelf een bijdrage geleverd aan het veiliger maken van hun winkels door het plaatsen van DNA-spray.

NIEUWLAND (SCHIEDAM)

Bij de start van de aanpak in 2008 werd al vastgesteld dat een lange adem nodig is voor duurzame verbeteringen in de Utrechtse krachtwijken Kanaleneiland, Overvecht, Ondiep, Zuilen-Oost en Hoograven. Daarom werd in Utrecht een aanpak van tien jaar afgesproken, van 2008 tot en met 2017. Bij de aanpak wordt nauw samengewerkt tussen gemeente, corporaties, bewoners en andere partners in de wijken.

Verbeteringen

Met de aanpak in de wijken worden maatregelen en projecten uitgevoerd die wonen, werken, leren, veiligheid en gezondheid duurzaam moeten verbeteren. In alle wijken zijn er zichtbare verbeteringen in de woonomgeving. Bijvoorbeeld de herinrichting van gebieden, straten en speelplekken, verfraaiing met kunst en aangescherpte aanpak van vervuiling in portieken en de oplevering van nieuwbouw zoals de Geuzenveste in Zuilen-Oost. Verbeteringen op sociaal terrein zijn vooral zichtbaar op projectniveau: zo worden met de activeringsteams steeds meer mensen bereikt, is in de meeste wijken een groeiend aantal actieve bewoners en is de ouderbetrokkenheid in veel wijken vergroot. Vooral de fysieke maatregelen (herstructurering, openbare ruimte, veiligheid) dragen bij aan het gevoel dat er wordt geïnvesteerd in de wijk.

Kwetsbaar

Uit de cijfers blijkt wel hoe kwetsbaar de ontwikkelingen zijn: een aantal ontwikkelingen die er in 2010 nog gunstig uitzagen, laten in 2011 een ander beeld zien. Zo zijn de ontwikkelingen op het terrein van veiligheid, ondanks dezelfde grote inzet, minder positief. Ook op het terrein van werk en wijk economie zijn op projectniveau succesvolle voorbeelden terwijl het aantal werkzoekenden en uitkeringsontvangers in bijna alle wijken toeneemt.

Bewonersparticipatie en communicatie

Bewoners zijn op allerlei manieren betrokken bij het wijkactieprogramma in hun wijk, bijvoorbeeld door wijk- en muurkranten, websites, persberichten, sociale media en wijkbijeenkomsten. In 2011 zijn in alle wijken bijeenkomsten georganiseerd waar met bewoners en professionals is gesproken over de bezuinigingen, de keuzes en de prioriteiten voor de wijkactieprogramma's 2012-2013. Utrecht blijft inzetten op burgerparticipatie. Daarbij wordt ernaar gestreefd dat initiatieven door bewoners worden uitgevoerd en niet worden overgenomen door professionals.

Wijkactieprogramma's 2012-2013

De aanpak in de krachtwijken is nu halverwege. Ondanks de positieve ontwikkelingen van afgelopen jaren moet er ook komende jaren nog veel gebeuren in de Utrechtse krachtwijken: de verschillen met andere delen van de stad zijn nog steeds groot, de problematiek is complex en ook het vasthouden van de bereikte resultaten vraagt om extra aandacht.

Al voor de zomer van 2011 is gestart met de voorbereidingen van de wijkactieprogramma's 2012-2013. In grote lijnen wordt hierbij prioriteit gegeven aan de brede aanpak, aanbrengen van focus binnen de verschillende thema's en borgen van projecten door ze deel te laten uitmaken van de 'reguliere' inzet in plaats van financiering uit extra budgetten. Dit is mede van belang omdat er voor de komende periode minder geld beschikbaar is.

Free

Utrecht

Kanaleneiland

De inzet van de afgelopen jaren werpt zijn vruchten af in Kanaleneiland. Verbeteringen in de sfeer van schoon, heel en veilig, de aanpak van de woonomgeving en de nieuwbouw in het centrumgebied hebben een gunstige invloed op de beleving. Dat vormt een goede basis om verder te gaan en te werken aan de gezamenlijke maatschappelijke agenda.

Wonen en woonomgeving

De herinrichting van de Amsterdam-Rijnkanaalzone is gereed. Bewonersinitiatieven leidden onder andere tot het opknappen van de speelgelegenheden. De herinrichting van openbare ruimte in Noord Midden is afgerond. De extra inzet van gemeente en corporaties op het schoonhouden van openbare en corporatieruimten in Kanaleneiland Noord leverde positieve resultaten op en de herontwikkeling in Kanaleneiland Noord is verder voorbereid. In Kanaleneiland Centrum is de eerste fase nieuwbouw (Portaal/Mitros) grotendeels opgeleverd en bewoond. In Kanaleneiland Zuid is gestart met de renovatie van corporatiefats en aanpak van de openbare ruimte. De nieuwbouw van het woonzorgcomplex en van 55+woningen in Transwijk (Bo-Ex) vordert gestaag.

Werk en economie

In het Jongeren Cultuurhuis is de toeleiding van jongeren naar werk en het jongerenloket uitgebreid met het Carrièreplein. De werkmakelaar zorgde voor een betere koppeling van vraag en aanbod en 'social

return' op wijkniveau. Mitros continueerde het samenwerkingsproject 'Talent voor zorg' waarbij jongeren huisvesting en begeleiding krijgen tijdens een opleiding in de zorg. Met cofinanciering uit het wijkactieprogramma is het modeatelier Kanaleneiland, Ma-Ke opgezet en heeft Mitros de ontwikkeling van bedrijfsverzamelgebouw de Pionier verder ter hand genomen.

Leren

De extra inzet op sociaal maatschappelijk werk op de basisscholen verliep conform plan, maar vergde een stevige inspanning van betrokken uitvoerders en scholen. De inzet op voortijdig schooluitval levert een dalende tendens op: in 2010 is het percentage ten opzichte van 2009 gedaald van 20,0% naar 14,8%. Met middelen uit het wijkactieprogramma worden bij (de nieuwbouw van) basisscholen vier ouderlokalen gerealiseerd. De Panda-, de Zeven Gaven- en de Lukasschool werkten samen met Doenja Dienstverlening en de gemeente het concept 'verlengde schooldag' uit in Hart van Noord. De doorstroom van leerlingen naar havo/vwo ontwikkelde zich in 2010 (26,9%) weer iets positiever ten opzicht van 2009 (23,9%).

Gezondheid

Veel maatregelen uit het wijkactieprogramma droegen bij aan integratie en gezondheid, zoals buurtgerichte gezondheidszorg en zorgoverleg op basisscholen. Voor sport en bewegen waren de realisatie van het tweede Cruiffcourt en de vernieuwing van de Krajceck Playground in Kanaleneiland Zuid

belangrijk. De extra inzet op gezondheid wordt in 2012 deels omgezet in reguliere activiteiten. Voor de komende periode ligt met het JOGG-project de focus op de vermindering van overgewicht onder jongeren.

Veiligheid

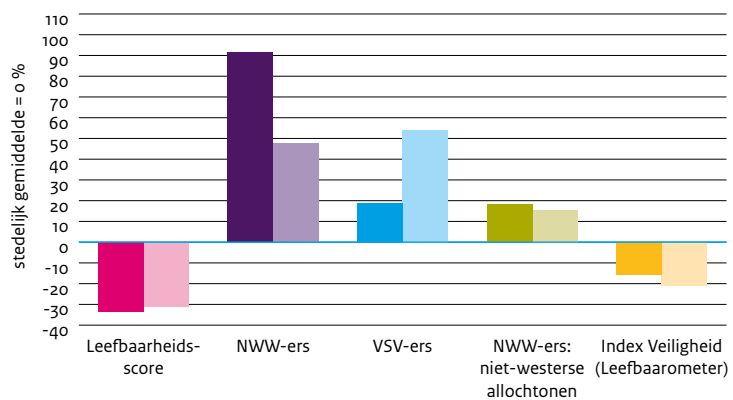
De inzet van straatcoaches en extra buurtbeheerders leverde een wezenlijke bijdrage aan de veiligheid en leefbaarheid in de wijk. De uitgevoerde maatregelen politiekeurmerk Veilig Wonen, de portiek-aanpakken en een aantal bewonersinitiatieven leverden een positieve bijdrage aan de veiligheidsbeleving. Daartegenover staat dat, net als op stedelijk niveau, het aantal woninginbraken en de ervaren jongerenoverlast – na een periode van daling – zijn toegenomen. In de komende periode wordt extra ingezet op de zogeheten 12-groep.

Communicatie en participatie

Met de inzet van verschillende communicatiemiddelen wordt gericht gewerkt aan imagoverbetering van de wijk. Het wijkactieprogramma richt zich ook op participatie van bewoners. In Kanaleneiland en Transwijk zijn veel bewoners en bewonersorganisaties actief en ook betrokken bij de opzet van het nieuwe wijkactieprogramma en de uitvoering ervan. De extra rijksbijdrage voor bewonersinitiatieven maakte veel mogelijk, evenals de reguliere leefbaarheidsbudgetten van gemeente en corporaties.

KANALENEILAND (UTRECHT)

Utrecht

Ondiep

In 2011 is hard gewerkt aan de uitvoering van het wijkactieprogramma. Belangrijk resultaat is dat de samenwerking, afstemming en de doorverwijzing tussen de partners in de wijk steeds beter verloopt, ook op operationeel niveau. Bij de aanpak gaat het om de sociaal-economische en fysieke wijkontwikkeling en veiligheid. Opgave voor de komende periode is, om met minder middelen de kern van de aanpak in stand te houden.

Jeugd en ouders

Binnen de Brede school is gestart met de uitvoering van het circuitmodel waarbij kinderen hun talenten kunnen ontwikkelen op het gebied van sport, cultuur en techniek. De realisatie van de eerste ouderlokalen heeft ouderbetrokkenheid een extra impuls gegeven. En scholen ervaren de extra inzet van het schoolmaatschappelijk werk als nodig en preventief, net als de oudercoach. In het Thorbeckepark krijgen atletiek, basketbal en voetbal extra aandacht. Veel kinderen deden weinig aan sport en beweging en stromen nu door naar een sportvereniging. Een deel van de ouders is als vrijwilliger actief. Ook de moeilijkste jeugd uit Ondiep wordt bereikt via de Veilige Vindplaats (VVP). Dit project is bedoeld om probleemjongeren een kans te geven door weer deel te nemen aan een opleiding, werk of dagbesteding. Vrijwilligers runnen voor de oudere doelgroep een jongerenhuiskamer. Andere goedlopende trajecten voor jeugd en ouders zijn 'Home Start', het Maatjesproject

(begeleiding tieners), de multiprobleemaanpak (begeleiding gezinnen), Meedoen op Straat en de jongerenbus.

Openbare ruimte

Samen met bewoners wordt verder gewerkt aan de uitvoering en herinrichting van de openbare ruimte volgens de uitgangspunten van GRoEndiep. De speelplek Kastanjestraat in Het Kleine Wijk en de herinrichting van alle straten van Het Witte Wijk zijn afgerond. De straten van het nieuwe Fruitkwartier zijn grotendeels gereed en met de nieuwe bewoners zijn inrichtingsplannen gemaakt. Voor het verbeteren van het onderhoudsniveau is een extra flexibele reinigungs- en herstelploeg ingezet. Ook de buurtbeheerder Ondiep en straatmanager Amsterdamsestraatweg dragen bij aan de aandacht voor het schoon, heel en veilig houden van de leefomgeving. Uit de wijkpeiling van de wijkraad bleek dat de Ondiepers beduidend meer tevreden zijn over de schoonheid van de straten dan in de andere deelwijken van Noordwest.

Goed burgerschap

In de tweede helft van 2011 is het activeringsteam op stoom gekomen. Veel wijkbewoners zijn bereikt en doorverwezen naar aanbod, waardoor de participatie toenam. Succesfactoren zijn het netwerk, de onderlinge samenwerking, het brede bereik en de laagdrempeligheid. Zo heeft De Vriendendienst, een gratis klussendienst/werkervaringsproject voor en door de buurt, honderden diensten verleend.

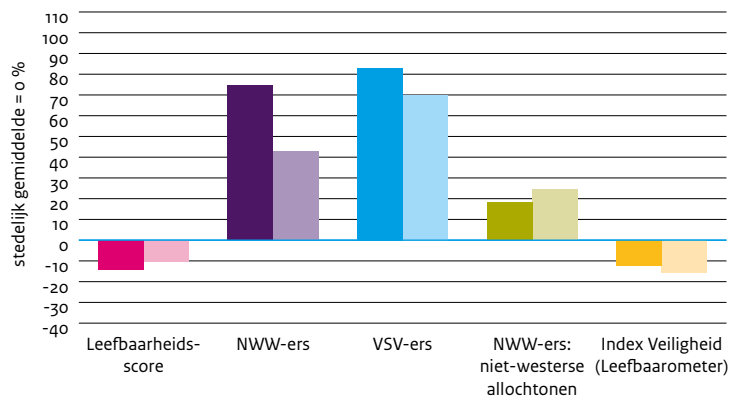
Fysieke investeringen

De fysieke vernieuwing in Ondiep gaat op grote schaal door. In het Fruitkwartier zijn de huur- en koopwoningen grotendeels opgeleverd en ten behoeve van de leefbaarheid/samenhang heeft Mitros samen met de bewoners bijeenkomsten georganiseerd. Met het achter-de-voordeurproject in de Fruitbuurt is 90 procent van de bewoners bereikt. Daarbij werden problemen aan de woning, op het terrein van gezondheid, financiële situatie en alcohol gesignaleerd en doorverwezen. In de Bomenbuurt is de casemanager met bezoeken gestart.

Communicatie en participatie

In Ondiep wordt op verschillende plekken en over verschillende onderwerpen met bewoners gecommuniceerd. Bijvoorbeeld over de voortgang van het wijkactieprogramma. En tijdens de jaarlijkse Wijkdag Ondiep konden mensen in gesprek met medewerkers van corporaties en gemeente. Bewoners blijven ook op de hoogte via 'Ondiep Exclusief', de muurkranten, de website en de digitale nieuwsbrief.

ONDIEP (UTRECHT)

Utrecht

Overvecht

De investeringen van het wijkactieprogramma 'Doe mee in Overvecht' hebben effect. Een derde van de bewoners was actief in de buurt, het aantal mensen met een negatieve toekomstverwachting is gedaald, minder bewoners voelen zich onveilig, er zijn minder woninginbraken en het aandeel leerlingen met een achterstandscore is gedaald. Toch is er nog veel te doen.

Jeugd en ouders

De samenhangende inzet op de drie leefwerelden van het kind - thuis, op school en op straat - is voortgezet. Er is een intensieve samenwerking tussen betrokken professionals ontstaan. In het kader van de Vreedzame Wijk werken alle basisscholen in de wijk op basis van eenzelfde pedagogische visie samen. Ook professionals op straat hanteren deze visie en betrekken kinderen uit groep 8 als mediator bij activiteiten. Er is een kwaliteitsslag gemaakt in het betrekken van ouders en er zijn modellen voor ouderbetrokkenheid ontwikkeld. Doel is het bevorderen van een veilig, positief sociaal klimaat, waarin participatie centraal staat als alternatief voor de straatcultuur.

Activeren van bewoners

Het activeringsteam heeft ruim driehonderd mensen gekoppeld aan het aanbod van activiteiten. Er zijn met vrijwillige docenten bijna tweehonderd cursisten getraind in de beginselen van computergebruik en ongeveer vijftig jongeren zijn aan een bijbaan geholpen. Voor zzp'ers zijn twee netwerkbij-

eenkomsten gehouden en heeft het CNV een werkruimte gecreëerd in het hoofdkantoor. Activiteiten gericht op gezondheidsbevordering bereikten ruim vierduizend bewoners. Door de inzet van een beweegmakelaar zijn meer mensen gaan bewegen. De succesvolle aanpak 'Gezond Gewicht' trok landelijke aandacht, evenals de samenwerking tussen de gemeente Utrecht en Agis in 'De Gezonde Wijk'. Deze leidde tot 4 % minder zorguitgaven op wijkniveau.

Leefbaarheid en veiligheid

In buurtflats vinden allerlei ontmoetingsactiviteiten van bewoners en afstemming door professionals plaats. Het hechte professionele netwerk is een aanwinst voor de wijk. De extra buurtbeheerders lossen veel kleine problemen direct op. Zij zijn aanspreekbaar, dragen bij aan de leefbaarheid en worden door bewoners zeer gewaardeerd. Het 'lik-op-stuk'-beleid leidt tot minder vervuiling in en rond portieken en het cameratoezicht vergroot het gevoel van veiligheid.

De Gagel en Spoorzone

In Doe Mee-centrum de Gagel zijn meer bewoners actief geworden. Met de herinrichting van straten tot speel- en wandelstraten in gebied de Gagel is een aanvang gemaakt. Ook is Mitros gestart met de voorbereiding van de renovatie van woningen aan de Klipspringer- en Kasaidreef. Portaal heeft het nieuwbouwproject Loevenhout opgeleverd. In de Spoorzone zijn autovrije paden heringericht. Leerlingen van de Wissel hebben voor Mitros honderden rookmelders

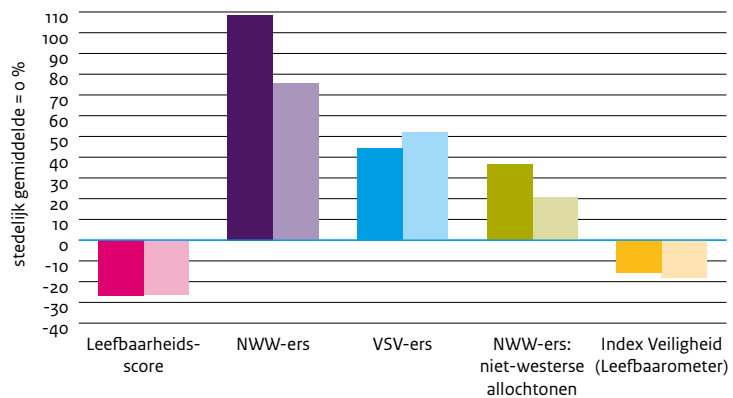
in woningen geïnstalleerd. De entree van station Overvecht is vernieuwd. De zogenaamde 'transferversneller', een glijbaan langs de trap naar het station, trok wereldwijd positieve media-aandacht. De fysieke vernieuwing wordt ook zichtbaar in het nieuwe Trajectumcollege en de nieuwbouw van het 'Mariakwartier'.

Communicatie en participatie

De door bewoners gevraagde positieve aandacht voor de wijk is er gekomen in de vorm van de gebiedspromotie 'Echt Overvecht'. Steeds meer partners sluiten zich hierbij aan. De webportal EchtOvervecht.nl trekt een behoorlijk aantal bezoekers (gemiddeld 725 unieke bezoekers per maand). Wat participatie betreft ligt de nadruk op meedoen in de samenleving. Onder andere via het activeringsteam, de wijkvoorlichters, computerwijk, activiteiten in buurtflats en de Doe Mee-centra wordt hier inhoud aan gegeven.

OVERVECHT (UTRECHT)

Utrecht

Zuilen-Oost

In Zuilen-Oost is de opgaande lijn een feit, vooral op het terrein van veiligheid. Maar de situatie blijft broos en bewoners hebben bij de opstelling van het nieuwe wijkactieprogramma dan ook gevraagd vooral op dit onderdeel niet ingrijpend te bezuinigen. De aanpak in de wijk richt zich vooral op jeugd en hun ouders, op leefbaarheid en veiligheid en op participatie en sociale cohesie.

Jeugd en ouders

Het relatief grote aanbod van jeugdactiviteiten lijkt een positieve invloed te hebben op het gedrag van tieners. Rondom het Zwanenvechtplein en Rokade blijft het onderwerp jeugd en veiligheid echter een probleem.

De cursus 'Opvoeden voor vaders' blijkt - geleid op de 178 deelnemers van Marokkaanse afkomst - nog steeds aan een behoefte te voldoen, net als de ondersteuning door een Marokkaanse oudercoach. Via 'Home Start' worden zes gezinnen door vrijwilligers ondersteund en in het kader van de multiprobleemaanpak van gezinnen werden veertien gezinnen begeleid. De training in het omgaan met hangjeugd heeft vooral positief effect gehad op de oudere hangjongeren.

Brede school

De Brede school maakt een goede ontwikkeling door. Er zijn ruim vijftig activiteiten uitgevoerd waardoor de kinderen hun talenten verder kunnen ontwikkelen, onder meer op het gebied van sport, cultuur, en

techniek. Er zijn ouderlokalen gerealiseerd en schoolmaatschappelijk werk voorziet in een behoefte. Daar waar nodig worden bewoners doorgeleid naar zorg of worden er signalen doorgegeven aan hulpverleners. De Brede school is uitgebreid met het concept 'Vreedzame Wijk'. Hierbij hanteren alle organisaties in de wijk die te maken hebben met kinderen in de basisschoolleeftijd, dezelfde pedagogische aanpak: kinderen op een positieve manier aanspreken op hun verantwoordelijkheden. Dit heeft een gunstige invloed.

Veiligheid en leefbaarheid

De subjectieve en objectieve veiligheid zijn de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd. De insteek was 'hard en sociaal' (cameratoezicht, straatcoaches, samenscholingsverbod en meer politie), maar ook toeleiding naar scholing, werk en activiteiten had effect. Via de groepsaanpak is gericht ingezet op criminele en overlastgevende jongeren. Per groep zijn plannen van aanpak gemaakt en in uitvoering gebracht. De aanpak moet echter intenser. Er wordt nu ingezet op het nemen van eigen verantwoordelijkheid en het activeren van de oudere jeugd. Jongeren die écht willen krijgen kansen, anderen worden harder aanpak. Door de buurtaanpakken, een bewonersdenktank en door Burgernet zijn veel meer bewoners betrokken bij de veiligheidsaanpak.

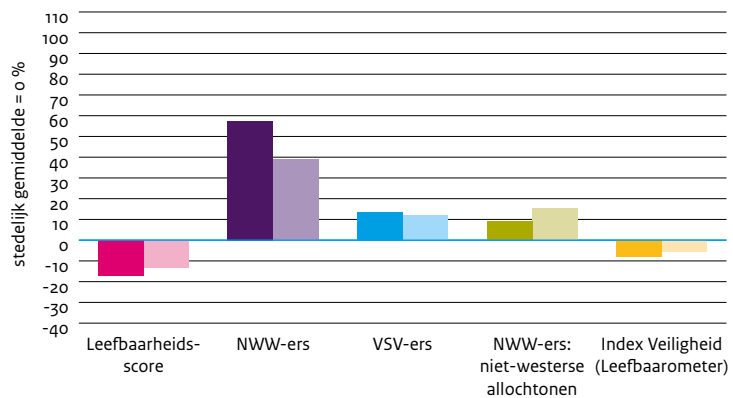
Participatie en sociale cohesie

Bewonersinitiatieven zijn toegenomen door huisbezoeken vanuit 'Buren voor Buren' en de stichting Tagmat. Met de bijeenkomsten 'Thuis bij.....' werden ruim 800 vrouwen bereikt. Mede door de vele vrijwilligers zijn voorzieningen als de buurtwoning Plein 11, de jongerenhuiskamer Geuzenwijk en 'U in de Wijk Zuilen' (televisie voor en door bewoners), goed benut. Er is gestart met een andere communicatievisie en -structuur, waarbij bewoners zelf over hun wijk communiceren via een virtueel platform.

Fysieke investeringen

De fysieke vernieuwing, getrokken door Mitros, omvat onder meer het nieuwbouwcomplex Geuzenveste (onder andere kleinschalig wonen voor dementerenden) en de renovatie en het energiezuinig maken van 144 eengezinswoningen aan het Vreelandhof. Door de stagnerende verkoop zijn geplande koopwoningen omgezet naar de vrije huursector, een succes. Portaal heeft 59 woningen aan het Niftarlakeplantsoen opgeleverd en de verkoop loopt goed.

ZUILEN OOST (UTRECHT)

De gemeente Zaanstad en de drie corporaties blijven de ambitie nastreven om de wijk Poelenburg te vernieuwen. Veranderingen in het Rijksbeleid, de bevindingen van de visitatiecommissie-Deetman 2010, beschikbare financiële middelen, nader onderzoek naar het profiel van de Poelenburger en de behoefte aan meer focus op de kernproblemen, hebben geleid tot een nieuw wijkuitvoeringsprogramma (2012-2015) met duidelijke projectdoelen.

Fysieke aanpak in voorbereiding

De fysieke aanpak is in voorbereiding. Inmiddels is de vernieuwing van de riolering en de herinrichting van de openbare ruimte gestart. De eerste fase - de herinrichting van de Zuidervaart en het aanleggen van vrij liggende fietspaden - is afgerond. In de periode tot 2018 volgt de rest van de wijk. De gemeente onderzoekt samen met een corporatie de mogelijkheden om de financiering voor een multifunctionele accommodatie (MFA) rond te krijgen en onderzoekt daarbij ook nieuwe varianten. In overleg met ondernemers en gemeente bereidt een corporatie de bouw van een nieuw winkelcentrum voor en de sloop/nieuwbouw van het ernaast gelegen blok woningen. De besluitvorming daarvan vindt in 2012 plaats.

De corporaties hebben bevestigd dat de geplande renovaties doorgaan. Samen met bewoners bekijkt een corporatie of de flat aan Straat Poelenburg/Jaspersstraat gerenoveerd of gesloopt/nieuwgebouwd zal worden. De renovatie van de Suringarflat wordt op dit moment gezamenlijk voorbereid door bewoners en corporatie.

Maatwerkafpraak: gezonde wijk en arbeidsparticipatie

Zaanstad heeft twee maatwerkafspraken met het Rijk gemaakt.

Allereerst neemt de gemeente (samen met het Rijk en andere gemeenten) deel aan het opstellen van een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) op het thema 'gezonde wijk'. Deze analyse maakt inzichtelijk wat de waarden en opbrengsten zijn van preventieactiviteiten op dit gebied. Dit is relevant voor het maken van beleidskeuzes en het ontwikkelen van beleid.

De analyse op het gebied van arbeidsparticipatie en re-integratie is opgezet om te monitoren welke effecten de diverse projecten op het terrein van arbeidsparticipatie hebben en of we de resultaten die er nu mee worden gehaald kunnen verbeteren.

Leefbaarheid

Gedurende de besluitvormingsperiode werken de gemeente en de corporaties samen aan de verbetering van de leefbaarheid door het inzetten van klussenbussen, leefbaarheidsambassadeurs, kunstprojecten en het intensiveren van huisbezoeken (schuldsanering).

TO RE ST RI RE RE NE

Zaanstad

Nieuw Poelenburg

De gemeente Zaanstad heeft een nieuw wijkuitvoeringsprogramma (2012-2015) opgesteld voor Poelenburg met meer focus op de kernproblemen. De hoofddoelstellingen van dit programma zijn:

- Verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid in de wijk, met speciale aandacht voor schoon, heel en veilig.
- Voortzetten van de vernieuwing van de openbare ruimte, woningen en voorzieningen.
- Kwetsbare gezinnen (gezinnen met veel problemen op het terrein van werk, schulden, opvoeding, (psychische) gezondheid) en jongeren ondersteunen bij het vinden van hun eigen kracht. Vergroten van de zelfredzaamheid van huishoudens met meervoudige problemen en verhogen van de deelname van bewoners aan de samenleving.
- Wijkgericht werken op het gebied van welzijn, zorg en ondersteuning (invoering van de woonservicewijk).

Veiligheid en leefbaarheid

De verbetering van leefbaarheid en veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van corporaties en gemeente. Corporaties hebben in een aantal complexen camera's opgehangen in semi openbare gedeelten zoals de entrees, trappen en liften. De camera's moeten vervuiling, vandalisme en criminaliteit terugdringen. De resultaten zijn goed: mensen richten minder snel vernielingen aan als er een camera hangt. Het aantal

ongewenste bezoekers lijkt bovendien afgenomen. Ook de vaste ploeg van onderhoudswerkers van de gemeente levert resultaten. De ploeg pakt kleine klussen op, zoals het snoeien van overhangende struiken, uitvoeren van klein bestratingwerk en opruimen van zwerfvuil. De corporaties hebben per complex een leefbaarheidsambassadeur ingezet. Zij zetten zich in voor een prettige leefomgeving in hun eigen buurt en ondersteunen de wijkbeheerders. Zo wordt gemakkelijk contact gemaakt met de bewoners en mensen worden eerder aangesproken.

Successen in Poelenburg

Gemeente en corporaties blijven zich inzetten voor een betere leefomgeving. Zij hebben een aantal initiatieven in de wijk ontwikkeld, waarbij goede resultaten zijn geboekt:

Resultaten Infohuis

In 2010 is midden in de wijk het Infohuis geopend. In het infohuis kunnen bewoners, ondernemers en professionals terecht met alle mogelijke vragen over hun wijk en worden ze zo nodig direct doorverwezen. Het Infohuis verzorgt daarnaast de informatievoorziening over de vernieuwing van de wijk. Een aantal loketten en spreekuren geeft specialistische hulp en informatie.

Sociaal steunpunt

Het sociaal steunpunt is in 2009 gestart en heeft vanwege het succes daarna een vervolg gekregen. Het project bevordert de

zelfredzaamheid en het probleemoplossend vermogen van bewoners door administratieve begeleiding en ondersteuning. Het is een soort 'Achter de Voordeur'-aanpak.

Veilig spelen in Poelenburg

Poelenburg won de eerste prijs van de ideeënwedstrijd van De Fietsersbond met het idee iets te doen met fietservaringen van kinderen in de wijk. Met het prijzengeld heeft de wijk een kindroute ontwikkeld waarlangs kinderen veilig naar school, sportclub of speelplek kunnen lopen of fietsen. In oktober 2011 zijn op de route twee nieuwe speelplekken met een geheel eigen uitstraling geopend. De ideeën daarvoor zijn van kinderen afkomstig. Bijvoorbeeld een natuurspeelplek met veel zand en houten toestellen, of een sportspeelplek met sporttoestellen.

Experiment gezonde wijk: bewegen op recept

Bij dit project krijgen bewoners die vaak op het spreekuur van de huisarts komen een recept om met een aanzienlijke korting te sporten in sportzaal of zwembad. In het Darwinpark zijn fitnessstoestellen en jeu de boules-banen aangelegd. Hier kunnen bewoners onder begeleiding sporten.

Zichtbare schakel

In het infohuis is samen met een thuiszorgorganisatie een spreekuur opgezet waarbij mensen hun suikergehalte en bloeddruk kunnen laten testen. Doel hiervan is de mensen op hun gezondheid te testen, met de mensen te praten en een vervolgspraak bij

de mensen thuis te maken. Zo komt er meer inzicht in wat zich achter de voordeur afspeelt.

Sleutelfiguren

Via een groep bewoners, de Sleutelfiguren, en via de klankbordgroep wordt met de bewoners samengewerkt. Via de sleutelfiguren wordt nieuwe informatie de wijk ingebracht. De klankbordgroep bestaat uit een tiental bewoners en is sinds 2011 actief in de wijk.

Klussenbus

Een speciale klussendienst voor de bewoners van de 'sloopflats. De klussenbus zorgt ervoor dat bewoners van deze flats individueel worden geholpen met de meest

voorkomende onderhoudsproblemen. De klussenbus gaat bij iedere huurder langs om samen te kijken wat er in de woning moet gebeuren.

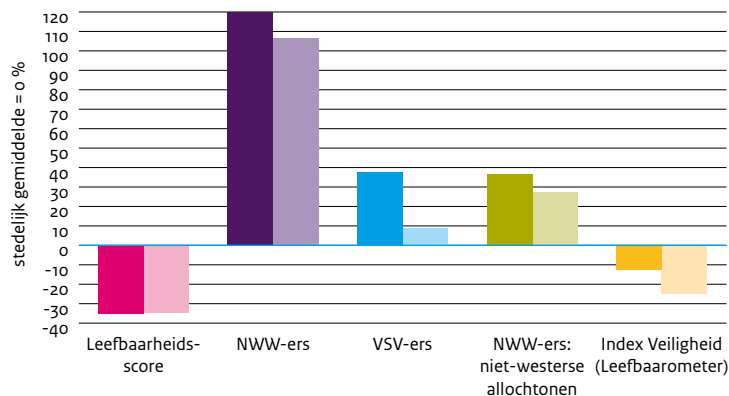
Leefbaarheidsambassadeurs

Leefbaarheidsambassadeurs zetten zich in voor een veilige en prettige woonomgeving. Zij zijn de ogen en oren van de buurt en ondersteunen de wijkbeheerder.

Bloemkorf

De herbouw van de afgebrande Bloemkorf is een opsteker voor de buurt. Dat is – na wat vertragingen – een signaal dat de vernieuwingsoperatie niet stopt. De bewoners zijn blij met de terugkeer van de supermarkt.

POELENBURG (ZAA NSTAD)

40+

WIJKEN
IN UITVOERING

2012

Ossenkoppelerhoek

Medio 2009 zijn de wijkbewoners, Wijkplatform Ossenkoppelerhoek, woningcorporaties Beter Wonen en St. Joseph en gemeente Almelo gestart met de uitvoering van het plan 'Ossenkoppelerhoek van Iedereen: Sociale stijging vanuit het perspectief van wijkbewoners 2009-2011'. Doel is dat Ossenkoppelerhoek een wijk blijft waar bewoners graag wonen en waar kinderen op een verantwoorde wijze opgroeien.

Thema's

Het plan bestaat uit vier hoofdthema's:

- wonen in een veilige omgeving;
- persoonlijke groei en ontwikkeling;
- opvoeden en opgroeien;
- oud worden in de wijk.

Elk thema is uitgewerkt in een programma van samenhangende projecten. Tijdens het opstellen van het plan is al geconstateerd dat voor het realiseren ervan langdurige aandacht en aanwezigheid in de wijk vereist is. 'Ossenkoppelerhoek van Iedereen' is een stimulans om dit proces te verrijken en extra kracht bij te zetten op de korte termijn. Dit is goed gelukt. Het plan liep tot eind 2011. Nu wordt er met de betrokken partners gewerkt aan het uitwerken van het vervolg hierop.

Doorgaan

De betrokken partners zijn van mening dat de geformuleerde doelstellingen ook de komende periode van kracht blijven. De ervaringen met de aanpak zijn dusdanig positief dat de partners hebben besloten de aanpak met eigen middelen voort te zetten, ondanks het feitelijk aflopen van de projectperiode en de aflopende subsidie vanuit het Rijk. De partners willen 2012 als overgangsjaar gebruiken om met de andere betrokkenen de wijkagenda voor 2012-2016 vast te stellen.

Effecten

De ervaringen laten zien dat de aanpak een bijdrage levert aan de volgende effecten:

- versterken van het evenwicht in de woningvoorraad;
- verbeteren van de sociale, maatschappelijke en arbeidsparticipatie van wijkbewoners;
- verbeteren van de leefbaarheid en veiligheidsbeleving;
- verbeteren van de sociale samenhang in de wijk;
- zo lang mogelijke zelfstandigheid van mensen met een functiebeperking of ouderdomskwaal.

Successen

Binnen alle vier de hoofdthema's zijn successen geboekt. De kracht van de aanpak zit in de integrale benadering op verschillende terreinen en de zichtbaarheid van de aanpak in de wijk. Allereerst zichtbaarheid op fysiek vlak met de realisatie van de Titus Brandsmahof en de Rombout Verhulstlaan en de 'bloeiende fietsen' die zijn neergezet op verschillende plaatsen in de wijk. Deze fietsen zijn voorzien van aansprekende teksten die zijn bedacht door wijkbewoners en worden onderhouden door bewoners vanuit het project maatschappelijke activering. Daarnaast is er zichtbaarheid op sociaal vlak met de inzet van Ossenkopjes en de Ossenkoppelerbus. Minder zichtbaar maar niet minder wezenlijk, wordt op individueel niveau gewerkt aan persoonlijke groei en ontwikkeling van bewoners door de inzet van het geluksbudget, maatschappelijke activeringstrajecten, opvoedondersteuning en de gezinscoach.

Concrete resultaten

- Wonen: een verbeterplan voor 25 gezinnen, huisbezoeken bij 140 portiekwoningen, renovatie en realisatie diverse nieuwbouwwoningen, speelvoorziening City Jungle, 6 straten bezocht door de Ossenkoppelerbus, 465 bewoners betrokken en 11 bewonersinitiatieven.
- Persoonlijke groei en ontwikkeling: 25 deelnemers aan het geluksbudget, 60 deelnemers aan 'Ik, mijn kind en school' en 60 bewoners 'maatschappelijk geactiveerd'.
- Opvoeden en opgroeien: 20 gezinnen bezocht door een gezinscoach, 15 gezinnen krijgen thuisbegeleiding, 64 activiteiten voor kinderen en 7.500 Ossenkopjes uitgereikt voor deelname aan activiteiten.

Kruidenwijk, Stedenwijk, Staatsliedenwijk en het Centrum

In delen van Kruidenwijk, Stedenwijk, Staatsliedenwijk en het Centrum heeft Almere een leefbaarheidsaanpak die is toegespitst op meedoen en ontwikkelen. Dat betekent: zorgen dat mensen (beter) mee kunnen doen en vooral ook mee gaan doen in de wijk en breder de maatschappij en zorgen dat kinderen zich in die richting ontwikkelen. Het is te vroeg om te spreken van blijvende veranderingen, maar er worden wel veel doelstellingen op projectniveau behaald. Bewoners merken dat er extra inzet is en dat ze zelf iets kunnen veranderen. Bij de aanpak zijn veel partners betrokken, onder meer de corporaties, onderwijs, zorg, de Kamer van Koophandel en bewoners. Dat zorgt voor structureel betere samenwerking in de wijk. Deze betere samenwerking komt te goede aan het werk dat er elke dag in de wijk gebeurt doordat partners elkaar beter weten te vinden, samen optrekken en informatie delen.

Aanpak Armoedehotspots Kruidenwijk

108 gerichte gesprekken leverden op:

- 18 doorverwijzingen voor aanvraag bijzondere bijstand;
- 78 doorverwijzingen naar zorg (inclusief schuldhulpverlening);
- 23 doorverwijzingen voor Agis collectieve zorgverzekering;
- 5 vervolgesprekken.

Projecten die elkaar versterken

Naschoolse sportactiviteiten in de buurt zijn een succes. Sportinstructeurs geven – in samenhang met het project Gezond Gewicht Gezonde Wijk – sportlessen aan kinderen. Deze instructeurs krijgen ondersteuning van lokale stagiairs van de sportopleiding; het aanbieden van stageplekken in de wijk vormt een ander project.

In het activeringscentrum in de Staatsliedenwijk gaan mensen, die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt en de maatschappij, aan de slag om een positieve bijdrage aan de wijk te leveren. Een extra activeringscentrum zorgt ervoor dat de afstand tot de mensen letterlijk verkleint. Dit centrum was de proeftuin voor nieuwe methoden en heeft het project 'Taalmachtig' opgeleverd. Hierbij gaat activering samen met taallessen. Enkele cliënten ontwikkelden zich hierbij tot nieuwe taalcoaches.

Bewoners aan zet

Een project met succes voor en door bewoners is de website zelfbedachtzelfgedaan.nl. Hier zorgen bewoners zelf voor het opzetten, indienen, goedkeuren en waar mogelijk uitvoeren van projecten die de buurt verbeteren.

Voorbeeld zelfbedachtzelfgedaan.nl

Een echtpaar op leeftijd in Staatsliedenwijk wilde naast de school een speelveld realiseren voor peuters en kleuters. Het echtpaar kreeg voor dit idee letterlijk applaus van de moeders. Ze maakten een projectopzet en dienden een aanvraag in bij de bewonersregiegroep. Het idee werd omarmd en kwam in aanmerking voor financiering. In juni is de speelplek geopend, waarbij de opening werd georganiseerd door leerlingen van de nabijgelegen vmbo-school Het Baken.

Early Warning Systeem

In maart 2010 spraken de gemeente, lokale partners en het Rijk met elkaar af een prototype van een Early Warning Systeem te ontwikkelen. Er is verkend of zo'n systeem kan helpen bij het verfijnen van de gebiedsgerichte werkwijze, het versterken van de samenwerking met lokale partners en het vroeg zicht krijgen op negatieve ontwikkelingen in de wijken. Dit is belangrijk voor Almere ook omdat ze staat voor een totale groeiopgave van 100.000 banen en 60.000 woningen. Het bekijken van de effecten van deze groei op bestaande stadsdelen en wijken is noodzakelijk. Bovendien past de werkwijze het systeem in de lijn van denken van de 40+ wijken: vroegtijdig signaleren en gericht werken.

Een prototype van het systeem draait inmiddels. In het systeem zitten verschillende data, deels bekend (via reguliere publicaties van afdeling Onderzoek & Statistiek) en deels nieuw (zoals over vroegtijdig schoolverlaten en risicovolle schulden). Voor een flink aantal indicatoren is het mogelijk om in te zoomen naar straatniveau. Ook kunnen data met elkaar gecombineerd worden waardoor nieuwe analyselagen ontstaan. Het ministerie van BZK ondersteunt de ontwikkeling van het systeem onder meer door expertise beschikbaar te stellen, bijvoorbeeld op het gebied van privacywetgeving.

Liendert

De wijk Liendert maakt, net als Kruiskamp, deel uit van het programma Amersfoort Vernieuwt. Liendert is een jaren '60-wijk aan de oostkant van Amersfoort en heeft het karakter van een buitenstedelijke tuinstad. De problemen concentreren zich in Liendert-Noord. Er is sprake van lage ruimtelijke kwaliteit, verloedering van de omgeving en tegelijkertijd grote sociale problemen, zoals een hoge werkloosheid en vroegtijdig schoolverlaten. Een eigen peiling van de gemeente, de Wijkatlas Liendert, laat overigens wel een verbetering zien: met name het percentage niet-werkende werkzoekenden is gedaald van 11% in 2006 naar 6,9% in 2011.

Participatie en cohesie

In de verschillende buurten van Lienders zijn zogeheten Buurt BV's. Een Buurt BV is een groepje bewoners van een flat die het voortouw nemen bij het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid in de flat en hun woon- en leefomgeving.

In de flats aan Horsten zijn er gezien de omvang drie bv's, in de omgeving van de Zangvogelweg één en in het gebied van Liendert drie.

Leefbaarheid en veiligheid

Met name bij de Horsten zijn er meer activiteiten voor het verbeteren van veiligheid en leefbaarheid.

- De garageboxen tussen de flats zijn gesloopt waardoor de ingangen overzichtelijker worden en mensen zich minder onveilig voelen.
- De directe visuele verbinding met het waterwingebied komt de kwaliteit van het gebied direct ten goede.
- De vuilcocons zijn vervangen door ondergrondse afvalcontainers.
- Bij de portieken zijn camera's geplaatst. Deze registreren bezoekers en houden zicht op gebruik van de afvalcontainers. Door vanaf het begin te handhaven bieden bewoners het afval correct aan. Door de camera's is ook het aantal inbraken afgenomen.

AV-teams

De AV-teamaanpak (AV staat voor aanspreken en vooruithelpen) is in 2011 gecontinueerd. Enkele bewoners kwamen zelf in het wijkcentrum om hulp vragen. Zij hadden gehoord dat ze daar terecht konden, of hadden eerder hulp gehad van een AV-team.

Resultaten AV-teams

- Er zijn 175 huishoudens bezocht, waarvan er 136 hebben deelgenomen aan een activerend gesprek.
- 60 huishoudens zijn toegeleid naar een of meer nieuwe activerings- of hulpverleningstrajecten (in totaal 115 nieuwe trajecten).
- 21 huishoudens zijn – vanwege complexiteit van de problematiek – besproken in het kernteam.
- Door inzet van het kernteam zijn 18 nieuwe trajecten gestart, de meeste op het leefgebied inkomen.

- Door toeleiding door de intakers zijn 97 nieuwe trajecten gestart. De meeste op het gebied van leren en opgroeien, op de tweede plaats komt het leefgebied inkomen en op de derde plaats het leefgebied wonen en woonomgeving.

Op de nazorglijst van 2012 zijn 10 huishoudens geplaatst, de inschatting is dat zij niet langdurig zelfredzaam zijn. In 2011 zijn 36 nazorgadressen uit de voorgaande jaren bezocht. Naar aanleiding van de herbezoeken zijn 16 nieuwe trajecten gestart.

Wijkeconomie

In de voormalige garageboxen onder de flat de Havikshorst zijn in 2011 al de eerste startersbedrijfsruimtes gerealiseerd. Startende ondernemers mogen de garageboxen voor twee jaar gebruiken tegen een lage huur om een bedrijfje op te starten. De belangstelling voor de boxen was enorm. Inmiddels zijn zes boxen gevuld met ondernemers uit de Horstenflats, de zevende met iemand die elders in Liendert woont. De ondernemers zijn rolmodellen voor de buurt, waarin 25 tot 30 procent van de bewoners een uitkering heeft, én door het project is er sprake van een enorme kwaliteitsverbetering als het gaat om fysieke inrichting.

Het afgelopen jaar is er vanuit het werkpunt een ondernemersspreekuur van start gegaan. Daar helpen coaches en leden van de Rotary startende ondernemers en organiseren zij themabijeenkomsten. Van beide activiteiten wordt goed gebruik gemaakt.

Venserpolder

Het stadsdeel en de corporaties hebben in 2010 met behulp van het buurtuitvoeringsplan (BUP) de wijkaanpak in Venserpolder een stevige impuls gegeven. De huidige aanpak onderscheidt zich doordat de organisaties hun inzet richten op een bepaald gebied, doordat er goede regie is op de activiteiten en doordat de vraagstukken van de wijk van onderaf worden benaderd en bewoners nadrukkelijk worden betrokken.

Wonen, leven en veiligheid

De vijf corporaties zetten ieder een eigen wijkmeester in die zich bezighoudt met verbetering van de leefbaarheid en een goed gebruik van de portieken en de aangrenzende openbare ruimte. In het kader van 'Schoon en Heel' richten projecten zich op verandering van het bewonersgedrag. Hierbij gaat het onder meer om het tegengaan van vervuiling en vandalisme en het zorgvuldig omgaan met de openbare ruimte en de woongebouwen.

Veiligheid

Het project 'Jeugd en veiligheid' heeft ervoor gezorgd dat in de periode 2009-2011 een groep overlastgevende jongeren preventief is aangepakt en begeleid. Voor iedere jongere is een individueel ontwikkelplan opgesteld, waarbij is ingezet op de sociale competenties van de doelgroep en het in kaart brengen van de eventuele hulpvragen. Het project is succesvol uitgevoerd, maar het is belangrijk om het komende jaar bij deze groep de vinger aan de pols te houden.

Daarnaast wordt in de wijk hard gewerkt aan het verbeteren van de verblijfskwaliteit van het winkelcentrum en het ondernemersklimaat. Het winkelcentrum heeft al cameratoezicht en er zijn plannen om de uitstraling en de veiligheid van het winkelcentrum en de omgeving te verbeteren. Het stadsdeel is bezig met het uitvoeren van een plan om de openbare ruimte op te knappen.

Integratie en participatie

Er zijn in Venserpolder veel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en daarmee tot de samenleving. Daarom werkt het stadsdeel in het project Kansrijk Zuidoost samen met enkele corporaties, de Dienst Werk en Inkomen en andere instellingen om bewoners individueel te benaderen. Doel is activeren van bewoners om hun problemen zelf aan te pakken of ze een eind op weg te helpen. In het 'Klussenproject' worden jongeren die veel op straat hangen begeleid met intensieve coaching in een leerwerktraject. Zo doen zij werkervaring op en kunnen zij eventueel een eigen klusbedrijf opzetten.

Wijkeconomie

In het gebiedsprogramma is veel aandacht voor het winkelcentrum Venserpolder en de wijkeconomie. Een winkelstraatmanager heeft samen met Eigen Haard de ondernemers ondersteund bij het oprichten van een ondernemersvereniging. De volgende stap van de winkelstraatmanager is het ondersteunen van de ondernemersvereniging bij het behalen van een keurmerk veilig ondernemen (KVO).

Sport- en spelvoorzieningen

De bestaande sport- en spelbaan op het Dolingapleintje is opgeknapt. Het bestaande trapveldje heeft een nieuwe ondergrond gekregen. Ook kreeg de wijk een Marc Lammersplaza, waarbij de voetbaldoelen LED-verlichting hebben. Een aantal actieve bewoners en vijftig kinderen uit de buurt mochten meebeslissen over de keuze van de uitbreiding.

Gageldonk

Het begint te leven, in Gageldonk-West. Er zijn steeds meer initiatieven die deze ondernemende, architectonische en culturele wijk versterken. De fysieke herinrichtingsprojecten moeten grotendeels nog starten er zullen op dat vlak de komende periode slagen gemaakt moeten worden om het sociaal-maatschappelijk programma te kunnen blijven faciliteren.

Natuurlijke manier van werken

De processen van de afzonderlijke sociaal-maatschappelijke projecten zijn ingericht en het bijbehorende instrumentarium is ingevoerd. Denk onder andere aan de buurtpreventieteams, de buurtregisseur, jongerenactiviteiten etc. In 2011 is de focus verlegd van problemen en projecten naar een meer natuurlijke manier van werken, gedreven door kansen en specifieke eigenschappen. Ontwikkelen en beheren – het willen weten wat er werkelijk leeft en speelt – is nadrukkelijk op de voorgrond gekomen. Een geslaagd voorbeeld hiervan is het Wijkatelier Groen en Gezond. Deelnemers ‘dromen’ tijdens diverse bijeenkomsten over de ideale inrichting van ‘hun’ openbare ruimte. Onder deskundige begeleiding zijn de wensen en behoeften over het gezond inrichten van de wijk geïnventariseerd en gevisualiseerd. Deze ideeën worden in de fysieke herinrichting zoveel als mogelijk uitgevoerd.

Gestructureerde participatie

Op sociaal-maatschappelijk gebied is de inzet van de buurtpreventieteams en buurtregisseur met succes voortgezet. De betrokkenheid van zo'n 75 bewoners in 2011 heeft geresulteerd in een aantal wijkgerichte acties om criminaliteit te voorkomen. Als voorbeeld kunnen genoemd worden het project 'Voetspoor' (labels aan voordeuren hangen en mensen attent maken op onveilige situaties aan/rondom hun woning waar ze zelf iets aan kunnen doen) en 'Jaarwisseling' uitgevoerd (vuurwerkproject). Ook de meerwaarde van de ingestelde buurtregisseur heeft inmiddels in de praktijk zijn succes bewezen. Dit door gestructureerde participatie van bewoners en het regisseren van initiatieven waarbij diverse wijkpartners betrokken zijn. Onder coördinatie van de buurtregisseur heeft het Bewonersbudget (€ 100.000,- vanuit het MIN BZK-project Wijkwaardebonnen) gestalte gekregen. Er zijn bewoners uit de buurt voor de regiegroep geworven en getraind zodat zij leefbaarheidsaanvragen vanuit bewoners in wijk kunnen beoordelen.

Economisch zelfstandig

Het project Stimuleren Kleinschalig Ondernemerschap heeft inmiddels 10 potentiële zelfstandigen opgeleverd, het dubbele van waar gemeente en corporatie uitgingen. Doel van het project is om het ondernemende karakter van de wijk te versterken en ambitieuze potentiële ondernemers met weinig tot geen ondernemersbagage, op weg te helpen. Tegelijk met dit project bleek vanuit de wijk een soortgelijk initiatief te komen, dat zich richt op economische zelfstandigheid van met name vrouwen in Gageldonk-West. Deze projecten zijn nu gekoppeld en zullen samen met het Starterscentrum Bergen op Zoom nog dit najaar een locatie in de wijk inrichten. Van daaruit kunnen starters hun onderneming gaan voeren

Wijkbetrokkenheid

De wijkbetrokkenheid is ook zichtbaar in de initiatieven die zijn ingediend in het kader van het bewonersbudget. Er zijn ruim 21 aanvragen binnengekomen voor de 'Onze Wijk!'-waardebon. Samen met de ideeën vanuit het Wijkatelier Groen en Gezond zijn 10 aanvragen gehonoreerd. Zo komt er een extra basketbalveld in de reeds opgeknapte Kamperfoeliestraat, een Wijkfestival, een wijkmarkt voor tweedehands spullen en een hardloop- en fitnessroute rondom het water van de Vijverberg. Het doel van die wijkbetrokkenheid is het activeren van bewoners om de leefbaarheid en sociale cohesie te verbeteren. Juist omdat het een project is door bewoners en voor bewoners, wordt het ook iets ván de bewoners en wordt het draagvlak in de wijk makkelijker gecreëerd.

De betrokkenheid blijkt ook uit de doorstart van de website www.wijkoost.nl. Toen deze in 2011 – na het faillissement van de uitvoerder – offline dreigde te gaan, maakten de bewoners zelf een doorstart. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het beheer van de website, die goed wordt bezocht.

Haagse Beemden

De insteek van het huidige college staat in het teken van ‘anders met minder’; het meer aanboren van de kracht van de burger, verantwoordelijkheid leggen waar die kan worden gedragen. Wel in een ander financieel perspectief, waarbij bezuinigd is op lokale budgetten. In de Haagse Beemden was er daardoor minder subsidie beschikbaar en dit heeft een wissel getrokken op de betrokkenheid van de wijkbewoners. Uitvoerende partijen hebben elkaar opgezocht om intensiever met elkaar samen te werken. Bewonersgroepen tonen veerkracht door zich actief te blijven inzetten voor hun buurt, verantwoordelijkheid te nemen voor de veiligheid in hun wijk, wijkdeals aan te gaan en stroken groen te onderhouden.

Jongeren

Belangrijkste doel was jongeren gezond en veilig te laten opgroeien door het aanbieden van de goede voorzieningen en activiteiten. Wat bereikt is:

- Er zijn drie kunstgrasvelden aangelegd. Dit zijn hoogwaardige openbare sportvoorzieningen waar jong en oud samenkomen. Op deze velden worden de NAC Streetleague wedstrijden gehouden. Veel buurten uit de wijk hebben elftallen van zowel het basis- als het voorgezet onderwijs, die 'hun thuiswedstrijden' op deze velden spelen.
- De velden zijn ook plekken waar wijkagenten overlastgevend hanggroepen naartoe verwijzen. Bewonersgroepen beheren de velden. Met deze groepen zijn afspraken gemaakt over de inrichting van een veld, het gebruik en het toezicht ervan en de activiteiten erop.
- Een basisschool en een voorziening van de buitenschoolse opvang in de buurt kunnen ook van de velden gebruikmaken voor bewegingsonderwijs en buitenschoolse activiteiten.

Leefbaarheid

Doel was de wijk weer aantrekkelijk te maken door het vergroten van de veiligheid en een verzorgde openbare ruimte. Wat bereikt is:

- In zes verschillende buurten zijn buurtpreventieprojecten gestart. Er hebben zich meer dan 100 straatcontactpersonen aangemeld en er zijn bijna 2.500 woningen bij betrokken in meer dan 45 straten. In elk preventiegebied is het aantal woninginbraken met ruim 75 procent gedaald. Bijkomend effect is versterking van de sociale cohesie: bewoners praten met elkaar en organiseren in sommige gevallen buurtactiviteiten. Ook worden de banden met de winkeliersverenigingen en andere actieve bewonersgroepen in een buurt aangehaald. Deze succesvolle aanpak is uitgerold over heel Breda.
- In een buurt zijn samen met de woningcorporaties zowel woningen, wooncomplexen als openbare ruimte aangepakt om te voldoen aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW). De openbare ruimte wordt voorzien van voldoende verlichting en het zicht op speelplekken en de fietspaden is verbeterd.

- Vier buurtcoaches en twee sportcoaches, allen werkloze jongvolwassenen, hebben een belangrijke rol gespeeld in de aanpak van jongerenoverlast en zij hebben bewoners die problemen hadden in/met hun woonomgeving geholpen en doorverwezen naar verschillende hulpverleningsinstanties. De sportcoaches organiseerden sport- en spelactiviteiten op diverse locaties in de wijk.
- De winkeliersverenigingen, brandweer, politie, Retail Breda, eigenaren van de winkelcentra, gemeente Breda en bewonersgroepen hebben maatregelen genomen in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO). Bijvoorbeeld voor verbetering van de samenwerking tussen de winkeliers in de verschillende winkelcentra en de uitstraling van de centra. Momenteel kennen alle winkelcentra van de Haagse Beemden het maximum aantal KVO-sterren.

Betrokkenheid

Doel was het vergroten van de betrokkenheid van bewoners en organisaties in de wijk. Wat bereikt is:

- Met het Lopende Vuur hebben diverse bewoners uit de Haagse Beemden hun huizen beschikbaar gesteld en hun fascinaties met andere bewoners uitgewisseld. Hierdoor is een netwerk ontstaan met Haagse Beemders.
- Maandelijks is er een uitvoeringsoverleg tussen medewerkers van wijkorganisaties: politie, welzijnswerk, corporaties, kerken, (jeugd)hulpverleningsorganisaties en gemeente Breda.
- In de zomer van 2011 is intensief met de wijk gecommuniceerd over het vervolg op het Wijkimpulsplan. Dit heeft geleid tot het 'Uitvoeringsplan Haagse Beemden', als onderdeel van 'Burgerkracht wijkontwikkeling 3.0', dat loopt van 2012 t/m 2014.

De Hoeken en Hoven/Wiekslag

In de buurten De Hoeken en Hoven/Wiekslag wonen ongeveer 5.000 mensen. Alle huizen zijn sociale huurwoningen en het betreft gestapelde bouw. De buurten kennen vooral problemen die te maken hebben met lage inkomens, sociale samenhang en veiligheid. De gemeente en woningcorporatie Havensteder hebben samen met bewoners en maatschappelijke instellingen het wijkactieplan opgesteld. De thema's hierin zijn: wonen en voorzieningen, armoede en participatie en veilig opgroeien.

Wonen en voorzieningen

De gemeente en de woningcorporatie hebben drie nieuwe speelplekken en een outdoor fitnesspark ingericht. Hierbij werden de jeugd en andere bewoners betrokken. De wensen van deze omwonenden zijn vertaald in de vormgeving en in de aanwezigheid van de fitnessstoestellen, die door iedereen te gebruiken zijn. Deze toestellen zorgen ervoor dat bewoners kennis kunnen maken met nieuwe sportmogelijkheden in de openbare ruimte.

Het project Buurten met Uitzicht digitaal loopt nog niet helemaal naar wens. De website bleek onoverzichtelijk en gebruikersonvriendelijk. Na input van bewoners is besloten de website opnieuw te gaan bouwen. Daarnaast komen er in de portieken van De Hoeken schermen te hangen. Hierop kunnen bewoners zien en lezen wat allemaal onder de vlag van dit project in hun buurt gebeurt. Ook is dit een middel om bewoners te enthousiasmeren om mee te doen aan project- en buurtactiviteiten. waarop bewoners informatie - van bewoners, Havensteder en de gemeente - over de buurt kunnen lezen.

Het project Energie Bewust Leven is afgerond. De bewoners van De Hoeken bespaarden tijdens dit project 10 tot 15 procent op hun stookkosten. De bewoners gaan door met de nieuwe inzichten die ze tijdens dit project hebben opgedaan

Armoede en participatie

Begin 2012 is het zogeheten EROPAF-team van start gegaan. Bewoners kunnen met hun problemen bij dit team terecht. De huisbezoeken die de teamleden hiervoor afleggen, verlopen zoals gepland. Het team merkt dat meer en meer bewoners in de problemen komen door schulden.

Resultaten van het EROPAF-team

- 140 huisbezoeken tot 1 juni 2012;
- 53 huishoudens in een traject tot 1 juni 2012;
- 41 huishoudens krijgen langdurige ondersteuning;
- 12 huishoudens hebben een kortdurende interventie gehad.

Buurtbon

Buurtbewoners kunnen een buurtbon gebruiken om hun buurt gezelliger, veiliger of mooier te maken. Er is een regiegroep van bewoners in het leven geroepen, die zich met veel enthousiasme bezighoudt met het toetsen en toekennen van deze buurtbonnen. Hierbij kijkt de regiegroep onder meer wat de meerwaarde van deze activiteiten voor de buurt en buurtbewoners is. Voorbeelden van activiteiten die bewoners organiseerden zijn: een verhalen/voorlees -ontbijt, een tienermoederclub en vakantieactiviteiten voor kinderen. Verder is het een kans om diverse voorzieningen zoals bloembakken en buitenspeelmateriaal te realiseren.

Buitenschoolse activiteiten

De uitbreiding van buitenschoolse brede schoolactiviteiten is een groot succes. Dit komt mede door het uit- en ombouwen van de al bestaande structuur. Steeds meer kinderen doen mee met deze vorm van structurele, zinvolle en uitdagende vrijetijdsbesteding. Kinderen vinden de activiteiten zelfs zo leuk dat er wachtlijsten zijn. Voor de start van het project nam 15 procent van de kinderen deel aan de activiteiten, nu is dat 43 procent. Een aandachtspunt is het laten doorstromen van deze kinderen naar reguliere buitenschoolse activiteiten. Voorwaarde is wel dat hun ouders en/of verzorgers dit kunnen betalen. De Capelse Doe mee-regeling kan hierbij een hulpmiddel zijn. Dit is een instrument dat wordt gebruikt om armoede te bestrijden. Ouders en of verzorgers kunnen een gemeentelijke bijdrage krijgen als hun kind lid wordt van bijvoorbeeld een sportclub. Naast de buitenschoolse activiteiten is inmiddels ook huiswerkbegeleiding gestart.

Coachen van jongeren

Jongeren die een steuntje in de rug nodig hebben, krijgen begeleiding vanuit het project 'Blijf bij jezelf'. Dit project is zeer succesvol. Maar liefst zeventig jongeren volgden een traject. De gemeente heeft opdracht gegeven voor een onderzoek naar de effectiviteit van de methode - via effectonderzoek - zodat deze in de toekomst mogelijk over te dragen is als erkende interventiemethode met een heldere methodiekbeschrijving.

Terweijde

Het wijkplan van Culemborg heet 'Aansprekend Terweijde'. Dit plan heeft voor de korte en de lange termijn drie hoofddoelen, namelijk:

- Het eerste half jaar 'de lont uit het kruitvat' halen, zodat de dreiging van openbare-ordeproblemen weg is.
- In de periode 2010-2012 de leefbaarheid in de wijk Terweijde verbeteren. Dit wordt gemeten in de leefbaarheidsmonitor van 2013/2014. Terweijde moet dan een 6,9 scoren.
- Ervoor zorgen dat Terweijde in 2015 een normale wijk in Culemborg is.

Om deze doelen te bereiken, werkt Culemborg aan vier sporen: een zuur spoor, een zorgspoor, een zoet spoor en een bewonersspoor. Speerpunten binnen de integrale aanpak zijn een gezins- en persoonsgerichte aanpak (zuur en zorg), intensiever toezicht en handhaving (zuur), realiseren van voorzieningen (zoet) en samenwerking met de bewoners.

Belonen en straffen

Het afgelopen half jaar is de gezins- en persoonsgerichte aanpak doorgezet. Ketenregisseurs en gezinsmanagers begeleiden op elk moment in het jaar gemiddeld 90 personen. Daarbij gaat het om een combinatie van straffen en zorgen. Door het belonen van goed gedrag en bestraffen van slecht gedrag proberen zij het leven van de gezinsleden weer op de rails te krijgen. Het gevolg is dat deze personen goed functioneren en geen overlast (meer) veroorzaken.

Voorzieningen voor jongeren

Op het zoete spoor zijn de doelstellingen ook gerealiseerd. In september 2011 is een jongerenruimte geopend in Terweijde. De activiteiten van de brede school zijn in het najaar van 2011 voortgezet. De gemeente onderzoekt momenteel de mogelijkheid om in Terweijde een brede schoollocatie te realiseren voor leerlingen in de basisschoolleeftijd. Er is - met succes - geïnvesteerd in de identiteitsontwikkeling van jongeren door de inzet van het landelijke project Diamant. Ook het project 'Kies voor coaching' is in 2012 gestart met als doel om te voorkomen dat jongeren buiten de boot vallen en geen stevige maatschappelijke positie kunnen bereiken. Zij worden met dit project toegeleid naar scholing, werkervaring of werk door coaches. De gemeente Culemborg gaat uit van de eigen kracht van burgers. Burgers die dat kunnen moeten eerst zelf hun problemen oplossen. Lukt dit niet, dan wordt een gesprek gevoerd om te kijken op welke deelgebieden de burger zelfredzaam is en op welke gebieden niet. Op die laatste wordt dan specifiek hulp geboden die erop gericht is om de burger ook op die gebieden zelfredzaam te maken. De Eigen Kracht Conferentie wordt hierbij met regelmaat ingezet.

Veiligheid

Op het gebied van handhaving is er blijvende aandacht. De gemeente blijft preventieve bestuurlijke dwangsommen inzetten tegen personen die de openbare orde (dreigen te) verstoren. Dossieropbouw is een wezenlijk onderdeel van dit beleid. De inzet van het interventieteam fraudebestrijding is met een half jaar verlengd, het team gaat door tot eind 2012. Verder is - mede door de inzet van het Veiliger Wijkteam - het aantal aangiften en meldingen voor overlast door jongeren in 2011 gehalveerd ten opzichte van 2010 en 2009. Dit terwijl de aangiftebereidheid is gestegen. In juni 2012 is bovendien permanent cameratoezicht in Terweijde gerealiseerd.

Vanwege het succes van de aanpak is de gemeente Culemborg van plan om deze uit te breiden naar twee andere aanpakwijken in Culemborg. Deze plannen, voor de periode 2013-2015, zijn in voorbereiding.

Enkele concrete resultaten:

- 50% daling van de overlast door jongeren;
- structureel 90 individuen per jaar uit multiprobleemgezinnen in gezinsmanagement;
- 391 huisbezoeken aan ouderen door wijkverpleegkundigen, ruim 40% is doorverwezen naar hulp (bv. Wmo-loket, Algemeen maatschappelijk werk, huisarts etc);
- diverse bewonersinitiatieven, waaronder: organisatie van sportactiviteiten, ophogen van een voetbalkooi, speeltoestellen, organisatie van een vrouwendag, huiswerkklas, iftar-maaltijd.

Buitenhof

De integrale wijkaanpak in de Buitenhof bestaat uit vijf deelprogramma's. Deze zijn onderling verbonden.

- De sociale aanpak om de leefbaarheid binnen de aandachtsbuurten te vergroten.
- Een toenemende gecoördineerde aanpak achter-de-voordeurproject.
- Een gezamenlijke aanpak om het veiligheidsgevoel van de bewoners te verbeteren.
- Zoveel mogelijk werklozen aan het werk helpen en zo de economische positie van de bewoners verbeteren.
- De fysieke omgeving opknappen zodat mensen zich veilig voelen, er willen blijven wonen en een actieve bijdrage willen leveren.

Veiligheid

Grootste winst van de afgelopen twee jaar is het veiligheidsgevoel en de algemene stemming van de bewoners. Het rapportcijfer van de buurt is gestegen van een 5,7 in 2010 en 2011 naar een 6,3 in 2012. De veiligheidsscore is gestegen van een 5 in 2010 naar een 5,6 in 2012. Dit lijkt het resultaat te zijn van een integrale aanpak waarbij de openbare ruimte is opgeknapt, de politie – onder meer samen met de gemeente – harder optreedt en diverse deelprojecten samen optrekken. Dat zijn bijvoorbeeld het buurtteam en ambulante jongerenwerkers vanuit het Klimmen op Eigen Kracht-project, dat moeilijk bereikbare jongeren probeert te activeren, en de Kan Wel Jong-aanpak, waarbij jongeren worden geholpen met het opzetten van eigen activiteiten.

De gezamenlijke aanpak waarmee in de gemeente in 2009 is begonnen, heeft door de toekenning van de 40+ gelden een extra impuls, meer focus en commitment gekregen. Door een proactieve aanpak zijn er het afgelopen jaar meer dan vijftig banen of leer-/werkplekken ingevuld. De extra persoonsgebonden aanpak lijkt tot aanzienlijke successen te leiden.

Participatie

Hoewel dit nog niet zo beleefd wordt – zo blijkt uit metingen – lijkt de betrokkenheid van bewoners te groeien. Vooral via de lokale basisschool, vrijwillige begeleiding van moeders bij activiteiten op het Krajicekveld, uitbreiding van het buurtteam en de ontwikkeling van twee moestuinen is de betrokkenheid van veel bewoners toegenomen. Er is nog geen brede groep van participerende bewoners, maar het aantal kleine initiatieven groeit en het geeft perspectief op ontwikkeling daarvan, vooral als het gevoel van 'eigen gewin' helder is.

Samenwerking tussen partners

Bij de aanpak zijn vier corporaties actief. De een meer in fysieke zin, bijvoorbeeld door het ombouwen van woningen tot studentenkamers. De ander meer in sociaal-economische zin, bijvoorbeeld door bij te dragen aan werkgelegenheidsprojecten als 'De Vliegende Brigade'. Vanwege de financieel-economische situatie zijn corporaties niet van plan op korte termijn grote investeringen te doen. De voorgenomen herontwikkeling van een deel van een aandachtsbuurt gaat bijvoorbeeld niet door. Daardoor is de doelstelling om voor 2015 250 nieuwbouwwoningen te realiseren niet meer haalbaar.

Blijvende aanpak

Projecten moeten de tijd krijgen tot bloei te komen. Het duurt vaak even voordat initiatieven in staat zijn om zelfstandig te draaien. Bezuinigen draagt daar niet aan bij en het faciliteren door het Rijk blijft wenselijk. Ook al is de buurtscore gestegen, deze ligt nog steeds een stuk lager dan het gemiddelde in Delft. Vanuit de gemeente wordt hard gewerkt om de problematiek met volle kracht aan te pakken. Het college van B&W heeft in de conceptbegroting 2013-2016 dan ook extra budget gereserveerd om hieraan bij te dragen.

Delfzijl

Noord

De wijk Delfzijl Noord werkt met vier programmalijnen: sociale samenhang, gezonde leefstijl, veilig samen wonen & werken en samenwerken aan werk. 2011 stond in het teken van meer bewoners aan het roer.

Sociale samenhang

Bewoners zijn trekker geworden van het project 'Welkom in de wijk'. Tien bewoners nemen contact op met nieuwe buurtgenoten en doen aan nazorg: na een aantal maanden vragen zij of de nieuwe buurtgenoten nog vragen hebben en de weg weten te vinden in de wijk. Ook is het project 'Steunsteet in de wijk' gestart. Bewoners zijn hierbij als gast aanwezig in de steunsteet om medebewoners op te vangen. Ook zijn er professionals die vragen van bewoners beantwoorden. Op dit moment wordt bekeken of de steunsteet op de juiste locatie zit.

Gezonde leefstijl

In 2011 is doorgewerkt aan het project van het Belevenscollectief. Een van de activiteiten binnen de lijn 'gezonde leefstijl' is de natuurlijke speeltuin die samen met de bewoners is gebouwd in het Vestingpark. De kinderen van de Brede School Noord hebben via tekeningen hun ideale invulling van de speeltuin laten zien.

Bij de twee projecten rondom bewegen is er een fittest gehouden. Daarvoor is contact gezocht met 850 bewoners. Ook wordt het sportaanbod uitgebreid naar allochtone doelgroepen, in het eerste jaar was dat de Turkse doelgroep.

Veilig samen wonen en leven

Na een matige start loopt het project 'Gezinscoaches' nu goed en de gezinscoaches worden maximaal ingezet. Zij hebben korte lijnen met de Brede School Noord en kunnen tijdig ingrijpen in gezinssituaties die uit de hand dreigen te lopen.

Het project 'Leefstijl Jeugd en Jongeren' is opgenomen in het lespakket van de basisscholen in de Brede School.

Het burgermeldpunt is een succes dat steeds groter wordt. In de wijk is een wijkteam actief van politie, woningbouw, opbouwwerk en gemeente. Zij zijn een vast gezicht in de wijk en nu bewoners hen weten te vinden komen klachten sneller binnen. Van de mogelijkheid om digitaal of telefonisch klachten te melden wordt weinig gebruik gemaakt.

Groen in de wijk

De gemeente wil vanwege de sterk krimpende bevolking de woningvoorraad verminderen door van wijken 'buurtschappen in het groen' te maken. Bijvoorbeeld door stadslandbouw en volkstuinten. De Dienst Landelijk Gebied heeft de mogelijkheden hiervoor samen met bewoners, beleidsmedewerkers, maatschappelijke organisaties en andere belangenbehartigers verkend. Dit gebeurde via een schetsatelier. Hier verdiepten de deelnemers zich in verschillende vormen van (groen)beheer en bewonersparticipatie. Het leverde een indrukwekkende oogst aan ideeën en denkrichtingen op en is een bruikbare aanzet voor een vervolgaanpak.

Resultaten

- Bij het jongerenWAD (Begeleid wonen) zijn 8 jongeren gehuisvest (geweest) en 7 jongeren ambulante begeleid.
- 71 mensen hebben deelgenomen aan de fittest en 42 mensen hebben zich structureel voor een vervolgproject aangemeld.
- Acantus heeft een bedrag van 300.000 euro geïnvesteerd in de projecten in Delfzijl Noord.

Boschveld

In Boschveld wordt op diverse manieren gewerkt aan verbetering van de wijk. Onder meer door talenten van bewoners aan te spreken en door de bebouwingen in de openbare ruimten aan te pakken.

In Boschveld heeft de helft van de huishoudens een laag inkomen. In vergelijking met andere buurten leven relatief veel mensen op of onder de armoedegrens (17%). Ook de werkloosheid is 2 keer zo hoog als in de rest van Den Bosch.

De bewoners zijn van diverse komaf. Met 34% mensen met een niet-westerse achtergrond en 53 verschillende nationaliteiten scoort Boschveld het hoogst van alle Bossche buurten. Bewoners beoordelen de sociale cohesie in hun buurt beduidend onder het stedelijk gemiddelde. Die cohesie laat zich het best omschrijven als naast elkaar en niet met elkaar leven. Basisschool 't Boschveld heeft voornamelijk kinderen uit allochtone gezinnen. De meeste autochtone ouders brengen hun kinderen naar basisscholen buiten Boschveld.

Bewonersondersteuning

Bij sloop- en nieuwbouwprojecten krijgen bewoners die dat nodig hebben ondersteuning bij de verhuizing. Hierbij kun je denken aan zorg, welzijn, maar ook aan een verhuisservice of een warme overdracht naar de nieuwe buurt waar ze gaan wonen. Hiermee proberen we de mensen die dat nodig hebben een goede start te geven in de nieuwe woonomgeving. Na het succes van het eerste project hiervoor, krijgen nu bij een tweede project tien probleemgezinnen extra ondersteuning bij hun verhuizing. Daarbij werken de woningcorporaties nauw samen met de welzijnsinstelling.

Talentedbank

Onder de noemer 'Kroon op je wijk' is een talentenbank opgezet. Daarbij worden talenten van bewoners gekoppeld aan vragen van andere bewoners. Hierbij kun je denken aan klusjesmannen, financiële ondersteuning, les geven, mantelzorg, telefoon beantwoorden bij het wijkplein, vrijwilliger in de buurt, chauffeur voor de boodschappendienst, etc. De talentenbank loopt goed, er zijn inmiddels meer dan honderd vragers en aanbieders. Ook zijn er diensten ontwikkeld om mensen zoveel mogelijk in hun eigen kracht te houden. Bijvoorbeeld de boodschappendienst en de was- en strijkservice. Hierbij wordt vooral samengewerkt met zorginstellingen en de woningcorporaties

Brede Bossche School

Naast de fysieke bouw van de Brede Bossche School (die in 2014 gereed is), raakt deze school beter verankerd in de wijk. De professionals in de wijk vinden een goede aansluiting bij de school en er worden gezamenlijke speerpunten opgesteld. Bijvoorbeeld het vergroten van ouderbetrokkenheid bij de opvoeding van het kind.

Winkelcentrum

Het winkelcentrum met de bovenwoningen wordt nu beheerd door zeven verschillende Verenigingen van Eigenaren (VvE's). De gemeente en corporatie BrabantWonen ondersteunen en stimuleren het proces om te komen tot één VvE, dat proces is bijna afgerond. Daarnaast wordt een plan ontwikkeld om het winkelcentrum uit te breiden met een supermarkt. Dit maakt dat de buurt een betere uitstraling krijgt en ook een grotere aantrekkingskracht voor nieuwe bewoners.

Sloop en nieuwbouw

Het tweede sloop- en nieuwbouwproject in de wijk is in voorbereiding. Het project betreft 57 woningen van BrabantWonen. Deze worden gesloopt en er zullen circa 56 woningen en appartementen worden teruggebouwd. Direct daarna start een vergelijkbaar project, waarbij de bewoners voorrang krijgen bij toewijzing nieuwbouw. Daarmee wordt het adagium 'bouwen voor de sloop uit' waargemaakt. Verder is er een renovatieproject van 41 woningen in voorbereiding, voorzien in 2013.

Hambaken

In Hambaken is het de optelsom van verschillende problemen (hoge werkloosheid, voortijdig schooluitval en individuele sociale problematiek) die ervoor heeft gezorgd dat de leefbaarheid en veiligheid sterk onder druk zijn komen te staan. Het ene probleem versterkt het andere. De aanpak in de wijk wordt op meerdere terreinen tegelijk uitgevoerd met als doel een aantrekkelijke en veilige woonwijk.

Beter cijfer

Dat er goede stappen zijn gezet blijkt uit de recente cijfers van de Veiligheidsmonitor 2011. Voorheen had de wijk het laagste veiligheidsindexcijfer van alle wijken en aandachtsgebieden. Nu is het cijfer gestegen van 11,1 naar 13,3. Deze stijging is het gevolg van de gerichte aanpak op veiligheid, de gelijktijdige inzet op verbeteren van de woonomgeving, het benaderen van bewoners 'achter de voordeur' en het sneller handelen bij probleemsituaties.

Inzet van corporatie en bewoners

Wooncorporatie Zayaz levert haar bijdrage door ontwikkeling van het centrumgebied en onderhoud van het woningbestand. Daarnaast levert Zayaz haar maatschappelijke bijdrage door activiteiten (o.a. bewoners betrekken bij verfraaien van hun directe leefomgeving) uit te voeren die leefbaarheid en veiligheid in de buurt bevorderen en door sociale stijging van haar huurders.

Belangrijke thema's blijven (arbeids)participatie, sociale draagkracht en leefbaarheid en veiligheid. Er ligt een activiteitenplan dat uitgevoerd wordt door een sociaal wijkteam. Voor de inhoud van het plan hebben bewoners op twee manieren hun bijdrage geleverd: via inbreng van de reguliere bewoners-vertegenwoordiging en via een congres met bewoners. Om bewoners blijvend te betrekken bij activiteiten wordt onder meer geoefend met het overdragen van verantwoordelijkheid van professionals naar bewoners ('Bewoners aan het stuur'). Verder wordt gezocht naar een gebouw voor het loket voor bewoners en professionals van het wijkteam. Hiervoor zijn met de bewoners en professionals de scenario's uitgewerkt.

Jeugdoverlast

Het project Doelbewust aan de slag heeft als doel dat kinderen of jongeren niet gaan aansluiten bij overlastgevend en hinderlijke groepen. Doelbewust biedt activiteiten aan die de kinderen aanspreken en perspectief bieden. De eerste activiteiten zoals bijvoorbeeld 'Koken met elkaar' zijn van start gegaan en de jongeren doen mee. Hiermee wordt voorkomen dat de overlastgevend groepen geen aanwas meer krijgen van de jongere kinderen.

Een jeugdregisseur zorgt verder voor intensieve begeleiding van overlastgevend jongeren uit de Hambakenparkgroep. De regisseur helpt hen op weg en houdt de vinger aan de pols. Tot nu toe hebben van de 20 geselecteerde jongeren 18 een zinvolle dagbesteding (werk, werkervaring, stage of terug naar school). Resultaat is dat er minder sprake is van jongerenoverlast en dat de overlastgevend groepen kleiner zijn geworden.

Interventieaanpak

De interventieaanpak is een bestuursrechtelijke/administratieve rechtelijke aanpak. Een multidisciplinair team handhaaft tijdens grote controles op de wet- en regelgeving. Naast handhaving is er aandacht voor sociale problemen.

In Hambaken zijn onder meer voertuigen en inzittenden gecontroleerd, belastingschulden zijn geïnd, proces-verbalen gegeven, openstaande boetes geïnd, uitkeringen beëindigd, mensen bemiddeld naar werk, diverse toeslagen teruggevoerd of aangepast en zorgtrajecten ingesteld.

Overlast en verloedering

Ondanks veel feitelijke inzet op de thema's overlast en verloedering bleef de beleving van de bewoners onder de maat. Door de inzet te concentreren en intensiveren in het centrumgebied wordt deze zichtbaar voor bewoners. Verder gaat de gemeente periodiek met bewoners om de tafel om hen te informeren en te vragen naar hun ervaringen met de thema's. Het laatste jaar is een verbetering zichtbaar op de scores voor overlast en verloedering.

Ede

Veldhuizen A

Het accent van de aanpak in Veldhuizen ligt op jeugdinzet, gezinsondersteuning, veiligheid, opgroeien en opvoeden en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk. Het motto daarbij is dat iedereen kan meedoen in de wijk. De inwoners van Veldhuizen nemen als gevolg van de aanpak tal van initiatieven en spreken elkaar aan op hun verantwoordelijkheid in de wijk. De overlastcijfers nemen significant af.

Leren en opgroeien

Inzet gezinsmanagers

In de wijk zijn gezinsmanagers actief die gezinnen met veel problemen helpen. Bijvoorbeeld gezinnen waarbij de kinderen strafbare feiten hebben begaan. De gezinsmanager voorkomt verergering en escalatie. Hij zorgt ervoor dat er voor het hele gezin één plan komt en dat alle gezinsleden geholpen worden zodat er weer een stabiele situatie ontstaat. Ook stimuleert hij de hulp uit de eigen omgeving. In 2010 is het project gestart en sindsdien is aan twintig gezinnen hulp geboden. De inzet van gezinsmanagers wordt de komende jaren voortgezet.

Cultuursensitieve Praktische gezinsondersteuning (PGO+)

Er is een groep migrantenouders die zorgen heeft over de opvoeding van hun kinderen, maar de stap naar de hulpverlening niet durft te zetten. Om deze ouders te begeleiden bij de opvoeding tussen twee culturen is er praktische gezinsondersteuning. Daarvoor worden gezinnen actief benaderd, naar aanleiding van signalen van school. De ondersteuning en het gezin gaan samen aan de slag om de gezinssituatie stabiel te maken en rust te realiseren in de opvoeding. Daarbij is er oog voor de culturele achtergrond. Er wordt zeer intensief samengewerkt met het basisonderwijs. De afgelopen twee jaar zijn 42 migrantengezinnen geholpen. In 2012 gaat het om 16 gezinnen.

Moedercoaching

De afgelopen periode heeft een moedercoach hulp geboden aan migrantenmoeders die de stap naar hulpverlening niet durven te zetten. De moedercoach is een vertrouwenspersoon die moeders stimuleert en begeleidt op weg naar de reguliere hulpverlening. In een periode van een klein jaar zijn 21 gezinnen bereikt. De moedercoach wordt als een gids gezien die moeders versterkt doordat zij de afstand tot de Nederlandse maatschappij kleiner maakt en het vertrouwen in de reguliere hulpverlening stimuleert.

Bilal Belhadj (23) woont in Veldhuizen:

“Ik heb de wijk Veldhuizen de afgelopen jaren in positieve zin zien veranderen. Er is meer cohesie in de wijk. Voorheen leefde men naast elkaar en daar komt verandering in. Dat geldt ook voor de veiligheid in de wijk.”

Een fijne woonomgeving

Wijkpost

In 2011 is er een nieuwe wijkpost in Veldhuizen gekomen. De wijkpost zorgt voor een goede samenwerking tussen de partners en de bewoners. De aanwezigheid van de wijkpost zorgt voor een lagere drempel voor bewoners om de instanties te benaderen die werkzaam zijn in de wijk zodat hulp direct geboden wordt.

Initiatieven

Door de economische situatie kunnen niet alle grootschalige projecten in Veldhuizen worden uitgevoerd. Na de sloop van gebouwen blijft er daardoor soms een ‘lege plek’ over. Bewoners kunnen deze ‘lege plekken’ op eigen initiatief – tijdelijk – een nieuwe invulling geven. De gemeente faciliteert de bewoners daarbij, onder meer door het verstrekken van wijkwaardebonnen. Een van de resultaten hiervan is een buurt- en schooltuin op de plek waar voorheen twee hoge flatgebouwen stonden. Er zijn in totaal 63 aanvragen voor een wijkwaardebon ingediend. Daarvan zijn er inmiddels 25 toegekend.

Emmermeer

In Emmermeer lag de focus op drie zaken: woonomgeving (met focus op wateroverlast), een vitale buurt en jongerenaccommodaties.

Woonomgeving

Terugdringen van wateroverlast vraagt al jaren om aandacht in Emmermeer. Waar nu de woonwijk is, was vroeger namelijk een meer. Het huidige rioleringsstelsel kan een bui van 20 mm in een uur niet verwerken. Op verschillende plaatsen hebben al fysieke ingrepen plaatsgevonden. Het afgelopen jaar is ook de riolering in de Emmensstraat en de Elemastraat vervangen. Nieuwe speeltoestellen werden dankbaar in gebruik genomen en de straten liggen er weer netjes bij. Bewoners grepen dat aan om ook hun voortuin een opknappbeurt te geven.

Met de vernieuwing van het winkelcentrum Emmermeer wordt ook het dakwater en het wegwater afgekoppeld. Het water infiltreert via een wadi in de bodem en in de vijver aan de Haagjesweg. Een wadi is een uitholling in de grond waar bij een regenbui water naar toestroomt en daarna kan inzijgen in de ondergrond.

Vitale buurt

In het noordelijke deel van Emmermeer is sprake van een opeenstapeling van problemen, bijvoorbeeld armoedeconcentraties, slechte leefgewoonten, matige gezondheid, sociaal-economische achterstanden en sociale uitsluiting. Het programma Buurt Vitaal moet hier verandering in brengen. Dit programma is medio 2011 gestart en ligt op schema. De rode draad is dat burgers geactiveerd en aangesproken worden op hun eigen kracht en talenten. Op diverse manieren zijn burgers, instellingen en bedrijven inmiddels actief in het ondersteunen en begeleiden van zo'n 120 deelnemers. Eind 2012 wordt het programma afgerond.

Het project Werken in de Wijk heeft vertraging opgelopen door de koerswijziging binnen de gemeente in de uitvoering van de Wmo. De huishoudelijke hulp wordt met ingang van 1 januari 2013 in de hele gemeente als algemene voorziening aangeboden. Ook zullen mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt worden ingezet voor de uitvoering van de zogeheten 'service- en gemaksdiensten'. Dat gebeurt in nauwe samenwerking tussen betrokken gemeentelijke afdelingen en instellingen die werkzaam zijn in de buurt. De ontwikkeling van 'service- en gemaksdiensten' wordt nu voorbereid.

Jongerenaccommodaties

Door een sterke toename van het aantal gezinnen is er een nijpend tekort aan ruimte voor kinderopvang, buitenschoolse opvang, sport- en spelruimte en peuterspeelwerk. Lokale partijen hebben de eerste stappen gezet voor verbetering. Door het project 'Accommoderen van de behoefte van Jeugd en Jongeren in Emmermeer' zijn er verschillende quick wins benoemd. Bijvoorbeeld de realisatie van een jeugd/sportvoorziening. Medio 2011 kwam het onderwijsgebouw van het Drenthe College aan de Flintstraat 29 beschikbaar. Door de centrale ligging in de wijk bood dit gebouw goede mogelijkheden voor het onderbrengen van verschillende functies gericht op jeugd. Dit is echter nog niet gelukt.

Concrete resultaten

- 3000 m³ aangelegde waterberging met avontuurlijk speelgebied voor kinderen.
- Kick-off van de wijkslogan 'Emmermeer ligt goed'.
- Presentatie van community-art project 'Emmermeerzingt' met 600 kinderen, wijkbewoners en wijkkoren. Emmermeer kreeg een nieuw lied.
- Wijkmarkt voor organisaties en zzp'ers in de wijk.

Wesselerbrink Noord

De gemeente Enschede houdt vast aan de doelstellingen van het sociaal-economisch programma dat zij na koerswijziging in 2011 (in verband met decentralisaties, bezuinigingen en speerpunten van het college) heeft opgesteld. Veel meer dan in het oorspronkelijke plan wordt op maat gekeken naar de behoefte van de wijk en de bewoners. Uiteindelijk doel is te komen tot een duurzaam gezonde en zelfredzame wijk. Tegelijk betekent deze afwijking dat een aantal activiteiten niet is doorontwikkeld. Wordt de behoefte daaraan alsnog duidelijk, dan worden deze activiteiten weer opgestart.

Participatie

De pilot wijkcoaches heeft in ruim anderhalf jaar tijd gezorgd voor een stevige stijging van bewonersparticipatie. Dat geldt voor de helft van de ruim 250 bewoners met wie een plan van aanpak is gemaakt. Deze bewoners hadden vaak een bijstands-uitkering en een grote afstand tot de arbeidsmarkt. 80 bewoners hebben een taal- of inburgeringstraject gevolgd. Door de pilot zijn de teams van wijkcoaches nu opgenomen in de reguliere zorgstructuur van de gemeente Enschede.

In het kader van voor- en vroegschoolse educatie is in samenwerking met basisscholen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven in november 2011 een project gestart om 25 kinderen te helpen bij hun taalontwikkeling. Ook ouders worden bij het programma betrokken en hebben thuis een taak in de ontwikkeling. Hierdoor worden ouders – die in de meeste gevallen afhankelijk zijn van een uitkering – betrokken bij de school, wat het begin is van meer participatie en re-integratie.

Woningbouwcorporatie Domijn spreekt met een groot aantal bewoners over het vormen van een buurtbeheerdienst. Uiteindelijk moeten de bewoners deze dienst zelf gaan opzetten. Ook worden er voorbereidingen getroffen om bewonersinitiatieven voor activiteiten in de buurt en voor wijkwelzijn met elkaar te verbinden en te koppelen aan meer individueel gerichte activering.

Een vertegenwoordiger van de bewonerscommissie zit in het projectteam van het sociaal-economisch programma (SEP), dat een besluitvormende stem heeft over de inzet van middelen. Deze praat mee met de andere leden: de woningbouwcorporatie, de gemeente en de projectleider. Zo is de betrokkenheid van bewoners en ondernemers in de projectstructuur geborgd.

Werkgelegenheid

In de gemeente zijn drie consultants 'duurzame arbeid' aangesteld. Zij hebben, in samenwerking met bewoners en het midden- en kleinbedrijf een uitvoeringsplan opgesteld. Ze gaan in de wijk vraag en aanbod met elkaar in verbinding brengen en zorgen voor begeleiding van werkzoekenden als de ondernemer daar zelf niet (volledig) in kan voorzien. Ze richten zich bij dit plan op een deel van de ruim 750 bijstandsgerechtigden in de wijk en de kleinere werkgevers en zzp'ers van de in totaal 400 ondernemers in de wijk.

Gouda-Oost

Het wijkprogramma in Gouda-Oost is opgedeeld in vijf thema's: sluitende jeugdaanpak, sluitende veiligheidsaanpak, sociale samenhang, arbeidsparticipatie en wijkontwikkeling.

Doelen

Er zijn doelstellingen geformuleerd die passen bij de thema's zoals:

- Ieder kind heeft voldoende kansen op een brede ontwikkeling.
- Er is aandacht voor de feitelijke veiligheidssituatie en beleving. De aanpak richt zich vooral hierop.
- Bewonersinitiatieven zijn gericht op onderling contact.
- Ontmoeting en sfeer in de wijk worden gestimuleerd.
- Zoveel mogelijk mensen moeten meedoen.
- Alle jongeren tot 27 jaar moeten een opleiding volgen of werken.
- De woning- en voorzieningenvoorraad moet (weer) aansluiten bij de behoeften.

Stadsmarinier

Sinds april 2011 heeft Oosterwei een stadsmarinier die zich richt op overlast van met name Marokkaans-Nederlandse jongens. Hij werkt onder het motto: 'niet praten, maar poetsen'. De eerste periode is de inzet vooral gericht geweest op de overlast door zo'n 28 jongeren op de Marathonlaan in de Sportbuurt. De jongeren zijn onder regie van de stadsmarinier in beeld gebracht door bij diverse instanties gegevens over de groep te verzamelen. Vervolgens zijn er door middel van een tweewekelijks overleg acties uitgezet en opgepakt. Daarnaast zijn er diverse trajecten uitgezet voor de jongeren en hun ouders, waaronder een intensieve persoonsgerichte begeleiding. Op dit moment loopt de aanpak van een andere jeugdgroep, de criminele groep in Oosterwei.

Nieuwe werkwijze

Vanaf 2011 wordt de nieuwe werkwijze 'stappenplan grenzen stellen' toegepast. Via een eenduidige aanpak van politie wordt overlastgevend gedrag van vooral jongeren teruggedrongen.

Deze werkwijze is in drie stappen vormgegeven:

- Informeren bij een eerste miniproces-verbaal: de overlastgever en eventueel zijn ouders krijgen een brief van politie waarin zij geïnformeerd worden over de overlast die hij/zij of hun zoon/dochter veroorzaakt.
- Een huisbezoek bij het tweede miniproces-verbaal mede om de thuissituatie van de jongere in beeld te krijgen.
- Een (mogelijke) verblijfsontzegging bij een derde miniproces-verbaal.

Portiekportiers

In de net gerenoveerde panden keren vaak snel dezelfde problemen terug. Nog steeds is er weinig betrokkenheid bij de leefomgeving en het vervuult snel. Om dit te voorkomen is het project Portiekportiers van start gegaan. Portiekportiers zijn kinderen van 8-13 jaar die een rol hebben in het netjes houden van hun portiek. Na het volgen van een theorie- en praktijktraining worden zij gehuldigd als junior-assistenten van de huismeester van de woningcorporatie. Elke week gaan zij in herkenbaar tenue op inspectie en ruimen hun portiek op.

Multifunctionele accommodatie

In juni 2011 is het Nelson Mandela Centrum opgeleverd. In deze multifunctionele accommodatie is een breed wijkgericht pakket aan maatschappelijke voorzieningen ondergebracht. Bijvoorbeeld een brede school, sportzaal, kinderopvang, centrum voor jeugd en gezin en een buurtservicecentrum. Na de oplevering en de eerste 'verkenningen' zijn de gebruikers onder begeleiding van de Buurtalliantie aan de slag gegaan met het onderzoeken en uitdiepen van de samenwerkingsmogelijkheden en gebruik van het gebouw. Dit gebeurde in enkele geanimeerde bijeenkomsten met de huidige gebruikers, maar ook met andere potentiële gebruikers in en rond de wijk, organisaties en bewoners(-groepen). Dit heeft direct tot resultaten en samenwerkingsafspraken geleid. De Buurtalliantie draagt in de komende periode het stokje over aan de gebruikers.

Wijkontwikkeling

Met de oplevering van het Nelson Mandela Centrum is ook de aanzet gegeven voor de volgende fysieke vernieuwingen in de wijk.

Programma's die in 2009 gestart zijn met doel om vernieuwingen en verbeteringen aan te brengen in de woningvoorraad, de commerciële voorzieningen en het openbaar gebied worden ook in 2012 voortgezet. De planvorming is grotendeels afgerond, sloop en nieuwbouw worden voorbereid of vinden plaats en per buurt wordt de openbare ruimte opnieuw ingericht en verbeterd.

Specifieke aandacht wordt gegeven aan het beheer van deze gebieden in de periode dat de ingrepen plaatsvinden.

Boerhaavewijk

De gemeente Haarlem, de drie Haarlemse woningcorporaties Pré Wonen, Elan Wonen en Ymere en Stichting Sint Jacob hebben in 2010 het plan 'Kijk Boerhaavewijk!' gemaakt. Doel is het verbeteren van de Boerhaavewijk in Schalkwijk, zodat wonen in de wijk ook in de toekomst prettig is.

Mooie resultaten

Dit jaar springen de prestaties van de Wereld Muziekschool in het oog. In september hoopt de school de 300ste leerling te ontvangen. Dat is een veel hoger aantal dan was verwacht (200). Verder zijn sinds 1 januari 2012 de wijkcoaches de wijk ingegaan met als doel om meervoudige problemen van bewoners achter de voordeur aan te pakken. Dat was in het begin wat onwennig, maar het gaat steeds beter. De wijkcoaches blijven kijken naar voorbeelden in steden die al verder zijn met deze vorm van hulpverlening zoals Enschede en Leeuwarden.

De aanpak van de openbare ruimte staat beschreven in de gebiedsvisie Boerhaavewijk die begin juli 2012 door de gemeenteraad is vastgesteld. Daarin krijgen de gewenste veranderingen in de openbare ruimte vorm. Ook andere projecten zijn vol op stoom, zoals 'Mooi Opgroeien in Boerhaavewijk' van de welzijnsorganisatie Dock. Daarin doen ook andere instellingen mee om de jeugd in Schalkwijk te prikkelen, te stimuleren, te laten bewegen, et cetera. Verder heeft een team van stagiaires onder leiding van een buurtbewoner een verbouwplan gemaakt voor het wijkcentrum de Ringvaart. Dit plan was zo professioneel dat het veel beloofd voor de volgende werkstages die in de wijk door Inholland en het Nova opgezet worden. Participatie van bewoners, de wijkraad en andere instellingen uit Boerhaavewijk was essentieel om de projecten dichtbij de bewoners te houden. Zij hebben actief hun steentje bijgedragen bij het maken van de plannen.

Ook alle projecten van de corporaties zijn gestart. De garages die verbouwd zijn voor de huisvesting van kleine ondernemingen zijn open en de portiekportiers zijn ingesteld.

Ook voor de toekomst

Belangrijk is dat de projecten en uitkomsten niet eenmalig zijn, maar dat ze verankerd worden voor de toekomst. De verbeteringen moeten een stabiele basis krijgen en structureel worden doorgevoerd. Het duurt nog wel enkele jaren voordat er daadwerkelijk gesloopt en gebouwd gaat worden in Boerhaavewijk. Veel veranderingen zullen dus vooralsnog niet zichtbaar zijn. Wel wordt alvast gestart met het oppakken van de sociaal-maatschappelijke aandachtspunten in de wijk, zoals het organiseren van sport- en kunstactiviteiten voor jongeren, het verbeteren van het gevoel van veiligheid, het stimuleren van het ondernemerschap en het bevorderen van de interactie tussen bewoners via een muziekproject. Het startschot voor alle projecten is gegeven. De komende twee jaar vindt de uitvoering plaats.

Zomerzone

In Haarlem-Oost ligt de Zomerzone, een gebied dat bestaat uit zeven buurten rond de centrale as de Zomervaart. Twee buurten in deze wijk dreigden verder in achterstand te raken ten opzichte van het Haarlemse gemiddelde. Inzet van het Preventiebudget 40+ is voor de wijken Slachthuisbuurt en Parkwijk.

Twee jaar na de start van het programma 'De Zomerzone als preventiewijk' is het tijd voor een evaluatie. Hoe succesvol is de wijkaanpak, hoe ervaren bewoners de impuls en wat levert het aan concrete resultaten op?

Algehele conclusie is dat de wijk goed op weg is.

Meedoen

Vooral het thema 'Meedoen aan een vertrouwde samenleving' is succesvol. Sinds de start van het programma dat zich richt op de sociale en economische positie van de bewoners, zijn er 35 initiatieven gestart, variërend van koken voor de buurt, weerbaarheidstrainingen voor ouderen, een moedercentrum en een vadercentrum. Het afgelopen jaar bood het Reinaldapark - dat opnieuw wordt ingericht als buurtpark en ontmoetingsplek voor de wijk - een podium voor tal van activiteiten. Zo was er een lente- en zomerbosfestival en hebben buurtbewoners een boom geadopteerd voor het toekomstige bos in het park.

Buurtgebouw De Sprong is een goede uitvalsbasis voor diverse wijkbewonersorganisaties. Mooi om te zien is dat bij de activiteiten voor de jeugd ook de bewoners van Zorggroep Reinalda worden betrokken. En ook het omgekeerde vindt plaats: wijkbewoners krijgen de mogelijkheid deel te nemen aan de georganiseerde activiteiten binnen het Reinaldahuis.

Leren en opgroeien

Met het budget voor Investeren in leren en opgroeien krijgen basisschoolkinderen begeleiding bij het maken van huiswerk. In samenwerking met de scholen biedt de Stadsbibliotheek gericht hulp bij schoolopdrachten. Ook is er een centrum geopend voor talentontwikkeling. Naast laagdrempelige sportactiviteiten worden hier jeugdgroepen begeleid in hun sociale en maatschappelijke ontwikkeling. Ook faciliteert het centrum sportlessen voor mensen met een psychiatrische aandoening.

Werk

Wijkbewoners die om uiteenlopende redenen sociaal en maatschappelijk geïsoleerd zijn geraakt, krijgen binnen het programma 'Stimuleren werk en werktoeleiding' de mogelijkheid om via sociale activering een zonnigere blik op de toekomst te krijgen. Er is individueel gekeken naar de oorzaak van de problemen en de mogelijke oplossingen. Focus hierbij was om niet de problemen op te lossen, maar de deelnemers te begeleiden bij het zelf inzetten van de oplossingen.

Duurzame aanpak

Het is belangrijk dat geen omissie wordt ervaren in de duurzaamheid van de aanpak. Daarom hebben alle partners in het programma afgesproken dat zij hun schouders willen zetten onder het realiseren van een sociaal convenant. Het doel daarvan is om de bewoners over 5 jaar een stap hoger op de maatschappelijke ladder te krijgen. De partijen zijn daarvoor bereid blijvend te investeren in de wijk. Een buurtservicebedrijf en een ontmoetingsplek voor startende ondernemers zijn in de maak. Doel is mensen van de bank te krijgen en deel te laten nemen aan het arbeidsproces in hun eigen wijk.

Passart

Bewoners van de wijk Passart voelen zich dankzij diverse projecten weer veiliger, er zijn veel minder incidenten en er is geen sprake meer van ernstige vervuiling en verloedering. Er worden weer toekomstplannen gemaakt, bewoners doen mee met activiteiten, zijn daarbij betrokken en ook actief.

Groen en sfeer

Nieuwe Passart: Voor de lege plekken die waren ontstaan na sloop van de flats aan de Laurierstraat, is in 2011 een plan gemaakt. Dit gebeurde samen met o.a. het Innovatienetwerk, scholen en bewoners tijdens diverse bijeenkomsten en inloopsessies. Het plan wordt nu gerealiseerd. Daardoor is er weer groen en sfeer in de wijk. De gehanteerde aanpak voor 'ontmoetingspark de Laurier' zoals de plek nu heet, heeft een stimulerende positie binnen het bredere kader van de groenontwikkeling in Heerlen-Noord (Gebrookerbos) en een voorbeeldfunctie voor andere krimplocaties in Heerlen en daarbuiten.

Oude Passart: Woningcorporatie Woonpunt heeft de lege panden aan het Plataanplein die geen woonbestemming meer hebben tot 2025 in bruikleen gegeven aan de gemeente. Gemeente en woningcorporatie Woonpunt knappen ze nu samen met bewoners op. Half 2012 zijn de panden klaar en kunnen verschillende sociale en maatschappelijke organisaties hun intrek nemen.

Vertrouwen in de toekomst

De ingezette gefaseerde aanpak en methodiek van Samen Werken en Informatie Delen in Passart werkt. Er is weer vertrouwen in de gemeente en politie. Soms nog broos, maar bewoners roeren zich, laten hun stem horen en doen weer mee. Dat geldt ook voor de jeugd. De basisschool presteert weer zoals dat moet en is veilig. Professionals in de uitvoering (maatschappelijk werkers, politiemensen, toezichthouders, jongerenwerkers, opbouwwerkers, hulpverleners, medewerkers van gemeente en woningcorporaties) werken weer met plezier in Passart, zijn enthousiast over de nieuwe werkwijze en hebben vertrouwen in de toekomst van de buurt en haar bewoners.

Verdiepingsslag zorg en welzijn

Ook op het gebied van zorg en welzijn zijn er successen. Vermeldenswaardig is de ingezette 'Achter de Voordeur'-aanpak. In eerste instantie was het de bedoeling om alleen zorgwekkende bewoners die zelf niet om hulp vragen, maar die deze wel nodig hebben, op te sporen. Hiermee is in 2010 gestart in de vorm van servicegesprekken. In 2011 is doorgepakt en een verdiepingsslag gemaakt. Maatschappelijk werkers hebben gericht 164 adressen bezocht met als doel informatie te verstrekken en hulpvragen vast te stellen.

Kennisoverdracht

In 2011 is de opgedane kennis en ervaring met de veiligheidsaanpak en Achter de Voordeur Aanpak met succes uitgerold naar de zogeheten LTS-buurt, een buurt in het stadsdeel Hoensbroek. Hier heeft de gemeente in hoog tempo de nieuwe werkwijze en samenwerkingsstructuur met instrumenten kunnen inrichten. Wezenlijk verschil met Passart in Hoensbroek is dat direct ook 'Achter de Voordeur' is gestart: het moment waarop Woonpunt de bewoners bezoekt om de noodzakelijke verhuizing aan te kondigen wordt gebruikt als aanleiding om maatschappelijk werk mee te laten lopen.

Concrete resultaten

- 58 gezinnen besproken tijdens buurtbemiddeling, 23 afgeronde casussen, 12 nog in nazorg;
- 5 rondetafelbijeenkomsten met burens;
- 45 besproken casussen multiprobleemgezinnen, 30 afgehandeld, 15 actief;
- 160 besproken casussen woonomgevingploeg, 148 afgehandeld, 12 actief;
- leefbaarheid en veiligheid in en rondom de Paulusschool weer normaal.

Helmond-West

Helmond-West is een zeer gedifferentieerde wijk met een rijke diversiteit aan mensen, wensen, woningen en voorzieningen. Naast maatschappelijke problemen kenmerkt deze wijk zich door afkalving van de voorzieningen en een verouderde woningvoorraad en openbare ruimte. In 2010 is het Wijkontwikkelingsprogramma Helmond-West opgesteld. Dit programma bestaat uit maatregelen die de wijk moeten verbeteren. De jaren 2010 en 2011 stonden in het teken van het maken van plannen en het voorbereiden van maatregelen.

Fysieke aanpak

Medio 2011 is gestart met de vernieuwing van de woningvoorraad. Zo is begonnen met de bouw van twintig nieuwe woningen en zijn plannen in voorbereiding voor de bouw van circa zestig nieuwe woningen. Hierbij gaat het om zowel huur- als koopwoningen. Daarvoor worden verouderde, bestaande woningen gesloopt.

De openbare ruimte wordt momenteel vernieuwd. Inmiddels zijn vier bestaande pleinen opnieuw ingericht en worden straten vernieuwd. Om de kwaliteit van de openbare ruimte te verhogen, zullen ook woningen plaats maken voor openbare ruimte. Momenteel wordt het wijkwinkelcentrum in overleg met de winkeliers heringericht, zodat het aantrekkelijker en gebruiksvriendelijker wordt.

Maatschappelijke aanpak

Op sociaal-maatschappelijk gebied ligt de nadruk op de 'Achter de Voordeur'-aanpak, waarvoor ongeveer 75 gezinnen zijn bezocht. Ongeveer de helft daarvan komt in aanmerking voor een vervolgaanpak. Voor deze aanpak is een kernteam georganiseerd met daarin de belangrijke partners op het gebied van welzijn, jeugdzorg, gezondheid en werk en inkomen. Een belangrijke voorziening die in 2012 wordt gebouwd is het Wijkhuis Brede School. Het doel is het verwezenlijken van maatregelen op diverse maatschappelijke terreinen, bijvoorbeeld leren en opvoeden, sporten, integreren, participeren en sociale cohesie. Aangezien Helmond-West binnen het provinciale speerpunt 'duurzaam herstructureren' valt, is een duurzaamheidscoach ingeschakeld om de duurzaamheid van het gebouw, maar ook het onderwijs te begeleiden. Inmiddels is de bouwvergunning verleend.

Wijkeconomie

In het kader van arbeidsparticipatie is eind 2011 gestart met het project 'leren, werken, herstructureren'. Doel is om mensen met een uitkering via stageplaatsen binnen de herstructurering te laten instromen in het reguliere arbeidsproces. Verder wordt onderzocht of het voormalige wijkhuis 't Patronaat gebruikt kan worden als broedplaats voor startende ondernemers.

Beheer en veiligheid

Om de overlast te verminderen en de veiligheid te vergroten, is de zichtbaarheid van politie en stadswachten vergroot. Er is een 'veiligheidsoverleg' in het leven geroepen, waarin de diverse partners elkaar informeren en gezamenlijk acties afspreken waarmee misstanden worden aangepakt. Zeker deze aanpak heeft de overlast aanmerkelijk teruggedrongen. Daarnaast is een zogeheten Jeugd Preventie Team actief dat overlastgevende situaties met jeugd aanpakt. Daarnaast adviseert dit team beleidsmakers over de inrichting van de openbare ruimte om mogelijk overlastgevende situaties te voorkomen. Intensief dagelijks wijkbeheer houdt de wijk in de periode van de herstructurering leefbaar.

Participatie

Bovenstaande wijkaanpak krijgt vorm door een uitgebreide vorm van bewonersparticipatie. Zo zijn er voor de verschillende aspecten van de wijkaanpak 'meedenkgroepen' geformeerd. Hierin worden de verschillende plannen en ingrepen besproken. Uit een evaluatie is gebleken dat deze vorm van participatie aanspreekt.

Berflo Es

De Hengelose aanpak 'Kansen scheppen, stappen maken' is onderdeel van een omvangrijke herstructurering in de wijk Berflo Es. Deze wijk is nauw verweven met Hart van Zuid en de stationsomgeving, die speerpunt zijn in de economische ontwikkeling van Hengelo. De doelstellingen van de aanpak zijn grotendeels ongewijzigd en richten zich op het bevorderen van Berflo Es als activerende, aantrekkelijke, ondernemende, sportieve, creatieve en lerende wijk. De partners in het programma, de gemeente, wijkraad Berflo Es, Scoren in de Wijk en Welbions, zetten zich samen in om deze doelstellingen waar te maken.

Aantrekkelijke wijk

Langzaam maar zeker wordt de vernieuwing van de wijk zichtbaar. Dit is regelmatig te lezen op www.berflomooi.nl. Langzaam omdat Hengelo net als andere delen in Nederland te maken heeft met de vertraging in de woningmarkt. Zeker slaat op de wil van de partners om samen door te gaan met de ontwikkeling van de wijk. Daarom is ook – in overleg met het ministerie – de woningbouw gestimuleerd met extra startersleningen, toen duidelijk was dat het project Collectief Particulier Opdrachtgeverschap niet op korte termijn zou leiden tot succes.

Activerend en ondernemend

Bewoners zijn betrokken bij de vele activiteiten in de wijk. Het Kulturhuske, voor en door bewoners, was een groot succes en heeft navolging gekregen in de Hengelose Es. Samen met bewoners is het project Schoon, heel en veilig uitgevoerd, met als slotstuk de opknabbeurt van de Muizentunnel, een belangrijke fiets- en voetgangersdoorgang naar de wijk. Verder zijn bewoners bezig met de oprichting van een bewonersbedrijf, een aanzet tot een nog grotere betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving.

In de wijk heeft de woningcorporatie Welbions samen met partners het project Sociale Voorhoede uitgevoerd, waarbij in 2011 196 huishoudens zijn bezocht en geholpen om beter op traject te komen. De corporatie is zo tevreden over deze aanpak, dat de werkwijze ook gaat worden toegepast in de Hengelose Es.

Het ondernemerscentrum voor sociale economie H164 (www.h164.nl) heeft in tijden van economische tegenslag veel betekenis voor de vaak jonge en startende ondernemers uit de wijk. Ondernemers kunnen een plek krijgen in het pand van waaruit zij – met begeleiding – kunnen starten met een eigen bedrijf. Dit is belangrijk voor de wijk economie. Tot nu toe zijn ruim 50 bewoners begeleid bij de start van hun bedrijf, waarvan er 10 zijn gerealiseerd.

Sportieve en lerende wijk

De Stichting Scoren in de Wijk heeft samen met partners activiteiten ontplooid op het terrein van gezondheidspreventie en leren. In 2011 is gestart met taalgame Taaltreffers. Deze daagt kinderen uit met taal door gebruik te maken van de bekendheid van FC Twente. In 2012 kunnen kinderen uit groep 6 de taalgame gebruiken. Ook scholen buiten de wijk doen mee. Inmiddels is in samenwerking met de KNVB een landelijk initiatief met de taalgame in ontwikkeling, geheel in het teken van Oranje.

In 2012 wordt het online gezondheidsprogramma Scoren met gezondheid verder geoptimaliseerd. Dit programma maakt ook gebruik van het imago van FC Twente. Bedoeling is om het instrument ook in andere Hengelose wijken in te zetten voor bewoners van 16 jaar en ouder. Het ROC heeft het studiepakket voor Scoren met Gezondheid opgenomen in zijn programma en wil dit mogelijk vermarkten.

Gorecht-West

In 2011 zijn de wijkvisie en het beeldkwaliteitplan in een open proces tussen professionals en bewoners tot stand gekomen. Dat gebeurde tijdens vijf gezamenlijke 'snelkooksessies' en een excursie. Verder werden in maart 2012 de plannen voor fysieke wijkvernieuwing in Gorecht-West door een zeer grote meerderheid in de raad goedgekeurd. Ook het bestuur van Lefier heeft ingestemd. Dit betekent dat nu echt begonnen wordt met de fysieke vernieuwing van Gorecht-West.

Sloop en nieuwbouw

De aanpak van de fysieke wijkvernieuwing gaat van start in het woongebied rond de Ter Laanstraat. De eerste 46 wijkbewoners hebben in maart 2012 het sloopbesluit ontvangen van woningcorporatie Lefier. Vanaf het moment dat bewoners de sloopbrief hebben ontvangen, worden zij bezocht door medewerkers wonen van Lefier. Samen bespreken ze hoe de bewoners kunnen worden bijgestaan: welke woonwensen hebben zij? Willen ze terug naar de toekomstige nieuwbouw in de wijk of liever naar een andere wijk? Er wordt geprobeerd om alle bewoners binnen een jaar op een goede manier aan een wisselwoning of andere definitieve woning te helpen.

Eigen kracht

Centrale thema's van de subsidieaanvraag 'Samen Aanpakken in Gorecht-West' zijn 'frontlijnsturing' en 'één gezin, één plan'. De aanpak in Gorecht-West wordt sinds 1 april 2012 beschouwd als de pilot in de gemeente voor de kanteling Wmo, Welzijn Nieuwe Stijl, het gemeentelijk beleid 'burgers in de benen' en de drie decentralisaties. Al die methodische bezuinigingsoperaties kennen volgens de gemeente maar één oplossingsrichting: wijk- en gebiedsgericht werken en de eigen kracht van de burger inzetten. Precies de doelstelling van Samen Aanpakken en het Gorecht-Westteam. In 2011 is gebleken dat het opzetten van een frontlijnsteam en het opstarten van een nieuwe methodische werkwijze niet eenvoudig is.

Werkwijze doorzetten

De gemeente trekt de conclusie dat haar eerste grote uitdaging het doorontwikkelen, verbreden en verduurzamen van het Gorecht-Westteam is. Ook moet het team al werkend zelf ervaring opdoen en zijn aandachtsgebied verbreden naar meer achterstandswijken in Hoogezand-Sappemeer. Daar moet ook ruimte voor zijn.

Resultaten op een rij

In 2011 zijn de volgende resultaten geboekt:

- Er zijn 150 huisbezoeken afgelegd.
- Met 70 wijkbewoners is begonnen met een interventie of een persoonlijk ontwikkelingsplan.
- Er zijn diverse projecten om de bezochte en gemotiveerde wijkbewoners te bewegen richting vrijwilligerswerk en/of regulier werk, zoals het project Schoon en kleurrijk, het Verhuisproject, het Traject Thuiszorg en het Werkproject groen.

IJsselveld-Oost

Het gaat beter met IJsselveld-Oost, een wijk met een rijke diversiteit aan mensen. De cijfers geven aan dat veel is verbeterd. Doel is een integrale aanpak waarbij wordt gewerkt aan fysieke (woningen en woonomgeving), sociale en veiligheidsvraagstukken. De wijkvernieuwing wordt uitgevoerd in een gezamenlijke organisatie van de gemeente, de woningcorporatie, de politie en een welzijnsinstelling.

Goede voorbeelden

Sinds de start van de aanpak zijn diverse activiteiten uitgevoerd. Bijvoorbeeld:

- Woningcorporatie Provides heeft het hang- en sluitwerk van flats vernieuwd en een groot aantal flats gerenoveerd. Balkons zijn opgeknapt, er zijn liften aangebracht en onderdoorgangen afgesloten. Er is begonnen met de verbetering van pleinen en stroken openbare ruimte. Voor de realisatie van de verkoop-, sloop- en nieuwbouwplannen onderneemt Provides acties om bewoners te informeren.
- Er is cameratoezicht gekomen en politie en gemeente (streetcoaches en buitengewoon opsporingsambtenaren) surveilleren intensief. Lik-op-stukbeleid en een persoonsgerichte aanpak hebben geleid tot een opmerkelijke daling van aangiftecijfers.
- Buurtcentrum Studio 10 ontwikkelt zich tot een laagdrempelig, toegankelijk, multifunctioneel centrum voor de hele wijk. Naast jongerenwerk wordt een keur aan activiteiten georganiseerd voor verschillende doelgroepen. Bijvoorbeeld een voorleesclub, meidenclub, huiswerkbegeleiding, computerlessen en een naaiatelier.
- In de hele wijk zijn ondergrondse afvalcontainers geplaatst, en zijn er afspraken gemaakt over de inzet van verschillende partijen bij het schoonhouden van de wijk.
- Bewoners vervullen een actieve rol. Zo is er een actieve 'knijperploeg' die geregeld met vuilniszakken de wijk ingaat om het zwerfvuil op te ruimen. En houdt de bewonersgroep IJsselveld-Oost geregeld pleingesprekken om de betrokkenheid van andere wijkbewoners te vergroten.
- Met de huis-aan-huis Aanpak zijn eind 2011 in totaal ruim 900 gezinnen bereikt. In 2011 zijn 172 hulpvragen gesteld. Er zijn gezinnen bereikt die anders nooit bereikt zouden zijn, en er hebben jaarlijks enkele tientallen gezinnen zorg gekregen die zij anders niet gekregen zouden hebben. Daarmee heeft (ook) de gemeente veel grote kosten uitgespaard. Begin 2012 zijn de meeste adressen in IJsselveld-Oost bezocht, en is er een lopende caseload van 49 dossiers.

Voortgang

De inspanningen hebben geleid tot een verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in de wijk, blijkt ook uit een tussentijdse evaluatie eind 2011. De cijfers:

- In 2011 is in heel IJsselstein het aantal meldingen van overlast afgenomen, maar in IJsselveld-Oost is deze afname veel groter dan gemiddeld in IJsselstein. Het percentage meldingen in IJsselveld-Oost is afgenomen tot 3,1%, in geheel IJsselstein is dat 4,3%.
- In 2007 voelde 64% van de inwoners van IJsselveld-Oost zich vaak of soms onveilig in zijn wijk. In 2011 is dat percentage gedaald naar 42%.
- In 2007 vond 41% van de inwoners van IJsselveld-Oost dat de politie veel of voldoende aandacht had voor de problemen in de wijk, in 2011 is dat gestegen naar 71%. Dat is hoger dan het gemiddelde voor heel IJsselstein (59%).
- In 2011 heeft 35% van de inwoners vertrouwen in de politie in de wijk IJsselveld-Oost. Voor heel IJsselstein is dat gemiddeld 28%.
- In 2007 vond 52% van de inwoners van IJsselveld-Oost dat de gemeente veel of voldoende aandacht heeft voor problemen in de wijk, in 2011 is dat gestegen naar 68%. In heel IJsselstein is dat 63%.

Leerdam-West

Leerdam-West is een levendige, diverse wijk met veel herstructureringsprojecten. De wijk wordt gekenmerkt door problemen, onder meer op het gebied van spanningen tussen de verschillende bevolkingsgroepen, verloedering van de leefomgeving, een achterblijvend veiligheidsgevoel en een relatief lage arbeidsparticipatie.

Mensen maken de Wijk!

Het project Mensen maken de Wijk! zet in op de thema's sociale samenhang, leefbaarheid, maatschappelijke participatie en veiligheid. De activiteiten sluiten zo veel mogelijk aan bij herstructureringsprojecten en andere fysieke maatregelen. Zo versterken de verschillende activiteiten elkaar. In Leerdam is een behoorlijke fysieke aanpak ingezet. Een goed voorbeeld is het project Raadsliedenbuurt, waarin 114 sociale huurwoningen zijn vervangen door 79 huur en 52 koopwoningen. Door Mensen maken de Wijk! is met de nieuwe bewoners en de bewoners van de omliggende straten een plan gemaakt voor de inrichting van het groen en een speelvoorziening. De bijeenkomsten met de bewoners vonden plaats in het naastgelegen nieuwe zorgcentrum (ook een van de herstructureringsprojecten). De betrokkenheid is groot en leidt tot de oprichting van een bewonerscommissie (buurtbeheergroep) die zich actief inzet voor de buurt. Bij de activiteiten betrekken zij ook zo veel mogelijk hun burens van het zorgcentrum en het nieuwe jongerencentrum.

Mensen maken de Wijk! heeft een wijkregisseur aangesteld. Hij gaat de verschillende bevolkingsgroepen in de wijk bij elkaar brengen en de sociale samenhang versterken. In het eerste jaar besteedt de wijkregisseur speciale aandacht aan de Molukse wijk, om juist deze groep meer bij de hele wijk te betrekken en zicht te krijgen op de problemen die binnen deze relatief gesloten gemeenschap spelen. Met de Molukse gemeenschap organiseerde hij theater en debat over de Molukse wijk en hij is gestart met huis-aan-huisgesprekken in de wijk.

De samenwerking tussen gemeente en woningcorporatie is intensief en goed. Dat leidt ook in het reguliere werk tot betere samenwerking. Er zijn twee speelvoorzieningen opgeleverd en twee initiatieven gestart die de leefbaarheid moeten verbeteren. Succesvolle ontmoetingsactiviteiten waren Kijkze, Sportze, Eetze, Klinkze en Schaatsze.

Kennismaken met werk

In de Molukse wijk organiseerde de wijkregisseur de eerste activiteiten. Leidraad is verleden, heden en toekomst van de wijk. Het toezicht is uitgebreid met buurttoezicht. Negen vrijwilligers lopen eens per twee weken een ronde door de wijk. Zonder actieve betrokkenheid van bewoners waren deze resultaten nooit behaald. De regionale sociale dienst, de

organisatie voor zorg en maatschappelijk werk (RIVAS) en het project organiseerden gezamenlijk een kennismakingstraject voor werken in de zorg. Deelnemers waren uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De eerste ronde leverde voor vijf uitkeringsgerechtigden een contract in de thuiszorg op. Inmiddels is de tweede ronde gestart. Het project krijgt naamsbekendheid, want kandidaten melden zich spontaan aan. Met de bestaande Leerdamse klussendienst worden de mogelijkheden verkend voor uitbreiding van de dienstverlening en het deelnemersbestand. Ook dit is een instrument om mensen aan werk of werkervaring te helpen.

Initiatieven

Voor realisatie van het achter-de-voordeurproject wordt een kwartiermaker geworven. Deze zal afspraken maken met betrokken organisaties en instanties over zorg en hulpverlening in het kader van één gezin, één plan. Verder diende zich spontaan een initiatief aan voor het bevorderen van de lees- en schrijfvaardigheid van wijkbewoners. Voor de precieze vormgeving hiervan wordt nog gesproken met Stichting Welzijn, de regionale sociale dienst en Vluchtelingenwerk.

Het bewonersbudget staat open voor initiatieven van bewoners uit de wijken West en Noord. Tot nu toe zijn acht initiatieven ingediend, zijn er vijf uitgevoerd en drie in de planfase. Meest aansprekend is het idee voor de aanleg van een natuurtuin.

Resultaten per thema

- Sociale samenhang: vijf ontmoetingsactiviteiten, wijkregisseur in de wijk, theater en debat over Molukse wijk, huis-aan-huisgesprekken in de Molukse wijk.
- Veiligheid: een veiligheidsschouw waarbij onveilige locaties zijn bezocht en oorzaken van onveiligheid zijn benoemd, buurttoezicht, boa-toezicht als extra toezicht in de vakantieperiode, als de dagen korter worden en rond de jaarwisseling.
- Leefbaarheid: twee speelvoorzieningen, bewoners die deelnemen aan het ontwerp van de inrichting van hun straat en inventarisatie van leefbaarheid in twee buurten.
- Maatschappelijke participatie: project Werk in de zorg leverde vijf deelnemers een arbeidscontract op.
- Bewonersbudget: vijf gerealiseerde initiatieven.

Slaaghwijk

Het doel van de gemeente Leiden en de woningcorporaties Portaal en de Sleutels is het verbeteren van de leefbaarheid en de veiligheid, deelname van bewoners aan het maatschappelijk leven, onderhoud/renovatie van sociale huurwoningen, herstructurering van het middengebied en verbetering van de openbare ruimte. Ondanks enkele succesvolle projecten en de positieve respons daarop van bewoners, blijkt uit de gemeentelijke Veiligheidsmonitor dat wijkbewoners de leefbaarheid in 2011 lager waarden dan in 2009.

Herstructurering wordt renovatie

Uit onderzoek van gemeente en corporaties blijkt dat ingrijpende herstructurering door sloop/nieuwbouw niet haalbaar is vanwege grote maatschappelijke kosten. Daarom zetten zij nu in op renovatie. Woningcorporatie Portaal gaat driehonderd woningen ingrijpend renoveren en het energieniveau verbeteren. De gemeente Leiden gaat investeren in renovatie van de brede school (een combinatie van basisschool en buurthuis) in het centrum van Slaaghwijk.

Sociaal programma

In 2011 is het project Powerkids afgesloten. Doel was een veilig speelklimaat op straat creëren voor alle kinderen in de buurt en kinderen met gedragsproblemen leren omgaan met die problemen. De partijen gebruikten hiervoor een succesvolle outreachende werkwijze, waarbij verschillende partijen samenwerken en oog is voor de achterliggende problematiek. Helaas is Powerkids niet opgenomen in het reguliere werk. Wel wordt de manier van werken van Powerkids nog zo veel mogelijk gevolgd.

Projecten in uitvoering:

- Het project Vreedzame School bleek zo succesvol dat het wordt verbreed naar Vreedzame Wijk. De methode betreft kinderen actief bij het sociale klimaat met als doel een afname van probleemgedrag. Een medewerker van de basisschool coördineert de activiteiten.
- De extra openstelling van de jongerensoos en de inzet van individuele coaches door jongerenwerk wordt in 2012 voortgezet. Er blijkt minder overlast te zijn in de openbare ruimte doordat de soos langer open is. Daarnaast hebben de coaches meer contact met ouders, wat leidt tot een afname van jongerenoverlast.
- Het pilotproject 'Achter de Voordeur' heeft plaats gemaakt voor extra inzet voor één gezin, één plan. Hierbij vormen professionals, dienstverleners en personen uit het sociale netwerk van een gezin één team dat samen met de gezinsleden werkt aan het 'herstel van het gewone leven'. Kerndoel is dat de kinderen in het gezin zich (weer) zonder belemmering of bedreiging kunnen ontwikkelen.
- Het coachingsproject 'School's cool' voor kinderen in de kwetsbare overgang van basis- naar middelbare school loopt. Vijftien jongeren uit groep 8 van de basisschool/eerste klas

middelbare school zijn hiervoor gekoppeld aan een coach/mentor. In het eerste kwartaal van 2011 (na de Cito-toets en de schoolkeuze) zijn de jongeren gekoppeld. Het mentoraat duurt anderhalf jaar, wat betekent dat de laatste trajecten eind 2012 beëindigd worden. De verwachting is dat alle kinderen over zullen gaan naar de tweede klas van het voortgezet onderwijs.

Openbare ruimte

Gemeente en bewoners werken samen aan groenonderhoud, extra schoonmaakacties en het opruimen van fietswrakken en winkelwagentjes. Speelplekken en onderdoorgangen van flats zijn verbeterd. Dat alles leidt tot een beter onderhoudsniveau en meer betrokkenheid van bewoners. Door middel van portiekgesprekken inventariseren woningcorporaties, de buurtopbouwwerker en de gemeente wensen van bewoners en zoeken zij oplossingen.

Het gemeentebestuur is van plan uit ISV-middelen € 1 miljoen extra te investeren in Slaaghwijk. Voor renovatie van de brede school en voor een aantal verbeteringen in de openbare ruimte. Zo zal een fietsroute worden doorgetrokken, het centrale Valkenpadplein worden heringericht en een aantal opstelplaatsen voor afvalcontainers worden verbeterd.

Prinsenhof

De 40+-aanpak Prinsenhof is gericht op het bevorderen van onderlinge contacten in de wijk. Dit borgt ook de investeringen die in de afgelopen jaren door de gemeente, woningcorporaties en andere partijen in de wijk zijn gedaan. Het inzetten van de 40+ subsidie is de gelegenheid om de sociale structuur en de eigen verantwoordelijkheid verder te versterken. Hiervoor moet ruimte worden geboden, zowel fysiek (ontmoetingsplekken) als sociaal (gevoel van betrokkenheid en verantwoordelijkheid). De 'Ruimte voor ontmoeting' bestaat uit vier pijlers:

1. De Dillenburg, een bruisend wijkcentrum als hart van de Prinsenhof
2. Een opgeknapt winkelcentrum met aandacht voor ontmoeting
3. Ruimte voor jeugd en jongeren in de Prinsenhof
4. Aanval openen op zwerfafval in de wijk

1. De Dillenburg, een bruisend wijkcentrum als hart van de Prinsenhof

Eind september 2011 is wijkcentrum De Dillenburg officieel geopend tijdens een wijkfeest met alle bewoners. Het wijkcentrum is toen officieel omgedoopt tot De Plint. In het wijkcentrum is veel ruimte voor ontmoeting en worden activiteiten georganiseerd die verschillende doelgroepen aantrekt en met elkaar in contact brengt. Inmiddels wordt het activiteitenprogramma van het centrum steeds voller en maken bewoners gretig gebruik van het aanbod. Zo vergaderen het Wijkplatform, de Regiegroep Bewonersinitiatieven en het Buurtpreventieteam in het gebouw en wordt regelmatig een Sociaal Netwerkcafé georganiseerd. Bewoners krijgen ook de gelegenheid om zelf initiatief tot nieuwe activiteiten te nemen.

Met de 40+-subsidie is onder meer een keuken geplaatst waarin gezamenlijk gekookt kan worden. Ook is voor drie jaar een beheerder aangesteld en wordt een ouderenadviseur met speciale aandacht voor allochtone ouderen gefinancierd.

2. Een opgeknapt winkelcentrum met aandacht voor ontmoeting

Bij de herinrichting van het winkelcentrum aan de Frederiklaan – die bijna is afgerond – is een extra kwaliteitsslag gemaakt bij de inrichting van het winkelplein en de aangrenzende openbare ruimte. Zowel bewoners, winkeliers als andere bezoekers noemen het een positieve metamorfose. In 2012 wordt het plein afgemaakt met een gemeenschapskunstwerk dat bewoners en winkeliers samen hebben bedacht: De Roos van Prinsenhof. Centraal in het werk staan kunst, ontmoeting en spelen.

3. Ruimte voor jeugd en jongeren in de Prinsenhof

Doordat het bestaande kunstgrasveld zo populair is zitten kinderen en jongeren elkaar regelmatig in de weg. En is er onvoldoende ruimte om 'hun ding' te doen. Daarom is besloten een extra kunstgrasveld op het binnenterrein van de Prinsenhof te realiseren, zodat beide leeftijdsgroepen aan bod komen. Het gebouw van de Bouwspiegelplaats, dat nu is ingericht voor jeugd tot 12 jaar, wordt ook geschikt gemaakt voor jongeren tot 16 jaar. De Bouwspiegelplaats gaat dan verder als De Loopplank. Besluitvorming hierover moet in het kader van de bezuinigingen nog plaatsvinden.

4. Aanval openen op zwerfafval in de wijk

Bij deze pijler investeert de gemeente vooral in bewustwording onder bewoners. Dat gebeurt via twee sporen:

- Aanpak van zwerfafval via het landelijke project Beestenbende. Dit project is in mei 2012 van start gegaan en is bedoeld voor kinderen tot 11 jaar. Minimaal een keer per maand ruimen de kinderen in teams hun wijk op. Elk team heeft een volwassen begeleider.
- Aanpak van grofvuil in de wijk (voor volwassenen).

Het opbouwwerk, woningcorporaties en gemeente hebben samen een gefaseerde aanpak ontwikkeld om bewoners te betrekken en betrokken te houden bij het schoon houden van de openbare ruimte. De eerste fase van dit plan gaat van start vanaf september 2012.

Budget voor bewonersinitiatieven

In overleg met bewoners is gekozen voor het vouchersysteem. Daarvoor is een regiegroep van negen bewoners aangesteld die (administratieve) ondersteuning krijgt van het opbouwwerk. Ondertussen hebben drie initiatieven vouchers ontvangen. Ook is een aantal ideeën gerealiseerd zonder bijdrage uit het budget. Inmiddels is een tweede ronde uitgeschreven voor het indienen van goede ideeën. Overigens wordt gezocht naar nieuwe leden voor de regiegroep, omdat enkele leden hun lidmaatschap hebben neergelegd vanwege de tijdsinvestering.

Boswijk-Zuid

De bijdrage Budget 40+ heeft aangetoond dat met een relatief beperkt budget veel tot stand kan worden gebracht. In Boswijk-Zuid werken gemeente en corporatie samen om de buurt te verbeteren op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. De corporatie spant zich extra in en draagt extra middelen bij, de ondernemers zijn voor het eerst intensief gaan samenwerken en de bewoners voelen zich veiliger. Zowel fysieke als sociale doelen stonden centraal.

Fysieke doelen

Ongeveer de helft van de fysieke doelen is – met het opknappen van de Havenkom – bereikt. Met deze opknapbeurt heeft het hart van Boswijk-Zuid een nieuw, uitnodigend en vriendelijk karakter gekregen. Op de bewonersavond medio mei 2012 zijn de bewoners en de ondernemers geïnformeerd over de ontwerpen voor het verfraaien van de openbare ruimten rondom het buurtwinkelcentrum en was er gelegenheid opmerkingen te maken. Opmerkingen van bewoners over onderhoud groen, parkeerdruk en overlast ganzen worden meegenomen in het definitieve ontwerp.

Sociale projecten

De sociale projecten zijn afgerond. In het project Broeïnest werden bewoners met een uitkering thuis bezocht en uitgenodigd om aan diverse participatieactiviteiten deel te nemen. Deze benadering heeft ertoe geleid dat er tientallen bewoners meer in contact gekomen zijn met andere bewoners, en dat zij nu deelnemen aan diverse activiteiten. Enkele bewoners zijn begonnen met vrijwilligerswerk en soms doorgestroomd naar betaald werk. Eén bewoner is er met hulp in geslaagd een eigen kappersbedrijf te beginnen en draait nu zelfstandig.

Door de andere sociale projecten – waaronder een buurtrestaurant en een ‘Achter de Voordeur’-project – en de samenwerking met partners is het veiligheidsgevoel van omwonenden verbeterd. Het opknappen van het buurthuis, en de school samenvoegen met een wijkinfopunt tot een moderne en aantrekkelijke multifunctionele accommodatie, zijn in de definitieve ontwerpfasen. Uitvoering zal in 2012 plaatsvinden.

Enthousiaste samenwerking

Er was slechts een kleine stimulans nodig voor de enthousiaste samenwerking tussen winkeliers en horecaondernemers uit de buurt. Ze zijn actief op gemeentelijke informatieavonden en hebben een goede inhoudelijke inbreng in dit project. Het openingsfeest in april 2012 groeide uit tot een grote buurtbraderie met muzikale omljsting. Nu werken de partijen samen aan de organisatie van de burendag in september.

Rol corporatie

De oorspronkelijke doelen van de aanpak waren zeer ambitieus. Een probleemflat zou worden gesloopt en worden vervangen door meer hoogwaardige appartementen en maisonnettes. Door de financiële crisis en de teruglopende woningmarkt is dit project echter stilgelegd. Wel is de corporatie - gestimuleerd door alle gemeentelijke activiteiten - bezig met een grondige opknapbeurt van haar woningen. Daarbij stelt de corporatie extra geld beschikbaar om de toegang van het buurtwinkelcentrum te verfraaien en het aanzien van de weg te verbeteren. Ook draagt de corporatie met een financiële impuls bij aan de totstandkoming van de MFA.

Concrete resultaten

- 50% van de openbare ruimte is opgeknapt.
- Het gebouw van de roeivereniging is opgeknapt en vergroot.
- 300 bewoners zijn bezocht en zo nodig doorverwezen naar instanties.
- Er is een buurtpreventieteam in de wijk actief.
- Enkele tientallen bewoners meer nemen actief deel aan maatschappelijke activiteiten.
- Buurthuis, school en wijkinfocentrum vormen samen een MFA in intensieve samenwerking met de Welzijnsstichting.

Donderberg

Doel van de wijkaanpak in Donderberg is dat de wijk – met 7.200 inwoners van 80 verschillende nationaliteiten – weer een prettige en veilige wijk wordt. De in 2010 toegekende rijksbijdrage voor het programma 'Duurzaam verbinden' is een belangrijke impuls geweest voor de algehele herstructureringsopgave voor de wijk, met zowel fysieke, sociale als economische maatregelen. Gemeente, de woningcorporaties Wonen Zuid en Wonen-Limburg en de provincie Limburg hebben samen met bewoners het Wijkontwikkelingsplan Donderberg opgesteld.

De Donderie weer van de wijk

Een groot succes van de wijkaanpak is dat binnen anderhalf jaar na de start van het programma 'Duurzaam Verbinden' het wijkcentrum De Donderie is gerenoveerd en 'teruggegeven' aan de wijk. In de Donderberg is behoefte aan een goed bereikbare, ruime accommodatie waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, zelf activiteiten kunnen organiseren en waar kleine verenigingen terecht kunnen. Door een aantrekkelijke uitstraling, een handige (flexibele) indeling en laagdrempeligheid door het hanteren van zowel commerciële als niet-commerciële tarieven, wordt De Donderie weer een plek voor ontmoeting en het smeden van duurzame verbindingen. Alle stappen binnen dit traject zijn genomen in samenspraak met de betrokken bewoners, verenigingen en professionals.

Kleur je wijk

Een ander succes is het voucherproject 'Kleur je wijk', dat in 2011 is gestart. Hierbij kunnen individuen of groepen bewoners een plan indienen voor het verbeteren van de leefbaarheid in hun wijk. Vanuit het fonds 'Kleur je wijk' kunnen zij per aanvraag een financiële bijdrage van maximaal 10.000 euro krijgen. Een adviesgroep van bewoners bekijkt en beoordeelt de aanvragen en adviseert de gemeente, die dat advies meestal volgt. Inmiddels zijn er negen aanvragen ingediend. Een bijzonder project waarmee de wijk ook letterlijk kleur heeft gekregen was het planten van 10.000 tulpenbollen in de wijk. Ook het 'wensbollenproject' werd een groot succes. Hierbij hebben ruim 800 kinderen en wijkbewoners een wensbol van keramiek gemaakt. In de bol hebben zij een wens verstoppt voor de wijk. In totaal is in 2011 een bedrag van 31.000 euro toegekend via het project 'Kleur je wijk'. In de eerste vijf maanden van dit jaar zijn vijf aanvragen ingediend, onder andere voor de aanschaf van instrumenten voor een brassband.

Bewonersparticipatie

Bijeenkomsten worden druk bezocht en bewoners zijn betrokken bij hun wijk. Toch worden nog niet alle wijkbewoners bereikt. De komende jaren richt de gemeente zich met name op het verhogen van de participatie van de jongeren, allochtone bewoners en van de bewoners die niet aan een wijk- of bewonersorganisatie verbonden zijn. Een belangrijk doel is het vergroten van de verantwoordelijkheid van bewoners en betrokkenen voor hun directe woon- en leefomgeving. Dit betekent voor zowel bewoners, professionals als bestuurders een omslag in denken en doen.

Rol van het Rijk

Voor de wijkaanpak is het van belang dat de gemeente en de corporaties kunnen beschikken over de kennis en kunde die is opgedaan met de wijkaanpak in Nederland. Het Rijk speelt hier een belangrijke rol in. De wijkengids, het werkatelier maar ook korte lijnen met de deskundigen op de departementen zijn van groot belang voor de dagelijkse praktijk in de wijkaanpak.

Kalsdonk

De subsidie die Roosendaal ontvangt voor de sociaal-economische ontwikkeling van Kalsdonk sluit goed aan op de omvangrijke inzet van de grootste corporatie voor het verbeteren van de wijk. Gemeente en corporatie bieden professionele ondersteuning bij het realiseren van het programma 'Kansen voor Kalsdonk' en het versterken van de bewonersbetrokkenheid bij de wijk.

Positieve resultaten

Via onder meer de Vrouwenstudio, de buurtsportvereniging en verschillende projecten op het gebied van welzijn, taal en veiligheid zijn inmiddels diverse positieve resultaten geboekt. Ook worden, langzaam maar zeker, kleinschalige successen geboekt op het gebied van bewonersbetrokkenheid via de vouchers. Daarbij is een wisselwerking ontstaan doordat de groep die de vouchers uitdeelt het principe 'voor wat hoort wat' hanteert. Een klein voorbeeld: bewoners vroegen een bijdrage voor kinderactiviteiten bij een straatfeest. Toen de programma-groep enkele weken later begeleiding en toezicht nodig had voor een groot wijkevenement, hebben zij de bewoners van het straatfeest gevraagd, die hier graag gehoor aan gaven.

Herziene opdracht

Ondanks de successen bleek de aanpak van het programma voor verbetering vatbaar. In overleg met betrokkenen uit de wijk is daarom in de eerste maanden van 2012 een nieuwe opdracht uitgewerkt. Daarin zijn kortere lijnen en snellere acties opgenomen, wat aansluit op de door de crisis veranderde situatie van organisaties en bewoners in de wijk. De nieuwe opdracht legt ook verband met het wijkperspectief dat in 2011 is opgesteld. De looptijd van de projecten wordt verlengd tot eind 2014. Dit betekent niet dat er meer geld beschikbaar komt, maar dat het over een langere periode kan worden besteed.

In de herziene opdracht wordt de relatie gelegd met het wijkperspectief van Kalsdonk en het Centrumplan (waarin fysieke investeringen worden gepland). Onderdeel van dat nieuwe plan is de buurtonderneming, waarmee invulling wordt gegeven aan wijkgericht werken. Er is op verschillende manieren aandacht voor het versterken van de betrokkenheid van bewoners bij de activiteiten in de wijk. Dit sluit nauw aan op het speerpunt 'Vitale wijken en dorpen' uit het collegeprogramma en op de transitie naar wijkgericht werken. Belangrijkste doelen in de herziene opdracht zijn: meedoen, ontmoeten, een sterk centrum in de wijk, een veilige en schone wijk en eigen kracht van bewoners.

Projecten en initiatieven

De herziene opdracht is uitgewerkt in een aantal projecten en initiatieven. Goedlopende projecten die al waren opgestart worden voortgezet. Zowel via de buurtonderneming als via samenwerking met verschillende besturen, verenigingen en organisaties wordt gewerkt aan het versterken van de wijk; vanuit de wijk en met de wijk. Naast de buurtonderneming – waarin zowel bewoners als professionele partijen participeren – wordt gewerkt aan één of meer social enterprises of bewonersbedrijven. Daarin sturen bewoners of ondernemers uit de wijk zelf de wijkontwikkeling aan. Het is de bedoeling om zo veel mogelijk concrete activiteiten uit de buurtonderneming over te hevelen naar een social enterprise of bewonersbedrijf, zodra dat mogelijk is. Waar nodig kan dat vanuit de buurtonderneming worden gefaciliteerd.

Thienbunder, Achtbunder, Sanderbout slachthuislocatie (TASS)

Het afgelopen jaar zijn tal van acties gestart om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren, waarvan een aantal specifiek gericht op bepaalde groepen, zoals jongeren en ouderen. Er is veel energie gestoken in de promotie van het gebied. Om de wijk nieuwe kansen voor de toekomst te geven zal een deel van de oude woningen plaats moeten maken voor nieuwbouw.

Promotie

Samen met de bewoners is een begin gemaakt met promotie van het gebied. Deze promotie is gericht op mensen die in de wijk kunnen gaan wonen, maar ook op de huidige bewoners. Ook buiten de verhuur en verkoop van woningen kunnen bewoners informatie krijgen over de wijk, via het wijkblad Tussen de rails en op internet op www.sanderbout.nl. Vorig jaar werd er bovendien een Dag van de wijk georganiseerd, waarbij alle verenigingen en ondersteunende organisaties waren betrokken.

Ouderen

Voor ouderen zijn er tal van activiteiten, zowel binnen als buiten de wijk. Deze activiteiten waren er vooral op gericht iets te doen tegen eenzaamheid. Diverse bewonersorganisaties droegen hieraan hun steentje bij, zoals KBO en Zonnebloem. De mantelzorg in de wijk is redelijk intact gebleven, mede dankzij activiteitenbijdragen uit leefbaarheidsbudgetten.

Sociale problemen

In de wijk zijn meerdere inspanningen verricht om sociale problemen tegen te gaan. Vermeldenswaardig is de zogeheten 'Achter de voordeur'-aanpak, die onder meer gericht is op arbeidsparticipatie, vrijwilligerswerk, de aanpak van armoede, verslaving en huiselijk geweld. Dit loopt naar tevredenheid. Bewoners hebben overigens vaker nog niet het vertrouwen dat nodig is om de hulp soepel te laten verlopen. Verder krijgen jongeren aandacht om er zo voor te zorgen dat zij minder overlast veroorzaken. Voor hen zijn bijvoorbeeld sportactiviteiten georganiseerd. In de strijd tegen verloedering is de ontmoeting- en speelplek Middenwei het vermelden waard. Dit is een plein binnen een woningblok waar de voorzieningen een opknapbeurt hebben gekregen.

Tot slot twee punten die ook aandacht verdienen:

- Muziekkids: kinderen werden in contact gebracht met muziek en konden zelf instrumenten bespelen. Dit project loopt door tot 2013.
- Verenigingen: in de wijk zijn door verenigingen tal van bijeenkomsten georganiseerd die over het algemeen goed zijn bezocht.

Fysieke projecten

Om de wijk toekomstbestendig te maken is gekeken naar de bouwkundige kwaliteit van van een aantal woningen. In Thienbunder zijn de woningen inmiddels gesloopt, zodat er nieuwbouw voor in de plaats kan komen. Daarvoor zijn inmiddels plannen. Ook voor Achtbunder liggen plannen klaar. Een deel van de woningen wordt daar gesloopt. Het stedenbouwkundig plan is tot stand gekomen in samenspraak met bewoners. Er moet nog een stedenbouwkundig plan komen met betrekking tot de schoollocatie Sanderbout. Dat plan gaat vooral over leeftijdsbestendige woningen. In de mijnwerkersbuurt Sanderbout loopt nog een onderzoek naar hoe het verder moet gaan met de woningen. Bewoners willen de karakteristieke huizen gebouwd omstreeks 1920 het liefst behouden.

Kruidenbuurt

Sinds ruim een jaar loopt in de Kruidenbuurt de voorziening watTwest, die bewoners ondersteuning biedt om (weer) aan werk te komen. Daarnaast is er volop aandacht voor verbetering van de kwaliteit van het primair onderwijs. Vroegtijdige schoolverlaters en jongeren die in de schulden zitten worden op weg geholpen.

WatTwest

In juni 2011 is watTwest van start gegaan (www.wattwest.nl). WatTwest staat voor Werken aan de Toekomst in Tilburg West. Het is een makkelijk vindbare, laagdrempelige, bruisende voorziening in de wijk waar mensen terecht kunnen voor een eerste ondersteuning om (weer) actief te worden op de arbeidsmarkt. Er zijn drie diensten operationeel (watTwest Klust, watTwest verhuurt en watTwest begeleidt en leidt op). Vijf andere diensten, waaronder catering en tuinieren, zijn in voorbereiding.

In de eerste 10 maanden zijn de volgende resultaten behaald:

- 32 mensen zijn een traject aangegaan;
- 4 van hen hebben betaald werk gevonden;
- 19 hebben een zinvolle dagbesteding;
- 1 jongere is doorgeleid naar een opleidingsplek;
- 8 jonge starters hebben hulp gekregen bij het opzetten van een bedrijf;
- er is een zzp-netwerk opgezet (www.piontilburg) waar zich nu 26 mensen bij hebben aangesloten.

De jobcoaches en de verbindende schakel van Werk en Inkomen (gemeente) in de wijk begeleiden werkzoekenden uit de wijk naar werk. De verbindende schakel is een consulent (van sociale zaken) in de wijk. Een vooruitgeschoven post in de wijk die achter de voordeur mensen helpt bij zorgvragen en vragen gerelateerd aan werk.

Huismeesters van de corporaties, het wijk- en buurtwerk, zorgpartners in de wijk weten allemaal deze outreachende werkers te vinden en zorgen voor een 'warme doorverwijzing' van bewoners met vragen of problemen op het gebied van werk en armoede.

Primair onderwijs

In de impuls wijken (dus ook in de Kruidenbuurt) is volop aandacht voor de verbetering van de kwaliteit van het primair onderwijs. De beide basisscholen maken actieplannen om aan de norm te voldoen. Daarnaast vormen taalontwikkeling en -beheersing een cruciale pijler onder leerprestaties. Op de basisscholen worden de Ouderkamers frequent bezocht door moeders. Hierdoor worden zij meer betrokken bij de schoolloopbaan van hun kinderen. Diverse moeders die eerst op bezoek kwamen in het wijkcentrum, zijn er nu zelf actief als vrijwilliger. De Twern, organisatie voor wijk- en buurtwerk, begeleidt hen daarbij.

Jongeren

Jongeren in de wijk kunnen begeleiding krijgen bij de volgende zaken:

- Voortijdig schoolverlaters van 18-23 jaar krijgen hulp van ervaren maatschappelijk werkers, die hen begeleiden om de problemen op te lossen waardoor ze alsnog een startkwalificatie kunnen behalen of ze bemiddelen hen naar scholing en werk.
- Voor jongeren die in de schulden zitten is er 'Fix up your life', een samenhangende aanpak van voorlichting en directe hulp. Zo krijgen jongeren hun administratie op orde en worden ze geholpen om uit de schulden te blijven.

JES

Veenendaal heeft drie wijken waar zo'n 45 nationaliteiten wonen, het JES-gebied: Jan Roeckplatoen, Engelenburg en Schrijverspark. Doel in dit gebied is dat het in 2017 een plek is waar bewoners graag wonen en trots op zijn. Drie wijken waar mensen zich veilig voelen, waar kinderen en jongeren zich goed kunnen ontwikkelen en waar burens elkaar kennen en groeten. De bewoners hebben de mogelijkheid hun kansen en talenten te ontwikkelen en om te zetten in werk en zorg voor elkaar. Ze voelen zich betrokken bij hun wijk en dat is te zien: de wijk ziet er netjes uit. De woningen zijn opgeknapt en toegerust voor de komende 20 jaar. De buitenruimte is schoon en uitnodigend om te verblijven.

De leefbaarheidsmonitor laat in een meting na 2 jaar al een verbetering zien.

Veel bereikt

Ondanks dat nog gewerkt wordt aan de doelen, is al veel bereikt. In 2011 werd in het JES-gebied Panorama gerealiseerd, een ontmoetingscentrum waar mensen zich kunnen ontwikkelen, ontspannen en ontmoeten. Ook is gewerkt aan het verbeteren van de sociale en economische positie van bewoners. Met het 'Achter de Voordeur'-project worden problemen in kaart gebracht en oplossingen gezocht. Ook zijn er plannen voor een wijkwerkbedrijf en wijkleerbedrijf. Er wordt nog steeds gewerkt aan het vergroten van het gevoel van veiligheid door het aanbrengen van camerabewaking bij de flats en de multifunctionele accommodatie in het gebied. Verder is er een buddyproject voor overlastgevende jongeren.

Opvoeding

Het project 'Mijn buurt Onze buurt' geeft aandacht aan opvoedingsondersteuning. Het project traint ouders om andere ouders te trainen in opvoedvaardigheden. Daarbij staat het aanspreken van eigen kinderen en die van anderen centraal. Twintig risicokinderen krijgen binnen een mentorproject begeleiding bij school en thuis tijdens de overgangsjaren van basis- naar voortgezet onderwijs.

Bewonersinfrastructuur

Door een samenwerkingsverband van drie bewonerscommissies in het JES-gebied is de bewonersinfrastructuur versterkt. JES ondersteunt Marokkaanse, Somalische en Antilliaanse organisaties. Inburgering en integratie wordt versterkt en bij het merendeel van de bewonersinitiatieven staat ontmoeting centraal. Welzijn Veenendaal organiseert activiteiten, in Panorama heeft de jeugd een eigen ruimte. In Engelenburg is een playground waar de voorzieningen en de inrichting zijn bepaald door de jongeren. In het Schrijverspark is een kunstgrasveldje gerealiseerd en in het Jan Roeckplantsoen zijn speelvoorzieningen opgeknapt.

Wonen

In de wijk wordt ook gewerkt aan betere woonkwaliteit. Patrimonium Woonstichting knapte de galerijen en entrees van de zeven flats op. Ook is er aandacht voor de openbare ruimte: er is een fysieke verbinding gekomen tussen het oostelijke en westelijke deel van Engelenburg-Noord. Deze verbinding vergroot de bereikbaarheid van Panorama. De openbare ruimte van het Jan Roeckplantsoen is in 2012 in overleg met bewoners opgeknapt. In Schrijverspark zijn speelvoorzieningen en een kunstgrasveld gerealiseerd.

Nog meer resultaten

- In de 'Achter de Voordeur'-aanpak zijn 285 huishoudens opgenomen, met 101 huishoudens zijn gesprekken gevoerd.
- Een actieve groep bewoners heeft vanuit de voucherwerkgroep ervoor gezorgd dat 34 bewonersinitiatieven zijn binnengekomen. Daarvan hebben bewoners er in 2011 14 succesvol uitgevoerd (met lichte ondersteuning).

Leutherberg en Vogelhut

Op tal van terreinen is de leefbaarheid in de buurten Leutherberg en Vogelhut in de wijk Venlo-Oost de afgelopen vijf jaar vooruitgegaan. Daarbij werkten de corporatie Woonwenz en de gemeente nauw samen. Ook bewoners en andere instellingen droegen hun steentje bij.

Gebiedsaanpak

De successen in Leutherberg en de Vogelhut manifesteren zich zowel bij de mensen thuis als in het aanzien van de wijk de zelf. Enkele gegevens over de gebiedsaanpak op een rij:

- Het empowermentproject in Leutherberg is medio 2012 succesvol afgerond. 232 van de 509 huishoudens zijn daadwerkelijk bereikt. Bij 20% van de huishoudens is sprake van sociale stijging. Mede dankzij dit project is de leefbaarheid en veiligheid in deze buurt toegenomen. Dit blijkt uit de afname van het aantal overlastmeldingen en mutaties in het woningbestand. De interesse om in deze buurt te komen wonen is aanmerkelijk toegenomen.
- 200 van de 1600 woningen van Woonwenz in Venlo-Oost zijn inmiddels geherstructureerd: de 135 Witte Woningen en 35 Vlinderwoningen zijn gerenoveerd en de ruim 60 gedateerde Bremflats zijn al enige tijd gesloopt en vervangen door 26 seniorenwoningen in Bremmerbos. Park Rijnbeek is in 2011 opgeleverd met 61 appartementen en voorzieningen voor senioren in het woongebouw Hertogin Isabella en 41 luxe appartementen in Markies Spinola.
- De openbare ruimte is bij deze complexen kwalitatief sterk verbeterd.

VenloDroom

De extra aandacht voor Venlo-Oost heeft er ook toe geleid dat medio 2011 VenloDroom als pilot in deze wijk gestart is. VenloDroom is een innovatieplatform van en voor in de wijk samenwerkende organisaties dat steunt op 2 pijlers:

- De eerste pijler is het verbeteren van de samenwerking tussen professionele organisaties in wonen, zorg en welzijn en hun zichtbare betrokkenheid op de buurt.
- De tweede pijler is het vergroten van de betrokkenheid van de buurt, de bewoners en hun organisaties. Betrokkenheid van organisaties bij de wijk en de buurt slaagt alleen als de bewoners echt betrokken zijn bij hun eigen buurt.

Onder VenloDroom functioneren inmiddels projecten als wijkteams, buurt- en bewonersnetwerk, buurtwerkbedrijf KanDoers en burenhulpdienst.

Voucherregeling

Bij de toepassing van de gemeentelijke voucherregeling voor bewonersinitiatieven hebben aanvragen uit impuls wijken, waaronder Venlo-Oost, voorrang gehad. Deze regeling, waarvoor vier jaar lang extra rijksmiddelen zijn verkregen, is naast de gebiedsaanpak toegepast. Er zijn in de afgelopen jaren bijna 30 initiatieven voor Venlo-Oost ingediend, waarvan er ruim 20 zijn gehonoreerd voor een totaalbedrag van ruim 100.000 euro. De initiatieven gingen onder meer over het plaatsen van straatmeubilair en speeltoestellen, opruimacties, gevelversiering, het maken van websites voor buurten, opzetten en versterken van buurtverenigingen en bewonersactiviteiten. Hierdoor is bijgedragen aan het vergroten van de leefbaarheid van de wijk en aan de zelfwerkzaamheid van bewoners(organisaties).

Bouw MFA

De bouw van de multifunctionele accommodatie Op de Berg is vertraagd in verband met een noodzakelijke aanpassing van het programma van wensen. Er wordt door de gemeente getwijfeld over de haalbaarheid van een nieuwe basisschool voor 200 leerlingen, omdat veel ouders hun kind naar een school buiten de wijk blijven sturen. De komende tijd wordt gekeken naar behoud van de huidige functies voor de wijk en wat dit betekent voor het plan van MFA Op de Berg.

Brukske

Voor de wijk Brukske in Venray (5000 inwoners) is in 2007 een masterplan opgesteld voor de aanpak van de fysieke, sociale en economische problemen waarmee de wijk kampt. De belangrijkste onderdelen in dit plan zijn: de bouw van een multifunctioneel centrum, een sociaal activeringsprogramma en de fysieke aanpak van woningen en woonomgeving.

Multifunctioneel centrum

Het MFC moet dé ontmoetingsplek worden van de wijk en onderdak bieden aan activiteiten op het gebied van onderwijs, sport, zorg en welzijn. Gemeente, woningbouwvereniging en onderwijsinstelling hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten voor de realisatie. Samen met de gebruikers is een architect geselecteerd die een ontwerp heeft gemaakt dat in de wijk enthousiast is ontvangen. De start van de bouw is voorzien in 2013.

Kansmakelaar

Corporatie Wonen Limburg heeft sinds 2011 een kansmakelaar in dienst. Deze spant zich in om de leefbaarheid in de wijk Brukske te verbeteren en fungeert als ‘aanjager’ van de economische upgradering in de wijk. De kansmakelaar heeft inmiddels diverse bewoners ondersteuning geboden bij het opzetten van een eigen bedrijfje. Sinds de start van de kansmakelaar in 2011 zijn 20 aspirant ondernemers begeleid naar het ondernemerschap en is 40 bewoners een opstap geboden naar vrijwilligerswerk, een stageplek, een opleiding of een betaalde baan.

Wijkkantoor ‘Brukske Mooi Anders’

Sinds 2011 is in het hartje van de wijk een buurtwinkel gevestigd. In drie voormalige appartementen zijn acht werkplekken gerealiseerd. Dit functioneert als kantoor voor alle samenwerkingspartners in de wijk. Bewoners, woningbouwvereniging, gemeente, welzijnsinstelling, politie, en zorginstelling maken er inmiddels actief gebruik van. Bewoners kunnen hier terecht met hun vragen en problemen.

‘Huis van de Wijk’

In 2010 is het ‘Huis van de Wijk’ in gebruik genomen. Het betreft een eengezinswoning die vrijwilligers kunnen gebruiken voor activiteiten. Inmiddels hebben de multiculturele kookgroep, Eetpunt voor Ouderen, stichting ‘t Eetpotje (voor mensen die gebruik maken van de Voedselbank) er een vaste plek. Deze kookgroepen zijn met hulp van het Sociaal Activerings Programma tot stand gekomen en draaien nu geheel zelfstandig. Daarnaast worden frequent bijeenkomsten in dit huis van de wijk georganiseerd voor en door bewoners.

Go4it!

Onder begeleiding van de kansmakelaar en met financiële hulp uit het Sociaal Activerings Programma zijn kansarme jongeren uit Brukske aan de slag gegaan met het opknappen van tuintjes. Hierdoor is het straatbeeld duidelijk verbeterd. Het project werd een succes. In 2012 wordt hieraan een vervolg gegeven. Deelnemers worden ook toegeleid naar een opleiding, stageplek of betaalde baan.

Vouchersysteem bewonersbudgetten

Het meest aansprekende initiatief is ‘Venray’s got talent!’. De initiatiefnemende bewoners hebben zelf een gemeentebrede talentenjacht georganiseerd, samen met alle dorps- en wijkraden en op deze manier het Brukske in een positief daglicht geplaatst!

Ontwikkeling middengebied

Het MFC is het eerste gebouw bij het herontwikkelen van het middengebied. Daarna volgen een nieuw winkelcentrum, aanvullende woningbouw, een nieuwe wijkontsluiting en de herinrichting van de openbare ruimte. In het afgelopen jaar is intensief gewerkt aan een stedenbouwkundig plan, bestemmingsplan en gebiedsexploitatie.

Renovatie appartementen Bach- en Mozartflat met de bewoners aan het roer

In 2010 en 2011 zijn deze 98 appartementen en de woonomgeving in nauw overleg met de bewoners opgeknapt. De belangrijkste ingrepen waren het vervangen van de voor- en achtergevels, wat de energieprestatie verbeterde. Het resultaat mag er zijn: prachtige flats bij de entree van de wijk én prettiger wonen zonder extra kosten voor de bewoners.

In de plint van de Bachflat zijn bedrijfsruimten gerealiseerd, onder meer voor de Buurtbazaar (bewonersinitiatief). Hierdoor ontstaat er meer sociale controle en veiligheid en het levert een bijdrage aan de wijk economie. De ingrepen hebben tevens geleid tot een enorme imagoverbetering van de flats.

Schuttingenbeleid

Sinds 2009 wordt een schuttingenbeleid gevoerd. Bewoners kunnen, tegen een kleine huurverhoging, een schutting laten plaatsen. Doel is het straatbeeld te verbeteren zodat er een net, rustig en kwalitatief goed beeld ontstaat. Het levert een belangrijke bijdrage aan het veiligheidsgevoel van de wijkbewoners.

Babberspolder

In de oorspronkelijke opzet van de wijkaanpak Babberspolder is ingezet op vier deelprojecten: Internetburen, Park als motor voor ontmoetingen, Thuis in de Babberspolder en het Kloppend Hart van Babberspolder. Deze deelprojecten hebben tot doel de bewonersnetwerken te versterken, tot nieuwe initiatieven te leiden om de leefbaarheid te vergroten en ontmoeting en uitwisseling tussen nieuwe bewoners en bewoners van oudsher te bevorderen.

De forse herstructurering zorgt immers door een ander type woningvoorraad ook voor een verandering in de wijksgesamenleving.

Internetburen

Het project Internetburen is vooral bedoeld als hulpmiddel om het gebrek aan netwerken en betrokkenheid bij de wijk tegen te gaan. De komst van veel nieuwe bewoners nu en de komende jaren biedt mogelijkheden voor het opbouwen van nieuwe contacten. De afgelopen periode is vooral geïnvesteerd in de zoektocht naar mogelijkheden een eventueel nieuw op te zetten website te linken aan de wijkkrant en gemeentepagina. Volgens de projectgroep is echter meer nodig om dit project daadwerkelijk van de grond te krijgen.

Park als motor voor ontmoetingen

Dit project krijgt door de grootscheepse herinrichting van het Park 't Nieuwelant een krachtige impuls. Momenteel wordt het park heringericht. Bovenop deze (basis) herinrichting beoogt het project met actieve inbreng van zittende en toekomstige bewoners het park ook echt tot een ontmoetingsplek en speelplek te transformeren. Het nu nog wat vervallen buurthuis wordt dan een levendige ontmoetingsplek.

Kloppend Hart van de nieuwe Babberspolder

Dit project is is nu een goed jaar aan de gang, met de volgende concrete resultaten:

- er zijn 36 bewonersinitiatieven binnengekomen;
- daarvan zijn er 17 in uitvoering;
- 13 projecten zijn nog in ontwikkeling;
- het grootste succesnummer bleek het honoreren van een kunststofgrasveld als trapveld voor jongeren uit de buurt. Dit initiatief is voor een groot deel door een groep jongeren uit de wijk zelf gerealiseerd.

Naast 'traditionele' initiatieven (buurtbarbecue en opfleuren) zijn er ook verrassende initiatieven: de komst van de Babberbreibende, het oprichten van een poëzieclub en de creatie van een social sofa. Vermeldenswaardig is het bieden van Nederlandse les aan Poolse medebewoners.

Thuis in de Babberspolder

Dit project wordt uitgevoerd door de corporatie Waterweg Wonen. Het zet in op het kennismaken met nieuwe bewoners van de wijk. Verder krijgen ze uitleg tijdens een huisbezoek over de Thuis in uw Wijkregels. Door een lagere mutatiegraad zijn er ook minder huisbezoeken. De projectgroep heeft uitgesproken vast te willen houden aan de oorspronkelijke opzet waarin ook zittende bewoners een dergelijk huisbezoek krijgen. De mogelijkheden daartoe worden de komende tijd onderzocht.

Palenstein

2011 stond in het teken van de uitvoering van de voornemens uit het wijkplan. Er gebeurde veel rondom de opening van de centrale ontmoetingsplek in de wijk. En ook op het gebied van bewonersparticipatie is vooruitgang geboekt.

Centrale ontmoetingsplek

Met de opening van Castellum Palensteyn, gebouwd in opdracht van woningcorporatie De Goede Woning en de gemeente, is in december 2010 een fantastisch gebouw beschikbaar gekomen als centrale ontmoetingsplek voor bewoners en professionals in de wijk. Het gebouw biedt ruimte aan scholen, kinderopvang, het wijkcentrum en fungeert als sportzaal. Castellum Palensteyn biedt verder onderdak aan een fitnesscentrum en cafetaria. Vanuit het 40+budget is een complexmanager aangesteld, die aan de slag is gegaan om met betrokken partijen en bewoners een goed programma op te stellen dat aansluit bij hun behoeften.

In september 2011 werd de Dag van Palenstein voor het eerst vanuit het Castellum georganiseerd. Een hele dag werd rondom het Castellum feestgevierd, met workshops, sport en spel. Nog niet eerder trok de dag zoveel bezoekers. Kijk voor meer informatie op www.palensteinzoetermeer.nl/leefplek.

Eind 2011 waren ook de herinrichting van de buitenruimte in de omgeving van het Castellum en de renovatie van de flats van Vestia afgerond. Bewoners waren nauw betrokken bij het ontwerp van de ruimte via de methode Placemaking (lees meer op www.jsa.nl/3/Activiteiten/Placemaking). Kinderen hebben tijdens de bredeschoolactiviteit 'Ontwerp je eigen speelnatuur' onder begeleiding een speelnatuurplek ontworpen. Dit project is mogelijk gemaakt met een financiële bijdrage van Fonds 1818 en Jantje Beton.

Wonen

Grenzend aan het toekomstige park zijn de (huur)appartementen van het zogeheten Schoutenhoek in aanbouw. Voor deze appartementen, gebouwd door woningcorporatie Vidomes, bleek veel belangstelling (lees meer op www.woneninschoutenhoek.nl).

Participatie

Doordat diverse welzijnsorganisaties vanuit de tijdelijke accommodatie – een voormalig schoolgebouw – naar het Castellum zijn verhuisd, kwam de tijdelijke accommodatie vrij. Daar is nu sinds december 2011 het Participatiecentrum geopend (lees meer op zoetermeer.nl/werk-onderwijs/participatiecentrum). Dit centrum is onderdeel van het project 'Wijkgericht

participeren/iedereen doet mee', dat stond in de aanvraag van het 40+budget.

Groot succes was de actie gericht op het besteden van het bewonersbudget. De campagne PAL voor Palenstein leverde veel initiatieven op en na een publieksstemming op de Dag van Palenstein werden vier initiatieven beloofd: de vrouwenavonden, kinderactiviteiten, een creatieve werkplaats en een speelplek.

Het 40+budget is ook ingezet om meer bewoners bekend te maken met het fenomeen bewonersparticipatie. Daarvoor heeft Stichting Piëzo in opdracht van de gemeente een cursus bewonersparticipatie georganiseerd, waaraan ruim vijftien Palensteyners deelnamen. Zij leerden hoe de gemeenteraad werkt, hoe je contact onderhoudt met corporaties en de gemeente en hoe je actief kunt zijn voor je wijk. Bijvoorbeeld door mee te denken over leefbaarheid en verbeterplannen.

Verder zijn bewoners actief betrokken bij het ontwerp van Park Palenstein. Zij hebben actief meegedacht door middel van een Wereldcafé (bekijk hierover een filmpje op www.youtube.com/watch?v=HAQ4n5FxKgw). Het schetsontwerp hebben zij gepresenteerd in het Palenstein Forum, een actieve groep bewoners die ongeveer twee keer per jaar bijeenkomt. Deze groep houdt de vinger aan de pols als het gaat om wijkvernieuwing en leefbaarheid in de wijk.

Resultaten op een rij

- Ruim 800 bezoekers op de Dag van Palenstein
- 24 compleet uitgewerkte ideeën Pal voor Palenstein (groslijst: ruim 90)
- 2,1 miljoen geïnvesteerd in het openbaar gebied in 2011
- Gemiddeld 300 bezoekers in de ruimte 'Ontmoeten'
- 45 deelnemers aan de Wijkwerkerslunch (per keer)
- 203 contactmomenten (bewoners en netwerk) en 24 begeleidingstrajecten door de wijkcoach

Diezerpoort

In Diezerpoort is hard gewerkt aan de verduurzaming van de samenwerking met de partners, organisaties en bewoners. Vanuit gemeente Zwolle is een gezamenlijk monitoringsinstrument ontwikkeld dat diverse onderzoeksresultaten aan elkaar koppelt. Het Buurt voor buurt-onderzoek, Early warning, gegevens van corporaties, politie en sociale zaken geven inzicht in de opgave voor de verschillende wijken van Zwolle.

Wijkconferentie

In 2011 is een eerste wijkconferentie gehouden met gemeente, diverse maatschappelijke organisaties en corporaties. De methodiek van de wijkconferentie wordt na oplevering van de nieuwe monitoringsgegevens eind 2012 doorontwikkeld naar een model met bewonersparticipatie en coproductie. Doel was om door middel van een tweejaarlijkse cyclus de gezamenlijke opgave voor de Diezerpoort vast te stellen. Uit deze conferentie is een uitvoeringsprogramma 2012 voortgekomen. Het is de bedoeling om deze gezamenlijk vastgestelde opgaven op te nemen in de interne begrotingscyclus en extern in de contracten met maatschappelijke partners. Een van de grootste sociale opgaven is de gewenste stijging op de participatieladder van de bewoners die gebruik maken van participatiebudgetten. De gemeente ondersteunt dit activerings- en participatieproces proces. Voor bewoners is een instrumentenlijst gemaakt waarmee zij invloed op de directe leefomgeving kunnen uitoefenen. Onderzocht wordt welke rol het oprichten van een buurtbedrijf kan spelen.

Verantwoordelijkheid voor bewoners

Een andere belangrijke opgave is het bevorderen van de sociale cohesie in de buurt de Bollebieste. Vanuit het programma Zwolle Gezonde stad is daar het project 'Kinderen en ouders aan de slag voor speelnatuur in Diezerpoort' gestart. Daarbij participeren kinderen en hun ouders bij het ontwerpen, aanleggen en onderhouden van stukken speelnatuur in de wijk. Dit vraagt ook een mentale omslag van kinderen en ouders: zij zijn eigenaar van een speelterrein. Bewoners hebben de smaak te pakken als het gaat om verantwoordelijkheid nemen: het project leidt tot nieuwe projecten in de wijk.

Een gezamenlijk initiatief van gemeente, corporaties en partners om een Van Harte Resto naar de Diezerpoort te brengen is gelukt. Het Resto is in mei 2012 van start gegaan. Daarnaast wordt ingezet op verduurzaming en verbreding van succesvolle projecten als School's Cool, dat helpt bij de overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs van kinderen die zwak presteren.

Dieze Oost

Met de betrokken corporaties SWZ en DeltaWonen is met een positioneringsstatement en gezamenlijke visie ontwikkeld op de wijkvernieuwing in de Dieze Oost. In deze buurt in de Diezerpoort verbeteren de corporaties woningen door een combinatie van renovatie, sloop en nieuwbouw met behoud van het specifieke karakter van de wijk. De gemeente ondersteunt dit in de aanpak van het openbaar gebied en voorzieningen. Door middel van doelgroepbepaling is onderzocht hoe het dynamische evenwicht in Dieze Oost kan worden bevorderd. Zo wordt datgene dat Diezerpoort van de rest van de stad onderscheidt niet als zwakte benoemd, maar als kans. Nicis heeft dit genoemd in het essay 'Stedelijke vernieuwing op uitnodiging' (www.keicentrum.nl/pages/28628/E1-.html).

De samenwerking met de corporaties is bestendig in de Duurzame samenwerkingsovereenkomst Dieze Oost. Onderdeel daarvan is het oprichten van een gezamenlijke duurzame energievoorziening voor het te renoveren gebied. Uiteindelijk kan dit een verdienmodel opleveren waarvan de meeropbrengst ingezet kan worden voor de wijk.

